

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Faktory zvyšující důvěru občanů k policii

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Geraldina Palovčíková, Csc.

Vypracoval:

Bc. Erik Chlopčík

BRNO 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Faktory zvyšující důvěru občanů k policii zpracoval samostatně a použil jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této diplomové práce.
Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

Brno 30. 3. 2012

.....
Bc. Erik Chlopčík

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Geraldině Palovčíkové, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce.

Také bych chtěl poděkovat své manželce, rodině a přátelům za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytovali při zpracování mé diplomové práce.

Bc. Erik Chlopčík

Obsah

Úvod	2
1. Policie.	4
1.1. Politia - veřejná správa	4
1.2. Vznik a vývoj policie	6
1.3. Etický kodex policie ČR	10
1.4. Community policing	13
2. Důvěra	18
2.1. Sociální důvěra	18
2.2. Teorie důvěry	21
2.3. Důvěra k Policii ČR	23
3. Kategorie vztahů k policii	27
3.1. Kategorie bezpečnosti	27
3.2. Kategorie profesionality – vzdělanosti	32
3.3. Kategorie nestrannost	36
4. Empirická část	39
4.1. Bezpečnost–bezpečí–měřitelnost	42
4.2. Bezpečnostní problémy a okolnosti ovlivňující pocit bezpečnosti	48
4.3. Profesionalita–vzdělanost	59
4.4. Nestrannost	66
Závěr	73
Resumé	80
Anotace	81
Seznam použité literatury a zdrojů	82
Přílohy	

Úvod

Důvěra k policii je dnes často diskutovaným tématem jak občanů, tak masmédií. Společnost vnímá důvěru k policii velice citlivě a veřejnost dlouhodobě projevuje o její práci zájem. Negativně vnímá kriminální kauzy uvnitř policie a s obavami sleduje i změny, jako je rušení služeben, nedostatek pohonných hmot a v neposlední řadě také odchody zkušených policistů i nedávné hromadné náborů. Dobře fungující policie je nezbytnou podmínkou bezpečnosti v každém vyspělém státě. Měla by pracovat profesionálně, efektivně a rázně, ale zároveň přívětivě k občanům. Splňuje tyto podmínky česká policie? Jakou důvěru mají občané k české policii? Nebo naopak - proč občané české policii nedůvěřují? Vychází jejich nedůvěra z přímé zkušenosti, nebo má na vztah důvěra - nedůvěra větší vliv zprostředkovaná zkušenost osob vzdálenějších, nebo jsou rozhodujícím faktorem jiné vlivy? Jak lze charakterizovat jednání, z kterého pramení důvěra k policii? Lze toto jednání odhalit a vystihnout jeho podstatu? Co je to vlastně důvěra? Je to pocit, stav, nebo postoj a jak vzniká? Důvěra je fenoménem, který sice každodenně prožíváme, ale přesto je velice těžké ji definovat. Je to zřejmě stav mysli spojený s očekáváním založeným na víře, že věci dopadnou, jak mají. Může jednotlivec, či skupina vyjadřovat důvěru i přesto, že si sami nedůvěřují?

Uvedené téma diplomové práce jsem si vybral jednak z důvodu profesionálního zájmu, jednak i z osobní zvědavosti o danou problematiku. Vymezením pojmu důvěry se zabývá řada odborníků, přesto je velmi složité ji definovat. Můžeme ji definovat z psychologického, sociologického i pedagogického pohledu. Z hlediska lidského vnímání je pojem důvěry rozporuplný, individuální, ale nesmírně potřebný. Konkrétnější pohled na dané téma se nám otvírá ve chvíli, kdy za „prázdný“ pojem důvěry dosadíme někoho nebo něco. Přestože pojem není přesně vymezen, určité okolnosti jsou nám intuitivně známy bez nutnosti hlubších znalostí. Záleží na kultuře, historii, tradici a zvycích, které jsou nám blízké, abychom mohli do tak složitého tématu lépe proniknout.

Cílem práce je odhalit faktory, které zvyšují důvěru občanů k policii. Na dané téma je zpracováno mnoho kvantitativních průzkumů, které nám předkládají číselné hodnoty o klesající nebo stoupající důvěře k Policii České republiky, ale méně se zabývají souvislostmi, proč tomu tak je. Určil jsem tři kategorie vztahů ovlivňujících důvěru občanů k policii, které vycházejí z Etického kodexu Policie České republiky,

a z všeobecných požadavků společnosti, a ty jsou pevně zakotveny jak v teoretické, tak v empirické části. Jedná se o kategorii v oblasti bezpečnosti, která je pro každou společnost prioritní, a je jedním z hlavních cílů policie. Kategorie profesionality a vzdělanosti je spjatá s profesionalitou každého policisty a je propojena s všeobecně rozšířeným a společností přijatým názorem, že ve společnosti uspějí jen ti vzdělanější. Na to navazuje kategorie vztahů nestrannosti, která vychází z etického kodexu a základních hodnot demokratické společnosti. Celou práci - jak v teoretické, tak empirické části - se tyto kategorie prolínají. Kategorie tak upřesňují oblast určitých vztahů mezi občany a policií

Teoretická část práce má tři kapitoly. První kapitola pojednává o historii policie v širším historicko - společenském kontextu. Druhá kapitola se zabývá důvěrou a teoriemi důvěry, má nám odpovědět na otázku, jak důvěra vzniká i zaniká a proč je nezbytnou součástí každé lidské společnosti. Třetí kapitola se zabývá z teoretického hlediska uvedenými kategoriemi vztahů v daných oblastech a tvoří tak základ pro část empirickou, která se zabývá z reálného pohledu činiteli ovlivňujícími důvěru.

Empirická část dělena do pěti kapitol. V první je prezentace využitých metod a v druhé až páté se vracím k sledovaným kategoriím, v každé podkapitole je dílčí závěr. Zvláštností je, že se celou práci prolínají sledované kategorie, a tak se nám odkrývají souvislosti z jiného úhlu pohledu.

Pokud chceme proniknout do podstaty vztahů důvěry, nelze vycházet jen z názorů občanů, ale i názorů policistů. Vzhledem k tomu, že se vnitřní a vnější názory v určitém bodě střetávají nebo rozcházejí, dochází pak k zbytečným nedorozuměním, konfliktům, které mohou být odstraněny již v počátku. Kvalitativní výzkum na základě empirických metod považuji za daleko vhodnější. Umožňuje lépe proniknout do podstaty jednotlivých činitelů podílejících se na formování důvěry. Na základě komparace, kompilace a kritické analýzy odpovídám na otázku, jaké faktory zvyšují důvěru občanů k policii.

1. Policie

„Policie spíš vynalézá, než nalézá.“

Napoleon Bonaparte

1.1. Politia - veřejná správa

Policie (z latinského slova politia = „veřejná správa“, které je odvozené od řeckého πόλις polis = město), je represivní složka státu, určená k udržování pořádku uvnitř státu a jeho vnitřní bezpečnosti. Pojem policie původně zahrnoval veškerou státní nebo veřejnou správu. Teprve později v období tzv. policejního státu se význam tohoto pojmu zúžil na oblast vnitřní správy a posléze došlo v období tzv. liberálního státu k dalšímu zúžení obsahu a jako policie byla nadále označována jen ta činnost státu nebo státních orgánů, která měla především funkci ochrannou, pořádkovou a nařizovací a zároveň byla činností vnitrostátní. [Mates, 2007, s. 15]

Z historie je známo, že snaha stíhat zločince není rysem jen moderní doby, ale byla přítomna v každém lidském společenství. V každé lidské společnosti nalézáme formy regulace a konflikty s jedinci, kteří se daným normám nepřizpůsobili, a tak se vyvinula potřeba s těmito jedinci či skupinami bojovat. Do doby moderní společnosti byly normy ovlivněny silným aspektem náboženství. Vznikla tak potřeba „strážců“, kteří dohlíželi a vynucovali dodržování norem a vykonávali trest nad osobami, které daná pravidla nerespektovaly.

Otázky bezpečnosti a veřejného pořádku nebyly v tradiční společnosti těsně vymezeny jako v moderní a postmoderní společnosti na vnitřní a vnější bezpečnost. Dohledem a výkonem nad otázkami bezpečnosti byly pověřeny vojenské jednotky, které se sdružovaly v okolí panovníka nebo silných feudálů. Ve městech pak v okolí jejich správců a samotných měšťanů. Vyvíjely se tak podmínky pro vznik profesionálních ochránců pořádku. Byli jimi městští žoldnéři, zpočátku určeni k hlídání bran a mostů a později vykonávali i jakousi pořádkovou a hlídkovou službu v ulicích města. V tomto období spatřujeme známky určitého rozdílu mezi bezpečnostní službou v podmínkách měst a v podmínkách venkova a volného terénu, které později vedly k vzniku a četnictva a policie. [Macek, 1997, s. 45-78]

Policie je především organizace a jako organizace jedná a koná. Občané spoléhají na sílu organizace, jakou policie disponuje. „Formální organizace představuje umělý prostředek koordinace aktivit většího počtu lidí za určitým účelem. Lze ji definovat jako uměle ustanovený sociální útvar vybavený formalizovanými procedurami za účelem mobilizace a koordinace kolektivního úsilí k dosažení stanovených cílů. Všechny formální organizace vznikají jako pokusy o řešení téhož problému: jak zajistit koordinaci společné akce a její stálost, která by byla nezávislá na náhodné výměně konkrétních osob.“ [Keller, 1996, s. 11-13]

Nejen Keller rovněž dělí jednotlivé členy organizace a vytváří tak jejich typologii dle individuálního jednání orientovaného na maximalizaci užítku:

1. Kariéristy zaměřené na zvyšování moci, příjmu a prestiže.
2. Konzervativce snažící se udržet dosažené pohodlí a bezpečí.
3. Tzv. zloty zaujaté prosazováním dílčích cílů organizace.
4. Advokáty, jejichž loajalita se upíná na celou organizaci.
5. Státníky, tedy ty, kdo jsou loajální vůči společnosti a své poslání spatřují ve službě celku.

Keller dále připomíná specifika tzv. totálních institucí, kde řadí vojenství, vězeňství, zdravotnictví, ale policii zde nezmiňuje. Ze specifických vztahů, které jsou v totálních institucích přítomny, lze odvodit, že policie k této skupině rovněž patří. Jednak pro to, že je zařazena v nevýrobní sféře, ale především proto, že propustnost mezi jednotlivými skupinami (policista, podezřelý, svědek) je značně redukována.

[Keller, 1996, s. 125]

V každé organizaci najdeme formální a neformální zájmové skupiny. „Neformální zájmové skupiny se utvářejí na všech stupních organizace. Na jejich vrcholu mohou hrát osobní vazby a sympatie větší úlohy než formálně předepsaná podoba rozhodování. Neformální sítě tohoto druhu založené na známostech, mohou přesahovat hranice jedné firmy. Je velmi obtížné zhodnotit, do jaké míry tyto neformální postupy zlepšují nebo naopak zhoršují výkonnost organizace.“

[Giddens, 1999, s. 187] Ideálním stavem by bylo, kdyby tyto skupiny jednaly ve shodě. Vzhledem k tomu, že policie je organizací s pevným a hierarchickým způsobem řízení.

V současnosti je organizace policie právně vymezena takto: „Policie České republiky je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor. Policie slouží veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob, majetku, veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropských společenství nebo mezinárodními smlouvami.“ [Zákon o Policii ČR]

Ve srovnání s dřívějším zákonem o Policii České republiky č.186/1992 je v novém zákoně kladen důraz na jednotnost policie a službu veřejnosti, kdežto dřívější zákon kladl důraz na vnitřní pořádek. Je patrný přesun od „zájmu státu“ ke službě veřejnosti. Je faktem, že se v té době výklad některých policejních nařízení a pokynů odlišoval nejen kraj od kraje, ale i v případech jednotlivých okresů v rámci jednoho kraje. Proto mohl být důraz nového zákona kladený na jednotnost policie pozitivním signálem nestrannosti.

1.2. Vznik a vývoj policie

Z historického pohledu jsou zastoupeny tři teorie vzniku policie:

- První vychází z nárůstu kriminality v důsledku industrializace a urbanizace, která učinila založení policejní organizace nezbytným. Ovšem dodnes není historicky dokázáno, že v 19. století kriminalita narostla.
- Druhá považuje za příčinu výstavby policie výtržnosti ve velkoměstech v 19. století. Na této teorii je správné to, že skutečně narůstala intolerance velkoměstského obyvatelstva vůči výtržnostem a závadnému chování narušitelů pořádku.
- Třetí se domnívá, že občané se již sami nedokázali vypořádat s problémy narušování pořádku a kriminalitou ve velkých městech. [Protivinský, 2001]

V moderní společnosti došlo k řadě změn, které měly zásadní vliv na formování policie. Nedošlo jen k vyčlenění – odtržení policie z armády a jasného vymezení vnitřní bezpečnosti. S formováním nových států dostává policie zcela nový národní charakter. Neslouží feudálovi nebo vysoké šlechtě, ale stále více nejdříve městským pospolitostem

a posléze se stává jednou ze základních mocenských složek státu. Další vývoj přinesl v 18. století tři zásadní reformy. První z nich proběhla již v roce 1749, kdy byla policejní správa oddělena od justice. Druhá reforma z roku 1776 se týkala především Vídně a zřízení policejního ředitelství. V roce 1782 pak proběhla třetí reforma, kdy policie byla rozdělena na tajnou a uniformovanou policii. Od roku 1785 pak postupně vznikala policejní ředitelství také v českých zemích a to v Praze, Brně a Opavě. [Macek, 1997, s. 45-78]

Snahy státu o systematické řešení otázek spojených s bezpečnostní službou spadají do druhé poloviny 19. století, kdy po revolučních událostech v letech 1848-1849 došlo ke změně právní úpravy činnosti státních policejních úřadů, zavedení četnictva po lombardském vzoru a o několik let později, po pádu absolutismu představovaného Alexandrem Bachem, byla zavedena samospráva, v rámci níž mohla působit komunální policie. [<http://www.policie.cz/clanek/historie-policie-a-cetnictva.aspx>]

K založení četnictva na území Rakouské říše došlo z rozhodnutí císaře Františka Josefa I. dne 8. června 1849. Četnictvo bylo definováno jako „vojensky organizovaný strážní sbor, určený k udržování veřejné bezpečnosti, klidu a pořádku“. Jako součást armády podléhalo ministerstvu války, v určitých záležitostech podléhalo také ministerstvu vnitra. Četnictvo se vyznačovalo dokonalými služebními předpisy, vystihujícími jeho činnost v nejrůznějších situacích. Kromě všeobecných ustanovení služební předpis vymezoval jednoznačně chování četníka ve službě i mimo ni a kladl důraz na zachování dobré pověsti celého četnictva. Značné nároky byly kladeny na četníkovy vědomosti a znalosti obecně platných zákonů a předpisů. Zvláštní oddíl předpisu byl věnován povinnostem četnictva obecně i postupu ve zvláštních případech. Jeho příslušníci podléhali vojenské jurisdikci. Území našeho státu patřilo do roku 1918 do rakouské části habsburské monarchie, tím byl samozřejmě ovlivněn i vývoj organizace bezpečnostní služby na našem území. [Macek, 1997, s. 45-78]

Z historie je patrné že vzdělanost, které úzce souvisí s profesionalitou – odborností, není požadavkem novým. Je to tradiční požadavek kladen na příslušníky ozbrojených sborů – později policisty. Dnes mnohdy mezi veřejností, a to nejen laickou, zaznívají mylné názory, že požadavek vzdělanosti je u policie fenoménem novým, na který v minulosti nebyl u policie kladen tak velký důraz. Vzhledem k tomu, že samostatný československý stát při svém vzniku v říjnu 1918 recipoval stávající právní řád (zákon č. 11/1918 Sb. z. a n. - tzv. recepční norma) a v souvislosti s tím i stávající

právní systém, přešla do jeho služeb rakouská organizace státních policejních úřadů, četnictva i komunální policie. Zároveň byla stanovena poměrně náročná kritéria pro doplnění jednotlivých ozbrojených složek, přičemž byl kladen důraz na politický profil, fyzické a osobní předpoklady.

[<http://www.policie.cz/clanek/historie-policie-a-cetnictva.aspx>]

Během prvních dvaceti let existence samostatného československého státu doznala původní rakouská organizační struktura četnictva nebývalého rozmachu a zdokonalení. Zaváděny byly nové metody činnosti i nové technické prostředky, kterými disponovaly nově se utvářející specializované útvary na jednotlivých stupních řízení. Působily na větších územních obvodech, doplňovaly výkon služby zajišťovaný četnickými stanicemi. Jejich činnost umožnilo a ulehčilo i zavedení spojovacích a dopravních prostředků, čímž se zvýšila operativnost a akceschopnost četnického sboru. Zemská četnická velitelství tak vytvářela speciální organizační celky často dočasné, jako byly kontrolní pohraniční stanice, plní četnictvo, četnické pohotovostní oddíly. Se změnami, které byly vynuceny dobou, setrval uvedený stav až do roku 1945.

Konec války a národnědemokratická revoluce znamenal konec dosavadních bezpečnostních sborů. Zatímco v roce 1918 nová republika převzala dobře fungující bezpečnostní aparát starého Rakouska a pouze jej přizpůsobila svým potřebám, v roce 1945 bylo postupováno podle zásad socialistické revoluce, podle kterých musí být starý státní aparát rozmetán. Bylo o tom rozhodnuto dávno před skončením války a osvobozením republiky. O nové organizaci bezpečnostního aparátu jednala vláda v Košicích dne 12. dubna 1945.

Historie policie je spojena s historií armády, a přesto že se policie v moderní době od armády odloučila, je dlouhodobý vliv společné historie pozorovatelný dodnes, a to nejen ve stylu řízení a vystupování, ale i ve vnitřních vztazích jak formálních, tak neformálních, které jsou v policii hluboce zakořeněny dodnes.

V roce 1945 se základem nové státní činnosti v osvobozeném československém státě se stal Košický vládní program, přijatý dne 5. 4. 1945 první československou vládou Národní fronty Čechů a Slováků v Košicích. Ještě před jmenováním vlády Národní fronty 4. 4. 1945 vydal prezident ústavní dekret č. 1/1945 ze dne 2. 4. 1945 o nové organizaci vlády a ministerstev v době přechodné, v němž v § 2 je v čele státní správy vedle jiných ministerstev uvedeno i ministerstvo vnitra. Téhož roku, 30. června, byla vyhlášena nová organizace Sboru národní bezpečnosti, která měla odstranit odlišný vývoj v jednotlivých částech republiky. K říjnu 1945 měl

celý bezpečnostní aparát 34 396 příslušníků. Po únoru následovala v řadách SNB čistka, která mnohonásobně překonala rok 1945. Bylo propuštěno cca 30% důstojníků a 15% gážístů. SNB se stal složkou plně ovládanou KSČ. Soustavně byl také vyvíjen tlak na útvary Veřejné bezpečnosti, aby plnily i úkoly příslušející státní bezpečnosti, což bylo v rozporu se společenským postavením a posláním složky Veřejné bezpečnosti. Veřejná bezpečnost byla zneužita jako mocenský nástroj jedné politické strany k prosazení jejích cílů. V určitých obdobích místo práva prosazoval bezpráví. [Macek, 2001, s. 78-120]

V oblasti vzdělanosti se postupně příslušníci dostali na dobrou odbornou úroveň, ale zůstali až do roku 1989 „ozbrojenou mocí dělnické třídy“ a nikdy ve svém celku nebyli a ani nemohli být veřejností přijímáni jako její zastánci. Tento názor bohužel většina občanů přenesla i na policii, která začala fungovat po listopadových změnách roku 1989. [Bílek, 1989, s. 52]

V polistopadovém období byla v rámci resortu Ministerstva vnitra České republiky provedena řada organizačních změn, které se významně dotkly všech útvarů a služeb. Začaly se psát nové kapitoly policejní historie. Policie se začala oprošťovat od politických vlivů a započalo úsilí o vytvoření nezávislé a nestranné autonomní organizace, která by více akceptovala nově vzniklé společenskopolitické poměry. Ke dni 1. 1. 1993 dochází k rozdělení ČSFR na dva samostatné státy, které zasáhlo nejen občany, ale i všechny významné organizace, policii nevyjímaje. Zaniká federální řízení a vzniká Policie České republiky, jak ji známe ze současnosti, v čele s policejním prezidentem jako nejvyšším představitelem.

Novodobá historie je spojená především s generační obměnou policistů, kteří přicházejí k policii v průběhu 90. let 20. století, a s novými formami kriminality a to nejen dle obsahu, ale také mnohdy dle rozsahu, který byl do té doby nepředstavitelný. Policie musela vytvořit nové metody své práce a již se nemohla spolehnout na síť osob s policií spolupracujících, jak tomu bylo dříve. V té době se pro policii stává aktuální otázkou, jak získat zpět důvěru občanů, která byla v minulosti značně podlomena a to především proto, že policie nerespektovala princip nestrannosti a apolitičnosti.

Novodobá historie policie je spojená především s "očistou" policejního sboru od "komunistického vlivu". Začal se budovat na politice nestranný a nezávislý policejní sbor. Nejvýraznější proměnou bylo zrušení okresních ředitelství policie a jejich nahrazení vyššími územními odbory, které v mnoha případech, slučují územní působnost několika bývalých okresů, do jednoho územního odboru. Současně s tím vzniká nových 14 krajských ředitelství z původních sedmi. Novodobou historií

policejního sboru mnozí policisté, a nejen policisté, charakterizují jako "nikdy nekončící reformu", neustálou změnu a pravý opak toho, co nazýváme stabilitou.

Současný policejní prezident Lessy prohlásil: „Policie je permanentně reformována, a to je na škodu celé věci. Každý rok nacházíme nějaké reformní úsilí a to je v tento okamžik velká chyba.“

[\[http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m\]](http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m)

O stabilitě policie vypovídá názorně průměrná doba strávena ve funkci policejního prezidenta v letech 1992 až 2010, která byla necelé tři roky. Nejdéle funkci policejního prezidenta zastával Jiří Kolář a to 6 let a 10 měsíců. Nejkratší dobu ve funkci strávil Ivan Vyleta - pouhých 8 měsíců. Během uvedené doby se ve funkci ministra vnitra vystřídalo 10 ministrů a 9 policejních prezidentů. Jistě by bylo přínosné, kdy by se výše uvedený pohled rozšířil i na úroveň krajů a dřívějších okresů. Vrátime-li se k otázce důvěry, není možné si nepoložit otázku týkající se vztahu mezi stabilitou a důvěrou.

1.3. Etický kodex policie ČR

Etický kodex je dokument, který upravuje obecná i konkrétní pravidla práce v jednotlivých organizacích a profesích. Nikdo v civilizované společnosti nepochybuje o tom, že etika je potřebná - i když můžeme mít různé názory na to, co je a co není etické. Chtěli bychom, aby se eticky chovali politici, obchodníci, učitelé - a samozřejmě také policisté. Jen málokteré jiné povolání vyžaduje v takové víře morální hodnocení, rozhodování a přináší tolik morálních dilemat jako policejní profese ve státě, kde existuje myšlenková a morální různorodost. Mravní rozhodování je součástí každodenní policejní práce od hlídkových policistů až po policejního prezidenta. Jestliže prvním požadavkem, kladeným na policistu před rokem 1989, byla výhradní poslušnost vůči nadřízeným, na policistovi v demokratickém právním státě je ve stále větší míře požadována samostatnost v rozhodování v souladu s vůlí přímých nadřízených.

Smyslem etického kodexu policie a důsledkem jeho dodržování má být prohloubení důvěry občanů v policii, zlepšení image policie a její profesionalizace. Optimalizace vztahu veřejnosti a policie je podmínkou úspěšného plnění sociálních funkcí policie v demokratickém právním státě. Není ale podmínkou jedinou. Dokud policie nebude

dostatečně vybavena moderní technikou i dostatečně personálně zabezpečena a bude existovat právní a mravní chaos, transparentní protekcionismus a apolitičnost policie bude jen proklamací, důvěru občanů v ní nepomůže nastolit sebelepší etický kodex.

Etické kodexy sjednocují postup a vytváří pomyslnou jednotu dané organizace nejen na národní úrovni. První sjednocující policejní kodex je součástí Rezoluce rady Evropy č. 690/1979. Tato rezoluce je věnována problematice policie a nese název "Deklarace o policii." Obsahuje oddíl s názvem Etické povinnosti. V Etickém kodexu Policie České republiky jsou sledované aspekty, kterými se tato diplomová práce zabývá, přímo uvedeny: „Cílem Policie České republiky je chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti, ...usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti. Základními hodnotami Policie České republiky je profesionalita, nestrannost, odpovědnost, ohleduplnost, bezúhonnost.“

Etický kodex se také zabývá hodnotou policejní práce a reguluje vztahy jak uvnitř policie, tak vztahy s občany a veřejností. Závazkem vůči ostatním příslušníkům Policie České republiky je usilovat o otevřenou a partnerskou spolupráci, dbát, aby vztahy byly založeny na základě profesní kolegiality, vzájemné úcty, respektování zásad slušného a korektního jednání; jakékoliv formy šikanování a obtěžování ze strany spolupracovníků či nadřízených jsou vyloučeny, netolerovat ani nekrýt podezření z trestné činnosti jiných příslušníků Policie České republiky.

Trestnou činnost neprodleně oznámit; stejně tak netolerovat ani jiné jejich protiprávní jednání či jednání, které je v rozporu s Etickým kodexem Policie České republiky ... Osobním a profesionálním přístupem příslušníků Policie České republiky je nést osobní odpovědnost za svoji morální úroveň a svůj profesionální výkon, chovat se bezúhonně ve službě i mimo ni tak, aby důstojně reprezentovali Policii České republiky svým jednáním, vystupováním i zevnějškem. Každý příslušník Policie České republiky, který jedná v souladu se zákonem a Etickým kodexem Policie České republiky, si plně zaslouží úctu, respekt a podporu společnosti, jejíž bezpečnost chrání i s nasazením vlastního života. [<http://www.policie.cz/clanek/eticky-kodex-policie-ceske-republiky.aspx>]

Etické kodexy jsou v době, kterou označujeme za postmoderní, jedním z mála ostrůvků stability a pomyslné jistoty. Mnozí kritici jim vytýkají obecnost a neurčitost; dle mého názoru jsou takovými kritiky skrytí zastánci byrokraticky administrativního stylu řízení, kteří věří v to, že lze každý vztah přesně popsat a regulovat. To je nemožné vzhledem k velkému množství odlišných situací, s kterými přijde policista do kontaktu.

Osobně jsem vypožadoval, že etický kodex není v hlubším podvědomí policistů pevně ukotven. Policie ani nemá zájem o zakotvení principů stanovených v etickém kodexu. Pokud by byl zájem o jejich ukotvení opravdový, tak by principy, které hlásá, nebyly jen v lepším případě vystaveny na nástěnkách, či umístěny volně ve skříních. Propagované principy by byly čitelné a všudypřítomné v každém dokumentu, se kterým policisté přijdou do styku. Znamenalo by to, že hlídkový policista by měl na titulní straně všech formulářů potřebných do služby etický kodex vytištěn. Byl by nejen všudypřítomný, ale jeho obsah by si policisté často mnohokrát dobrovolně a opakovaně přečetli. Zkušenost mi potvrdila, že pokud je na titulní straně jakýchkoliv formulářů něco napsáno, dostává se nám to velice rychle do podvědomí.

Navíc by se některé principy mohly zobrazit automaticky na několik sekund při otevírání programu v počítači. Zdůrazňuji pro případ, kdyby tento postup policie uplatnila, že by se nesmělo jednat o žádné podokno vyžadující otevření a zdržení. Využití spořiče obrazovky nebo pozadí počítače s vtipnou ilustrací nebo fotografií s heslovitými principy etického kodexu je možné a vhodné. Tyto principy by se zcela jinak zapsaly do podvědomí policistů než prezentace etického kodexu, jaká je dosud ve stylu – naučte se to – chtějí to. Hluboké podvědomí těchto principů a zásad by znamenalo nejen samoregulaci vlastního přístupu, ale i regulaci, byť i podvědomou, interpersonálních vztahů. Odráželo by se to i ve vztazích nadřízený – podřízený. Etický kodex lze policisty využít, ale i zneužít jako „obrannou strategii“.

Mám osobní zkušenost, kdy policisté měli být „potrestáni“ za to, že údajně „pochybili“. Ve svém písemném vyjádření popsali skutečnosti, jak se staly, a své argumenty podpořili citací z etického kodexu policisty. Docházelo pak ke kuriózním situacím, kdy byli opakovaně vyzváni k přehodnocení svého vyjádření - nic takového prý vyjádření nemá obsahovat. Dokonce měli jen podepsat předepsané vyjádření. Pokud nepodlehli tlaku nadřízených, věc se přestala řešit. Zním i situaci, kdy se policista dožadoval ve věci dořešení - toho se nedočkal.

1.4. Community policing

Z principů etického kodexu policisty vychází projekt Community policing. Co je to Community policing? Community policing je filozofie policejní práce, která klade důraz na místní znalost a ukotvenost policisty v lokalitě, ve které slouží. Cílem všech policejních postupů, které z této filozofie vycházejí, je zapojit veřejnost do policejní práce takovým způsobem a v takové míře, aby se zvýšila její efektivita, a zapojit policistu do veřejného života takovým způsobem a v takové míře, aby se zvýšila jeho prestiž. Jednotlivé postupy, které z této filozofie vycházejí, jsou založené na spolupráci policie, veřejnosti, samosprávy a místních organizací a institucí, na otevřené, partnerské komunikaci, sdílení společných problémů v oblasti kriminality a hledání a přijímání společných řešení. Všechny tyto postupy jsou zaměřeny na předcházení škodám a následkům kriminálního a rizikového chování nebo na předcházení recidivě takového chování.

Základní východiska Community policing:

- Kriminalita není pouze věcí policie, policisté ji nemohou řešit sami. Kriminalitu vnímají jako součást prostředí a systematicky omezují prostor pro její vznik a projevy.
- Policie je služba veřejnosti, proto se policisté občanů ptají, co od nich očekávají a potřebují.
- Policisté jsou schopni včas rozpoznat veřejné problémy, které mají vazbu na bezpečnostní situaci, navrhnou a hledají jejich řešení.
- I drobná opatření mají na kriminalitu a pocit bezpečí rozhodující vliv a policisté je nepodceňují.
- Lidé se cítí dobře a bezpečně tam, kde se mohou vzájemně spolehnout jeden na druhého.
- Policistova práce je hodnocena podle výslednosti a podle schopnosti pojmenovávat problémy, navrhnout jejich řešení a přijímat za ně svůj díl odpovědnosti.
- Policista pomáhá občanům k svépomoci a věci řeší především problémově, nejen případ od případu. Problém se nejlépe řeší tam, kde vzniknul, těmi, kteří mu rozumí a chtějí ho řešit a tehdy, když je ještě zvládnutelný.

Partnerská spolupráce je založená na hledání společných cílů a společných cest, jak těchto cílů dosáhnout. Opatření, která všechny spolupracující subjekty přijímají, jsou buď dlouhodobá, zaměřená na zmírnění setrvalých problémů, anebo krátkodobá, vyžadující rychlé a okamžité řešení aktuálně vzniklého ohrožení. Community policing – policejní práce orientovaná na službu veřejnosti.

[<http://www.spolecnekbezpeci.cz/index.php>]

Projekt Community policing lze vnímat jako návod, jak uvést zásady a cíle etického kodexu do každodenní policejní práce. O projektu Community policing je k dispozici velké množství různě obsáhlého, často ne dobře srozumitelného, materiálu. Z přečteného materiálu je na první dojem patrné, že lidé, kteří tento projekt tvořili, jsou zřejmě dobrými teoretickými odborníky. Policisté však pochybují o tom, zda se tvůrci projektu střetli s policejní realitou a zda jsou jejich zkušenosti vlastní nebo přejaté. Studium materiálů o projektu Community policing jsem i já, stejně jako mnozí déle sloužící policisté, dospěl ke stejným závěrům - ty se dají shrnout do jedné věty: „Nový název s novými pojmy, ale starým, dobrým obsahem.“ Kromě nového názvu a nového pojmosloví jde v podstatě o věci známé z dob minulých. Věřím, že zkušení učitelé na policejních školách tento obsah vyučují. Policejní práce je především dobrá orientace v terénu na základě místní a osobní znalosti, kterou musí každý policista prohlubovat vstřícnou komunikací s osobami a institucemi.

Vyučující z policejní školy nás učil, že policista musí být vždy v aktivní roli a vždy musí dbát zákonů, ale při své práci a rozhodování si má vždy třikrát zopakovat větu: „Jsme lidé, jednám s lidmi a musím jednat lidsky v zájmu bezpečnosti.“ Vše, co nás učil několika málo vystižnými větami, rozvádí také projekt Community policing.

Na složitost projektu Community policing reagoval poradce místopředsedy senátu České republiky Jaroslav Weiss dne 18. ledna 2011 v 08.35 hod., kdy v Českém rozhlase v pořadu Ranní zamyšlení s názvem Kostliveček v krabici sdělil o projektu Community policing: „Znáte ten vtip o pánovi, kterému u dveří zazvoní patnáct centimetrů vysoká smrtka s kosou, a když se pán diví, že je tak mrňavá, smrtka mu řekne, ať se do toho neplete, protože ona si jde pro jeho křečka? Tak asi na stejně velkého kostlivečka jsem nedávno narazil v zelené krabici, která před lety přišla od tehdejšího ministra vnitra Ivana Langera do instituce, pro niž mám čest pracovat.

Na krabici pak bylo napsáno jednou „Policie“, několikrát „Pomáhat a chránit“ a vevnitř to chrastilo. Tenkrát neexistoval nejmenší důvod něco takového vůbec otevírat, natož hrát a nezdálo se ani, že se kdy naskytne. Až letos. Jednoho dne přišla do instituce na

návštěvu mladá dáma, doprovázená prvňáčkem, kterému nadělili ve škole nečekané volno. Měla co k vyřizování, a tak jsme chlapečkovi, aby netropil alotria, hru otevřeli. Vevnitř bylo jakési Člověče, nezlob se ve variantě s překážkami. Na herní desce z bytelného papundeklu byla namalována silnice, několik domečků, hřiště s matkou, dvěma dětmi a pedofilem v nedalekém křoví, hasičárna se čtyřmi hasiči, jeden zloděj aut i s ukradeným autem, jedno nabourané auto se zřejmě opilým řidičem, jeden lupič plížící se od vykradeného domu, muž, jemuž právě utíkají králíci z kotce, sedm policistů a stejný počet policí dosud neustanovených civilistů, patrně svědků.

Taky návod s informací, že jde o stíhací hru pro 2 až 6 hráčů, kterou vyhraje ten, jehož figurka jako první dorazí přesným hodem do cíle. Aby to nebylo zas tak lehké, hráči se nejen mohou, stejně jako v Člověče, nezlob se, “vyautovat“, ale navíc jim stojí v cestě řada překážek: odklopené kanály uprostřed vozovky, značky dej přednost a zelené karty. Ty jsou nejzákladnější: když figurka skončí na políčku s kartou, její vodič musí obrátit skutečnou kartu z příloženého balíčku. Namátkou jednu otáčím a stojí na ní tato slova: Policisty vašeho útvaru prověřuje inspekce. Házíte ještě jednou. Padne-li liché číslo, inspekce zjistila spáchání trestného činu, jdete o tento počet polí vzad. Padne-li sudé číslo, inspekce žádné pochybení nezjistila, jděte o tento počet polí vpřed. Dole pak poselství z ministerstva: je kladen důraz na vnější kontrolu. Čtvrtý pilíř reformy Policie ČR. Už jste se vzpamatovali?

Sahám podruhé naslepo do paklíku karet: Pracujete na případu drobných krádeží v domovních sklepech. Bohužel však nemáte dost informací, protože obyvatelé domů jsou k věci pasivní. Jdete o tři pole zpět. A opět ministerské poselství: V policii se dosud nevžil způsob práce ve stylu „Community Policing“ – občané nemají zatím v policii příliš velkou důvěru... Nemusím snad vysvětlovat, proč nebohé dítě dalo před touhle “skvělou“ hrou přednost pastelkám. Kdo však ji má hrát? Nikdo jiný než samotní policisté mě nenapadá. Představuji si je, jak trdnomyslně sedí na “vachcimře“, házejí kostkou, čtou ty karty, vztyčují pilíře policejní reformy, venku zas pobíhají zloději a bourají auta. Jenže ani policisté, přes všechny ty vtipy, co se o nich vyprávějí, přece nemohou být tak “padlí“ na hlavu, aby tohle hráli [Weiss, 2011]

Tím, že se Policie České republiky přihlásila k filosofii Community policing, přihlásila se i k prosazování následujících obecných zásad policejní činnosti:

- spolupráce mezi policisty a občany či institucemi (může mít různé podoby od vzájemné výpomoci v jednotlivých případech až po systematické odbourávání problémů, které místní společenství trápí a zesilují v něm pocit ohrožení);

- odpovědnost policistů vůči obyvatelům spravované oblasti (okresu, komunity);
- strategie naplňování této odpovědnosti (v tom smyslu prevence kriminality dostane o mnoho významnější roli v policejní práci a výhledově se stane každodenní součástí cílené aktivity všech policistů na základní úrovni);
- iniciativa policistů (policisté budou aktivně hledat cesty, jak zmírňovat a předcházet páchání trestné činnosti a vycházet přitom z předpokladu, že často z celkového pohledu bezvýznamné jevy mohou mít na míru kriminality rozhodující vliv).

Výchozím bodem vytváření „české verze“ community policing se stalo obnovení tradice „obchůzek“, kdy jeden policista má na starosti jasně vymezené území, ve kterém vykonává převážnou většinu své činnosti. Přítomnost přímo ve svěřené lokalitě a mezi jejími obyvateli dává policistovi na jedné straně možnost pružně reagovat na jejich podněty s hlubokou znalostí problému (anebo aspoň většími předpoklady k jeho pochopení), na druhé straně jej i zavazuje konkrétními vztahy a konkrétní odpovědností. [Tošovský, 2010, s. 9]

Seznámil jsem se s řadou studijních materiálů a odborných příspěvků, které by vydaly na samostatnou práci na téma Community policing. Předně musím konstatovat ze zkušeností, že jsem nenašel jedinou oblast, s kterou bych nesouhlasil. Je to souhrn generačních zkušeností, které jsou známy nejen z vyprávění pamětníků. Proč tedy vyvolává Community policing takový odpor v policejních řadách? Není to ani pro složitost, či pro novost. Důvodů je několik. Především metoda vychází ze zemí, kde jsou jiné právní systémy a jinak je v nich vnímáno postavení policisty. Nelze tento projekt realizovat „zdola nahoru“, ale musí být vytvořeny skutečné podmínky pro výkon takové policejní služby ze strany nadřízených. Vzdát se částečně represe a přejít do aktivní prevence by znamenalo nejen popření výkonnostního modelu policie, ale pro mnohé i popřením svých vlastních slov a k tomu nejen z důvodů lidské ješitnosti v dohledné nedojde. Tak se celý projekt bude uskutečnit tak napůl, a nikdo s ním nakonec ve svém důsledku nebude spojen a nepřinese žádný zásadní zvrat a už vůbec ne ve vztahu důvěry občanů k policii. Kdo měl možnost předešlé generační zkušenosti zachytit, ten svým způsobem takto už dávno pracuje. Kdo tak pracuje, je mnohdy těmi samými lidmi, kteří se pozitivně vyjadřují do odborných příspěvků na téma Community policing, kritizován za nízký výkon. Nelze přece za stejné jednání policisty jak chválit, tak kárat! Názorný příklad je dárcovství krve a osobní znalost.

Nelze přece na počátku týdne policisty kritizovat za to, že darují krev, nebo byli viděni, jak se vybavují ve službě s místními občany, a na konci týdne je za to samé chválit! Nelze? Lze a je to naprosto běžně! Obdobným způsobem bude probíhat projekt Community policing v realitě.

Ve své podstatě je to „...návrat ke starým dobrým zvykům. Úzká vazba mezi policií a místními občany byla naprostou samozřejmostí po dlouhá léta fungování všech policejních sborů na celém světě. Ve dvacátém století se ale policie začala obyčejným lidem v komunitách čím dál více vzdalovat. Stejně jako zločinci se specializovala. Na její fungování bylo třeba více peněz, více lidí, nové zákony. Úspěch policejní práce byl měřen počtem chycených a potrestaných zločinců. Policie se pomalu, ale nezadržitelně stávala servisní organizací pro darebáky a účastníkem uzavřené a málokomu přístupné hry na 'policajty a zloděje'...” [Veselá, 2003]

2. Důvěra

*„Fides facit fides.“
Latinské přísloví*

2.1. Sociální důvěra

Mluvíme-li o důvěře, očekáváme, že panuje obecná znalost o tom, co důvěra je. „Důvěra patří k základním lidským emocím. Propojuje v sobě schopnost milovat jiného člověka a zajímat se o jeho svět, a zároveň to stejné od něho přijímat. Potřeba důvěry je psychology mimochodem označována jako třetí nejdůležitější hned po stravě a přístřeší.“ [Lábusová, 2008] Sociologický slovník ji charakterizuje jako „typ postoje a zároveň mezilidského vztahu, který vyvolává pocit jistoty plynoucí z předsvědčení, že partner komunikace (osoba, instituce) splní určitá očekávání.“ [Giddens, 1999, s. 231] Dle Giddense je důvěra definována jako „důvěřivost v, nebo spoléhání se na, určitou vlastnost nebo atribut osoby nebo věci, či pravdivost určitého tvrzení.“ [Giddens, 1998, s. 34] Adresátem důvěry mohou být jedinci, se kterými se denně setkáváme, stejně jako jedinci nebo skupiny, které nepotkáváme, ale víme o jejich existenci. Důvěřovat lze v abstraktní nebo konkrétní systémy. Dle blízkosti vztahů tedy můžeme rozeznávat důvěru specifickou s blízkými vztahy a důvěru generalizovanou v jedince nebo systémy, v ty, které jsme nikdy neviděli, ale předpokládáme jejich existenci. Profesor psychologie Milan Nakonečný píše, že důvěra je jedním z nejvýznamnějších, ale současně nejkomplexnějších fenoménů lidské psychiky. Je to pocit spojený s vlastností osobnosti, s důvěřivostí, s postoji vůči druhým (důvěryhodnost druhého) a hraje důležitou roli v mezilidské komunikaci, neboť důvěryhodný partner komunikace je jedním z podstatných podmínek jejího bezporuchového oboustranně žádoucího průběhu.

Důvěra nám umožňuje plánovat naše jednání, neboť jestliže někomu důvěřujeme, věříme, že víme, jak se tento partner interakce zachová, resp. minimálně očekáváme, že nám tento interakční partner bude vždy nakloněn. Důvěra usnadňuje interakci, redukuje nejistotu, která v ní může vystoupit: důvěřovat druhému znamená věřit, že má zájem o naše dobro a je ochoten pro to leccos učinit. O pocitu důvěry najdeme jen málo psychologických pojednání, je to jev především sociálně-psychologický. Nakonečný dále uvádí, že E. H. Erikson (1963) chápe důvěru jako pocit spolehnutí se na druhého, tedy jako sociální cit, který se utváří už v raném dětství

z kvality vztahu mezi dítětem a matkou. M. Nakonečný souhlasí s J. Hillmanem (1966), který říká, že jedním z nejhroších životních zážitků je zážitek zrady, který je často zdrcující a je spojen nejen s velkým zklamáním a nezřídka i nenávistí vůči tomu, kdo důvěru zradil, ale vede také k tomu, že zrazený začne sebekriticky přehodnocovat systém svých hodnot. Důvěru začne považovat za projev pošetilosti či dokonce hlouposti, a protože nechce být ani „pošetilý, ani hloupý“, popře hodnotu důvěry a stane se programově nedůvěřivým. Tak se může dostat do potíží se svými vlastními postoji, protože bude muset popřít i hodnotu jiných významných aspektů života, a tak může selhávat v mezilidských vztazích, v nichž je určitá míra důvěry nezbytná.

V životě nelze být zcela nedůvěřivým, avšak důvěřivost vyžaduje nutně jistotu, že ten, komu důvěřujeme, si to zaslouží. Příliš mnoho lží a zrad, které přináší naše současnost, nepřeje šíření důvěry a důvěryhodnosti ani u vysoce postavených osob. Soutěživost ve světě, kde přílišnou roli hrají peníze a snaha „jít nahoru“, důvěřivosti a důvěryhodnosti neprospívá. Snad právě proto jsme konfrontováni s nežádoucími jevy, jako jsou podvody všeho druhu. A důvěřivost je tak pokládána za druh naivity. Autor zajímavé monografie o psychologii důvěry F. Petermann zjišťoval korelace důvěry a získal tyto výsledky: důvěřiví lidé jsou méně úzkostní, více otevření, cítí se dobře, jsou vysoce sebejistí, málo konfliktní; vykazují negativní korelace s delikvencí, lhaním a podváděním. [Nakonečný, 2010, s. 38] Pokud důvěra souvisí se sebedůvěrou, a nemám pochyb, že souvisí, můžeme konstatovat, že věznice jsou přeplněny lidmi, kteří sebedůvěrou oplývají a využili ji právě k delikvencí, lhaní a podvádění.

„Sebedůvěra je základním aspektem sebepojetí a dává obrazu vlastního já určitou hodnotu. Z toho vyplývá i očekávání úspěšnosti. Míra sebedůvěry bude spoluurčovat další motivaci, úroveň cílů, které si jedinec troufne stanovit. Přijatelná sebedůvěra je spojena s pocitem kontroly, možností nijak ovlivňovat svůj život. Míra sebedůvěry ovlivňuje i názory na obtížnost dané situace a její zvládnutelnost. Nízká sebedůvěra se projevuje přeceňováním její náročnosti. Případné selhání, které je očekáváno, jen dále prohlubuje pocity nedostačivosti.“ [Vágnerová, 2004, s. 255-256]

Novinář a žurnalista Michael W. Pospíšil píše: „Co je to vlastně důvěra? Je to pocit, stav, nebo postoj? Jak vzniká? Potřebujeme ji? Kladu si hned několik otázek, neboť vždy, kdy je něco pro člověka opravdu důležitého, rodí se mu automaticky v mysli. Důvěra je pravděpodobně zároveň pocit i stav. Získává se zvolna, vyžaduje mnoho přímých i nepřímých důkazů o tom, zda-li má někomu nebo něčemu být poskytnuta. Daleko rychleji se ztrácí, než získává. Důvěra je také trochu naděje v něco

či v někoho. V životě nevíme, co se stane. Podvědomě hledáme jakousi podporu úsudku, snažíme se „proniknout“ do budoucnosti, odhadnout, co se stane. Musíme si umět vypěstovat v sobě pocit důvěry, který nás přivede k rozhodnutí. Někdy to bývá dlouhý proces, zvažujeme různé argumenty a přitom vycházíme z vlastní životní zkušenosti i ze zkušeností zprostředkovaných. Začínáme měřit všechna pro a proti, než se definitivně rozhodneme, než získáme důvěru, která v žádném případě není garancí úspěchu a rozhodně s sebou nenese prvky absolutní jistoty. Trochu fatalismu patří k životu. S důvěrou musíme zacházet opatrně. Bez ní by život nebyl možný. Představte si, že nikomu a ničemu nedůvěřujete. To bychom pak nemohli udělat vůbec nic..... Musíme důvěru jaksi „držet na uzdě“ jako divokého koně ... Důvěra má mnoho podob i nuancí, k těm nejdůležitějším patří bezesporu důvěra v sebe sama a důvěra k druhému. Tyto dvě polohy bývají vzájemně propojené. Nemáte-li důvěru v sama sebe, jen stěží vzbudíte důvěru v jiných. Důvěra a přátelství jsou takřka synonyma. Přátelům důvěřujeme, proto jsou přátelé. Přátelství bez důvěry je jako krásný den bez sluníčka. Silné přátelství je to, kde mezi dvěma lidmi panuje maximální důvěra. S přáteli se můžete oddávat onomu příjemnému pocitu, nemuset být stále v pohotovosti, číhat na nějaký úskok, obávat se útoku. Všechno dobré má být konzumováno s mírou. A tak tomu je i s důvěrou.“ [Pospíšil, 2010, s. 38]

Spisovatelka Libuše Koubská se zabývá důvěrou. Ve svém odborném příspěvku s názvem Nelze ji vynutit, ani předepsat, napsala: „...Důvěra je vzácný statek. Zvláštní. Extrémně důležitý. Získává i nabízí se většinou obtížně, ale dá se rychle ztratit. Může mít racionální, ale také úplně iracionální základ, může to být krátkodobá záležitost i trvalý, celoživotní vztah. Nese v sobě možnost spolehnout se stoprocentně na druhého; možnost, že se na vás ten druhý může absolutně spolehnout. Bezpečné, jisté, hodnověrné přátelské jednání. Přesto vždy obsahuje určitou míru nejistoty a rizika zklamání nebo zneužití. Někdy se to stane, zklamete důvěru, nebo naopak ten, kterému věříte, bolestně zklame vás. Někdy se dá poztrácená důvěra ještě obnovit, jindy už ne.

Určitě ji ale nelze ani vynutit hrozbami, ani normativně předepsat. Latinské přísloví fides facit fides, neboli důvěra vyvolává důvěru, platí. S nedůvěřivými, nejistými, ublíženými paranoiky se člověk těžko sblíží....Občané by měli věřit také svým ústavním institucím, vládě, prezidentovi. Průzkumy veřejného mínění tohle přeměřují. Dá se jim ale věřit, kladou správné otázky, nejsou předpojaté nebo dokonce podplacené? A do jaké míry se dá důvěřovat samotnému veřejnému mínění ?...“ [Koubská, 2010, s. 38]

2.2. Teorie důvěry

Silné vztahy důvěry založené na setkávání osob tváří v tvář v první polovině 19. století byly ve velké míře v moderní společnosti nahrazeny tenkými neosobními vazbami. Vzhledem k tomu, že dnešní společnost je značně individualizovaná, sekulární a multikulturní, a vyznačuje se také mnohem větší mobilitou, musí tedy nutně podkopávat výše uvedený typ důvěry. Důvěra se formuje v sociálních interakcích. „V sociální interakcích vystupuje jako prvořadá otázka, jak se lidé vzájemně vnímají a jaké dojmy si o sobě vytvářejí, neboť tím se vlastně sociální interakce jaksí rozbíhá: podle toho jaký dojem si subjekt o druhém člověku vytvoří, se vůči němu chováme.“ [Nakonečný, 2009, s. 142]

Na druhou stranu ale potřeba důvěry s komplexností vztahů ve společnosti neustále roste. Míra vzájemné důvěry, která představuje základní složku kolektivního sociálního kapitálu, také ukazuje na stupeň koheze té které společnosti. Empirický výzkum zkoumá důvěru sociální – generalizovanou v druhé lidi a v instituce. Existují dva základní teoretické přístupy k důvěře a jejím zdrojům: důvěra jako vlastnost individuální, podmíněná psychologickými osobnostními rysy či sociodemografickými znaky jedince (např. vzdělání, věk) a důvěra jako vlastnost sociálních systémů, zde uvažujeme vliv systémových charakteristik společností a jejich institucí. V sociálních vědách se lze setkat s mnoha teoretickými modely vysvětlujícími zdroje sociální důvěry, které jsou jak komplementární, tak protichůdné.

Newton a Delhey (2003) je shrnuli do následujících teorií:

1. Osobnostní teorie - vychází z osobnostních rysů jedinců. Důvěru podporuje zejména životní optimismus a pocit kontroly nad životem. Podle sociálně psychologické teorie rozvíjené v 50. a 60. letech se dají lidé rozdělit dle charakterových rysů na cyniky a důvěřující a toto osobnostní založení se pak promítá nejen do důvěry v druhé lidi, ale i do jejich hodnocení politických institucí.
2. Individuální teorie - teorie sociálního úspěchu a blahobytu založená na předpokladu, že důvěra představuje určité riziko, přičemž bohatí si mohou dovolit více riskovat než chudí. V důsledku toho „ti, co nic nemají, jsou méně důvěřiví než ti, co něco mají.“
3. Teorie odvozené z vlastnosti sociálních systémů - tvrdí, že míra důvěry individua se odvíjí od toho, jak vnímá důvěryhodnost okolní společnosti.

4. Teorie dobrovolných sdružení - vychází z toquevilliánské tradice, podle ní si jedinec v prostředí dobrovolných sdružení osvojuje vlastnosti „dobrého občana“: důvěra, reciprocita, empatie, smysl pro společný zájem a společné dobro.
5. Teorie sociálních sítí - považuje za důležité pro důvěry aktivní přináležitost člověka k sociálním okruhům jako jsou rodina, přátelé či sousedská komunita. Osamělost a vykořeněnost naopak obecnou důvěru vůči druhým lidem snižují. Komunitní teorie - vychází z předpokladu, že pro utváření vzájemné důvěry a solidarity mezi lidmi je určující velikost místa bydliště, bezpečnost a spokojenost s místní komunitou, v níž člověk žije.
6. Společenská teorie pak tvrdí, že důvěra je ovlivněna makrospolečenskými faktory: společnosti s příkřejšími nerovnostmi, konflikty mezi vrstvami anebo etnickými skupinami, tedy s nižší mírou koheze, mají také většinou menší míru důvěry. Důvěra se také utváří na základě důvěryhodnosti existujících společenských a politických institucí, míře politické svobody. [Sedláčková, 2009]

Sociologové rozeznávají dvě rozlišné podoby důvěry „konfidence a trust“, které mají rozlišný původ. „Konfidence“ je masivní spoléhání na to, že něco s určitostí nastane, či naopak, že k tomu rozhodně nemůže dojít. Tato forma masivní důvěry má svůj původ v náboženské víře. Ve své druhé podobě je důvěra „trust“ spojená s kalkulací a naší vlastní volbou. Rozhodneme se důvěřovat jedné z možných variant a při tom na sebe bereme riziko, že nám náš propočít také nemusí vyjít. [Keller, 2009, s.107]

Základem pro jakýkoli vztah, soukromý nebo pracovní, je důvěra. Důvěra je mnohovrstevnatý konstrukt lidské psychiky, jehož obsah se skládá z myšlení, citění a komponentu chování - je to sociální cit spojený s vírou, nadějí a očekáváním v něco, nebo někoho, kdy věříme, že víme, jak se partner interakce (osoba, skupina, instituce) zachová. Důvěra může mít racionální, ale také úplně iracionální základ. Vychází především z osobní a kolektivní zkušenosti, přímé i zprostředkované. Může to být krátkodobá záležitost i trvalý, celoživotní vztah. Význam má blízkost vztahu: osobní „tváří v tvář“ nebo v sociální systémy nebo instituce. Pocit důvěry či nedůvěry vůči okolnímu světu člověk získává jako dítě a může v něm vytvořit komplex, který zabarvuje jeho vztahy ke světu a především jeho mezilidské vztahy. Tento stav se promítá do vnitřních i vnějších charakterových vlastností jedince a trvale jej provází na životní dráze. Existuje úzká souvislost mezi vztahem důvěry a sebedůvěry. Neměli bychom přesvědčovat jiné o něčem, čemu sami nevěříme. Důvěra je jak pocit, tak stav. Získává se zvolna, vyžaduje mnoho důkazů o tom, zda-li má někomu nebo něčemu být

poskytnuta. Obecně se rychleji ztrácí, než získává. Důvěra se úzce pojí se stabilitou a pomyslnou jistotou – bezpečím. Dodávám, že důvěryhodnými se nám jeví především ti lidé, jejichž slova jsou v souladu s jejich činy. V lidové psychologii je atributem důvěryhodnosti čestnost. „Čest se tak může stát jednou z nejvyšších hodnot člověka a její zachování a zvyšování pak cílem života. Tento cíl neposkvřené cti by mohl být tak zdůrazňován, že by se stal pro některé muže cílem nejvyšším.“

[Křivohlavý, 2006, s. 125]

Důvěra je autentický cit, který nelze dost dobře předstírat. Současný západní svět, v němž se - řečeno s filozofy - pasivita a sebeklam staly běžným lidským údělem, má s autenticitou stále větší problém. [Lábusová, 2008] Příliš mnoho lží a zrad, které přináší současnost, nepřeje šíření důvěry a důvěryhodnosti. A tím, jak život naši vrozenou důvěru zklamává, stáváme se pořád osamělejšími. Až v extrémním případě nevěříme ničemu a nikomu. Stáváme se třeba vlivní i bohatí, ale citovými trosečníky uprostřed lidského společenství.

2.3. Důvěra k Policii ČR

Policie ČR po změně společenského systému po roce 1989 prošla ve vztahu budování důvěry k občanům dlouhodobým a do jisté míry převratným obdobím, na jejímž počátku byla důvěra v tomto vztahu značně komplikovaná. Policie byla vnímána jakožto spouštěcí element nastalých změn díky událostem z listopadu 1989.

Startovací pozice byla nejméně výhodná ze všech institucí, kterými stát disponoval. S odstupem času, a jistým nadhledem, lze konstatovat, že nízká důvěra byla zapříčiněna především částečně rozpolcenou občanskou společností mezi příznivci a odpůrci společenských změn. S nadsázkou by se dalo říci, že zklamala obě tyto protichůdné skupiny. Zklamání jedněch vycházelo z toho, že starý řád neubráníla, a zklamání druhé skupiny z toho, že jej vůbec bráníla. Obě skupiny proto mohly vnímat policii jako instituci, která zklamala jejich očekávání. Policisté se v této době dle vyprávění pamětníků až obdivuhodně semkli a stmelili.

Další ze specifíků vztahu důvěry mezi občany a policií, který byl a částečně je ve společnosti zakořeněn dosud, byla častá a mnohdy i neoprávněná kritika policie ze strany občanů. Tento aspekt byl dobře pozorovatelný především z rozhovorů od znovu

se navracejících emigrantů anebo od emigrantů, kteří do země přijížděli navštívit své rodiny, ale také od cizinců, kteří zde dlouhodobě pobývali. Dle mého názoru není dodnes v naší společnosti diskutovanější téma než práce policie. Převážně to byly laické názory a argumenty vzdálené od odbornosti, ale bez nadsázky se dá konstatovat, že v každé české hospodě věděli, co a jak má dělat policie. Diskuze se nevedou jen tam, ale začínají se přidávat i političtí lídři na různých úrovních. Svobodná média často nedodrží etiku a tyto názory za honbou sledovanosti hojně prezentují. Celá společnost začíná být pod stále větším tlakem masmédií a sama policie hledá nejlepší vzor pro fungování v nových podmínkách. Hledá se vhodný model fungování.

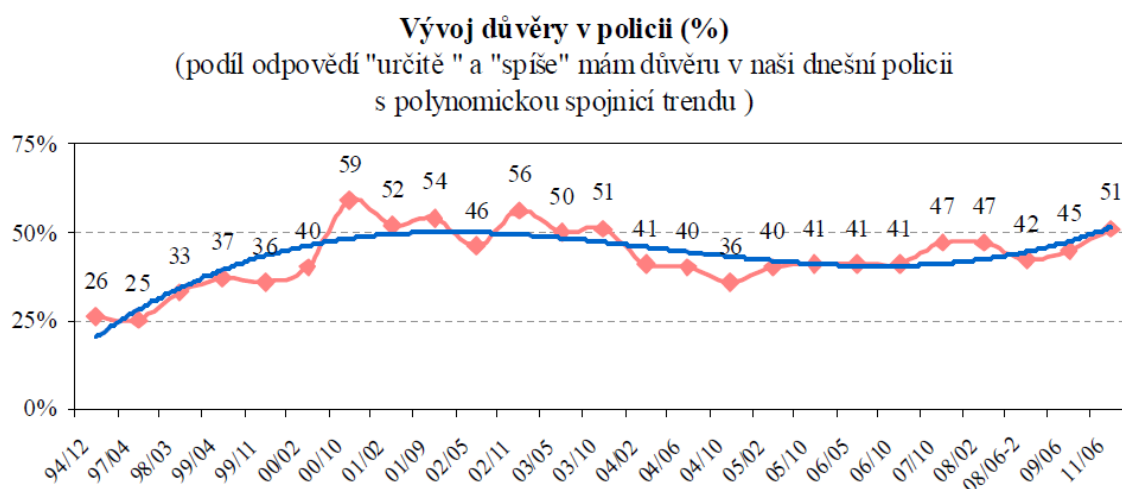
Zkušenosti nám předávají jak američtí policisté, tak kanadská jízdní policie, nizozemští policisté apod. Méně policisté z Německa nebo Rakouska, kteří k nám mají přeci jen historicky a geograficky blíže, a jejich země vynikají tradičně vysokou bezpečností. Na neformálním setkání se slovenskými policisty byl vysloven názor, že naše policie je jako „fackovací panák“.

Startovací pozice ve vztazích důvěry byla těmito okolnostmi silně ovlivněna a rovněž byla ovlivněna odchodem zkušených policistů. Faktor, který sehrál svoji kontraproduktivní roli, byla i poměrně vysoká bezpečnost v první polovině 90. let 20. století. Jenže tato dlouho nevydržela a bezpečnost občanů se začala s postupem doby radikálně zhoršovat. Bezpečnost začínala být problémem, a proto mnohá města i obce byla nucena vzniklou situaci začít řešit vlastními prostředky. Vznikly obecní a městské policie k ochraně veřejného pořádku. Primárním cílem při zakládání obecních a městských policií byl veřejný pořádek, ale postupem doby je mnohdy hlavní náplní městských policií bezpečnost ve věcech dopravy. Nesprávným parkováním to započalo a měřením rychlosti to zřejmě nekončí. Pro Policii České republiky nebylo lehké přesvědčit občany o své důvěryhodnosti.

Nadpoloviční důvěry dosáhla na konci roku 2000 (viz. obrázek č. 1) a tuto úroveň si víceméně udržovala až do podzimu 2003. Následně se zaznamenal její pokles na dvoupětinovou hladinu. Od roku 2007 se důvěra v policii opět postupně zvyšuje a od počátku roku 2009 se drží nad padesáti procenty. Ani důvěra v Policii ČR není výrazněji ovlivněna věkem, vzděláním či pohlavím respondentů.

Obrázek č.1. Graf vývoje důvěry v Policii České republiky 1994 – 2011

[http://www.pressweb.cz/files/stem_duvera_policie_soudy_1106.pdf]

Rok 2000 byl dle mne významným milníkem ve vztahu důvěry občanů k Policii ČR. Policie získala nejen poprvé v novodobé historii nadpoloviční důvěru občanů, ale společnost si díky zkušenosti, která se odehrála v tomto roce, ve větší míře začala uvědomovat její potřebnost. Policie začala nejen čelit novým formám organizovaného zločinu, ale v hlavním městě zasedal Mezinárodní měnový fond.

Zasedání bylo doprovázeno intenzivními mezinárodními organizovanými protesty nebývalého rozsahu, kterým občané ani policisté doposud nečelili. Násilnosti, které se v Praze odehrály, byly takového rozsahu, že se nesmazatelně vryly do podvědomí občanů. V ulicích Prahy se odehrávala bitva, která nám dosud byla známa jen ze zahraničních televizních záběrů. Mediální všudypřítomnost se najednou obrátila ve prospěch policie.

Policisté byli prezentováni oprávněně jako vítězové této nejmasivnější bezpečnostní akce v novodobých dějinách. Osobně nikdy nezapomenu na změnu hlasu komentátora rádia Evropa 2, který zprostředkoval přenos ze zahájení protestů několik okamžiků před prvním násilným střetem. Zatím co v úvodu začal svůj komentář veselým až žertovným způsobem, během několika desítek sekund po prvním střetu, který byl okamžitě velmi intenzivní, komentátor neskutečně zvažněl při popisu situace, kterou viděl a komentoval ji slovy: „...vidím hustý kouř, vidím plameny, slyším střelbu ze zásahových výbušek a demonstranty, jak právě převrhli sanitní vůz.“ Na několik sekund se odmlčel a pak dodal s vážností v hlase: „Doufejme, že zde nebudou mrtví.“

O zraněných, kterých bylo nespočet, se už nezmiňoval.

Policie nejen nabyla důvěru u občanů, ale policisté mnozí poprvé, a mnozí i naposled, zažili to, že občané přicházeli osobně poděkovat za ochranu veřejného pořádku. „Důvěra je záležitostí reciproční. Půdou z níž vyrůstá, je živý vztah. Emocionální bezpečí od druhých získáme tím pravděpodobněji, čím více ho dokážeme sami poskytnout. S důvěrou proto úzce souvisí schopnost empatie a schopnost konstruktivně zacházet s rozdílnostmi či s nesouhlasem.“ [Lábusová, 2008]

Po té bezprecedentní akci policie nejen nabyla důvěry u občanů, ale policisté zpětně znovu nabyli hrdost a ztracenou sebedůvěru a policie vystupovala jako jednotný policejní sbor. A je ještě jeden aspekt, který sebedůvěru policistů posílil - policie po dlouhé době, ne-li vůbec poprvé v novodobé historii, odměnila všechny zasahující policisty pamětním odznakem a zranění policisté byli vyznamenáni. „Pražský primátor Jan Kasl předal ocenění 21 policistům, kteří byli hospitalizováni se zraněními ze zářijových demonstrací proti zasedání světových finančníků v Praze. Stříbrnou medaili jako projev úcty za mimořádný osobní podíl a obětavost při přípravě a provádění bezpečnostních opatření v době MMF věnoval Kasl Charvátovi. K ní náleží odměna 100.000 korun. Zranění policisté od něj za statečnost dostali bronzové medaile, ke kterým se váže finanční částka 50.000 korun.“ [Knopp, 2000]

Do policie se tak na krátkou chvíli vrátil rituál, nebo obyčej, který byl a je pro ozbrojené složky významný od samého počátku vzniku. S rituály a tradicemi, které se ve společnosti ztrácejí, mizí naše důvěra.

3. Kategorie vztahů k policii

*„Ten, kdo se ve jménu bezpečnosti vzdává svobody,
nezaslouží si ani svobodu ani bezpečnost.“*

Benjamin Franklin

3.1. Kategorie bezpečnosti

Potřeba jistoty a bezpečí je základní lidskou potřebou, která nabývá na existenčním významu zejména tehdy, pokud je tato potřeba přímo ohrožena nebo narušena. Bezpečnost se úzce pojí s lidskou potřebou bezpečí a jistoty, kterou definoval americký psycholog Abraham Harold Maslow v roce 1943. Podle této teorie má člověk pět základních potřeb od nejnižších po nejvyšší - společně pak tvoří jakousi pomyslnou pyramidu:

1. fyziologické potřeby;
2. potřeba bezpečí, jistoty;
3. potřeba lásky, přijetí, sounáležitosti;
4. potřeba uznání, úcty;
5. potřeba seberealizace.

[Nakonečný, 2003, s. 209]

Vybrané definice bezpečnosti

Bezpečnost je stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby pro objekt (zpravidla národní stát, popř. i mezinárodní organizaci) a jeho zájmy a tento objekt je k eliminaci stávajících i potenciálních hrozeb efektivně vybaven a ochoten při ní spolupracovat.

Obecná (sémantická): Bezpečný je ten, kdo není vystaven nebezpečí, popřípadě poskytuje ochranu před nebezpečím, nebo je nepochybný, zaručený, důvěryhodný.

Obecná (zdůrazňující status quo): Bezpečnost je pojem pro podmínky udržení stávajícího sociálního a politického systému.

Tradiční (v rámci bezpečnostních studií a ministerstva vnitra): Bezpečnosti státu (jeho územní celistvosti, moci, suverenity) proti vnějším hrozbám vojenského charakteru.

Negativní vymezení: Bezpečnost je absencí ohrožení cenných hodnot.

Národní bezpečnost je stav, kdy objektu (národnímu státu jako celku nebo jeho podstatným atributům) nehrozí závažné ohrožení svrchovanosti, územní celistvosti,

základům politického uspořádání, vnitřního pořádku a bezpečnosti, životů a zdraví občanů, majetkových hodnot a životního prostředí. Ani jeho spojenci nejsou vystaveni hrozbám, které by v případě jejich aktivace vyžadovaly ozbrojenou či jinou rizikovou spoluúčasť. Objekt je schopen a ochoten potenciální hrozby rozpoznat a v maximální možné míře jim zamezovat, popřípadě je eliminovat. Ohrožením národní bezpečnosti je akce nebo série akcí, které:

- 1) drasticky a v krátké době způsobují degradaci kvality života obyvatel státu;
- 2) drasticky omezují politický výběr (autonomii).

Vnitřní bezpečnost je pojem, který je stejně pojmenován ve světových jazycích. Užívá se často v německy mluvících zemích, ale i v České republice. Přesné vymezení je však problematické. Ve spojení se slovem „bezpečnost“ je třeba slovo „vnitřní“ vnímat jako týkající se určitého celku nebo osoby. Objektem - celkem, jehož vnitřního stavu se bezpečnost týká, je zpravidla národní stát.

V poslední době se stále častěji pojem vnitřní bezpečnost váže na celé organizace - především na Evropskou unii. V německy mluvících zemích se často v podstatě synonymně užívá i pojem veřejná bezpečnost. Vnitřní bezpečnost je výsledkem politiky zabezpečující mírové soužití občanů ve svobodném právním státě. Spočívá na vnitřním míru - na politicko-spoločenském stavu, kdy je zabezpečen život ve svobodě, míru a sociální spravedlnosti. Tento stav slouží k vytváření lidsky důstojného a svobodného života občanů v právním řádu – ten chrání občany a jejich svobody. Pravomoci státu jsou omezeny, aby ve svobodné společnosti byla v souladu obrana před nebezpečím a nebyl narušen svobodný prostor pro individuální rozvoj společnosti. [Zeman, 2002, s. 7-22]

Podle jiné definice je vnitřní bezpečnost vícevýznamový pojem pro procesy, instituce a opatření ve vnitřní politice, jejímž úkolem je nastolit a udržovat takové poměry, v nichž bude respektován právní pořádek, a státní orgány budou schopné vykonávat funkce. Cílem je na jedné straně obrana před hrozbami pro individua, na straně druhé zajištění politického, sociálního a hospodářského řádu. Sporné ale je, zda se pojem vnitřní bezpečnost vztahuje na veškerý komplex bezpečností uvnitř státu - na bezpečnost sociální, ekonomickou, ekologickou apod., nebo ji máme vnímat v užším pojetí, které je charakterizováno spíše vazbou na kriminalitu a na antisystémové aktéry uvnitř státu. [Mareš, 2003]

Vnitřní bezpečnost je stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby ohrožující objekt (zpravidla národní stát, popř. mezinárodní organizaci) a jeho zájmy akcemi zevnitř a tento objekt je k eliminaci stávajících i potenciálních vnitřních hrozeb efektivně vybaven a k ní ochoten. Hrozby demokratickému národnímu státu i jeho opatření proti nim se přitom týkají ohrožování demokratického politického systému od extremistů, sociálního systému od masové kriminality, hospodářství od korupce a ekonomické kriminality sociálního, hospodářského a politického systému celkově od organizovaného zločinu.

Ekvivalenty ve světových jazycích: A internal security, F sécurité intérieure, N innere Sicherheit R внутренняя безопасность [Zeman, 2002, s. 17]

Ministerstvo vnitra bezpečnost definuje jako stav, kdy je systém schopen odolávat známým a předvídatelným vnějším a vnitřním hrozbám, které mohou negativně působit proti jednotlivým prvkům (případně celému systému) tak, aby byla zachována struktura systému, jeho stabilita, spolehlivost a chování v souladu s cílovostí. Je to tedy míra stability systému a jeho primární a sekundární adaptace.

Pro vymezení systému na podmínky státu je obsah bezpečnosti uveden v ústavním zákoně č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky. V tomto případě používáme pojem bezpečnost státu, viz vnější bezpečnost státu, vnitřní bezpečnost státu.

Kategorie bezpečnosti

- vnitřní bezpečnost státu. Stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby ohrožující stát a jeho zájmy zevnitř a kdy je tento stát k eliminaci stávajících i potenciálních vnitřních hrozeb efektivně vybaven a k ní ochoten. Je to rovněž souhrn vnitřních bezpečnostních podmínek a legislativních norem a opatření, kterými stát zajišťuje demokracii, ekonomickou prosperitu a bezpečnost občanů, a jimiž stanoví a prosazuje normy morálky a společenského vědomí.

- ekonomická bezpečnost. Stav, ve kterém ekonomika objektu, jehož bezpečnost má být zajištěna (státu, seskupení států, mezinárodní organizace apod.), není ohrožena hrozbami, které výrazně snižují nebo by mohly snížit její výkonnost potřebnou k zajištění obranných bezpečnostních kapacit, sociálního smíru a konkurenceschopností objektu i jeho jednotlivých složek, tj. především jednotlivých podnikatelských subjektů na vnitřních i vnějších trzích.

-environmentální bezpečnost. Stav, kdy lidská společnost a ekologický systém na sebe vzájemně působí trvale udržitelným způsobem, jednotlivci mají dostatečný přístup ke všem přírodním zdrojům a existují mechanismy na zvládnání krizí a konfliktů přímo či nepřímo spojených s životním prostředím. [www.mvcr.cz/clanek/pojmybezpecnost.aspx
[www.mvcr.cz/clanek/pojmy-bezpecnost.aspx]

Pojetí vnitřní bezpečnosti v „kriminálně-policejní“ dimenzi odpovídá v českém právním řádu i vymezení úkolů Policie České republiky:

„Policie slouží veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropských společenství nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu - dále jen mezinárodní smlouva.“ [Zákon o policii ČR]

„Definicí je nespočetně. Nejčastěji se vymezuje negativně ve vztahu k neexistujícím nebezpečím a hrozbám. Nejnovější česká definice ji vnímá jako stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby pro objekt a jeho zájmy a tento objekt je k eliminaci stávajících i potenciálních hrozeb efektivně vybaven a ochoten při ní spolupracovat. Vzhledem k této definici se domnívám, že je potřebné rozlišovat mezi pojmem bezpečnost a bezpečí. Pokud se mluví o stavu, kde neexistuje ohrožení nebo je mu zabráněno, použil bych raději pojem bezpečí, aby se výrazu bezpečnost mohlo rozumět více jako procesu, jako obecné ideji o žádoucím stavu a nasměrování činností a pokusů ke snížení rizik a odvrácení hrozeb.

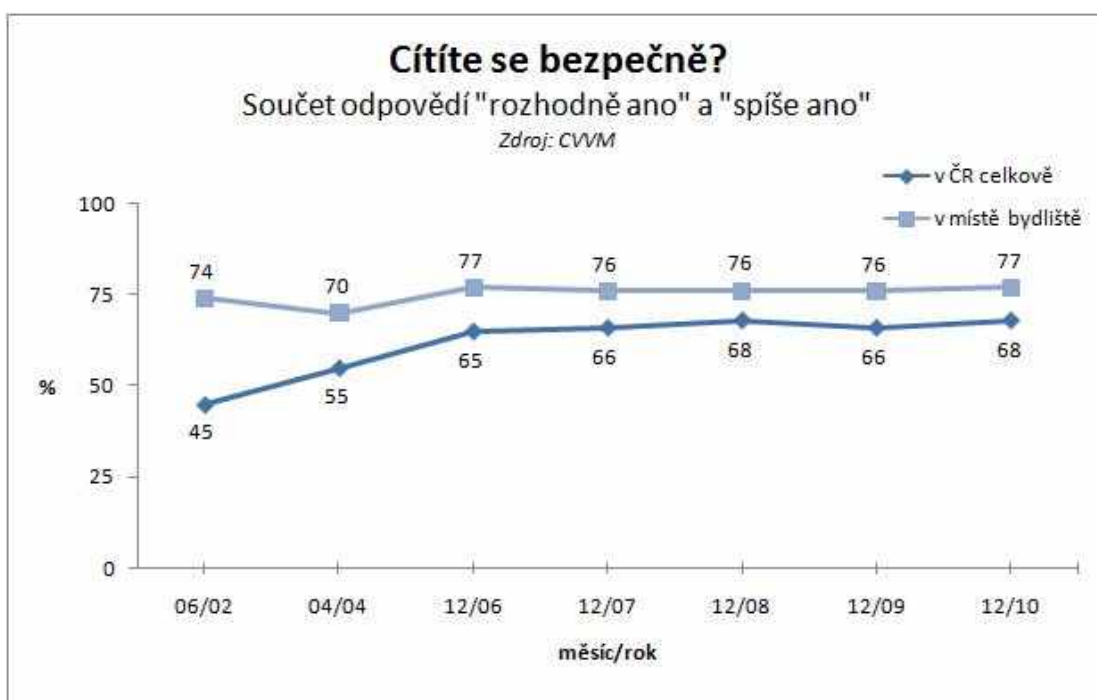
Významný je pro nás rozdíl mezi preventivní a reaktivní funkcí bezpečnosti; první znamená vyloučení, zamezení či odvrácení potenciálních hrozeb nebezpečí a ochranu proti nim, druhá představuje obranu proti aktuálním hrozbám a nebezpečí, jejich omezování, odvrácení a snižování jejich účinků.“ [Mareš, 2003]

Bezpečnost je souhrn všech opatření k udržení potřeby bezpečí a jistoty, ale také jako připravenost v případě potřeby tento stav nastolit. Objektem bezpečnosti jsou jak osoby, tak celé organizace. Stejně tak národní zájmy a dnes i zájmy Evropské unie. Otázkou je, zda jsou zájmy osob - občanů totožné se zájmy organizací nebo státu. Bezpečnost se zabývá zajištěním ochrany těchto zájmů a z pasivní ochrany může přejít do aktivní obrany za účelem eliminovat hrozby. Kdo ale určuje, co je a co není hrozbou a či zájmy osob nebo organizací mají přednost? V tomto vztahovém prostředí policie plní své úkoly a v tomto prostředí se formuje důvěra občanů k policii. Je to prostředí vyloženě konfliktní. Ochrana osob a majetku je základním úkolem policie.

Většina průzkumů se zabývá otázkou bezpečnosti (viz. obrázek č. 2) občanů obecně. Ojediněle jsou průzkumy spojovány se specifickou bezpečností: ekonomickou, ekologickou nebo sociální. Bezpečnost je občany subjektivně vnímaná jak na základě vlastních zkušeností, tak zprostředkovaně. Bezpečnost nebo pocit bezpečí je neustále přeměřována a výsledky jednotlivých šetření se rozcházejí.

Obrázek č.2. Graf vývoje pocitů bezpečí 2002 - 2010

[http://www.nosp.cz/assets/files/nase_policie/Nase_Policie_2011_3.pdf]

Bezpečnost se dá také pojímat jako výhodný obchod s bezpečím. „Tímto způsobem mafie kontroluje nepořádek, který pomáhá sama záměrně vytvářet a udržovat. Právě z prodeje ochrany jako klíčové specializace mafiánů lze vysvětlit mnohé z toho, co na prvý pohled vypadá jen jako etnografická záležitost jižanské mentality.“ [Keller, 2009, s. 98] Organizovaný zločin prorostl do státní správy, policie i justice, konstatuje zpráva ministerstva vnitra s tím, že jde o nejzávažnější nevojenskou hrozbu pro naši společnost. Vnitro odhaduje, že zločinecké skupiny se teď budou snažit prosadit své zástupce do volených funkcí. „...Profesionálním zločincům moderního charakteru se daří ovlivňovat politiku a deformovat politický život a státní správu i u nás...cílem korupce se velmi často stávají politické strany. Politika pak přestává být

soubojem idejí, ale stává se jistým druhem obchodu, kdy politické strany dávají k dispozici část svého mocenského potenciálu za jakousi finanční podporu...S tím jsou pochopitelně spojeny gigantické finanční ztráty, které jsou ale až následkem deformace politického života a nesprávného fungování státních orgánů.“ [Pavlíček, 2011]

3.2. Kategorie profesionality – vzdělanosti

*„Při plnění svých služebních povinností se budu vždy řídit ústavou a zákony a v souladu s nimi i rozkazy a pokyny svých nadřízených...“
(část služebního slibu)*

Profesionálem je nazýván odborník, s odbornou praxí, s profesní orientací, osoba provozující činnost za výdělek. Profesionalita je odvozené slovo od slova profesionál, které souvisí s profesí. Za profesionála považujeme člověka, který za kvalifikovanou práci pobírá odměnu, opakem je amatér. Běžná laická představa je ta, že policejním profesionálem je každý, kdo je policista nejen proto, že pobírá za odvedenou práci mzdu, ale také i z toho důvodu, že až na výjimky je to jeho jediné profesní zaměření, na které je odborně vyškolen v rámci soustavy policejního školství a které dlouhodobě prakticky vykonává. Tato představa podle mého názoru jen částečně odpovídá obecně uznávaným kritériím o profesionálech. Mohli bychom třeba říci, že každý, kdo je oblečen do tenisové výstroje a hraje tenis, je tenisovým profesionálem. Je zřetelné, že srovnání v mnoha ohledech selhává, ale vystihuje podstatu prvotního pohledu na pojem profesionál. Všichni umíme zpívat, ale pouze některým jsme ochotni za to zaplatit. Některým rádi zaplatíme za to, aby nezpívali.

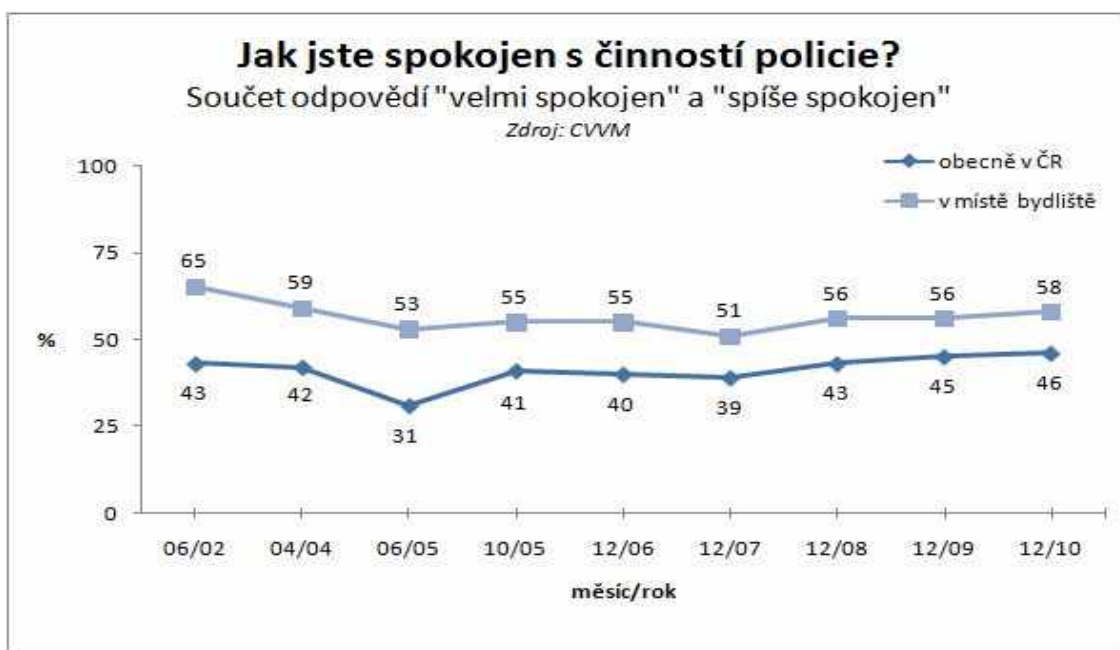
Vnímání osoby, kterou nazýváme profesionálem, a z toho následně odvozených vztahů, které nazýváme profesionální – profesionalita, je nejvíce rozporuplná oblast této diplomové práce. Status profesionála v českém prostředí není vymezen. Akademický slovník jej definuje: „1. kdo něco koná jako povolání a je v tom odborník; 2. kdo něco koná kvalitně a dobře“ [Akademický slovník, 1997, s. 619]

Název a nadměrné užívání tohoto slova je tendence, která přišla po roce 1989 společně s dalšími tzv. amerikanismy. Nelze tvrdit, že se slovo profesionál neužívalo i před rokem 1989 ve spojitosti se zkušenými pracovníky v daném oboru. U policejních složek je status „profesionála“ částečně vyjadřován jak hodností danou odslouženými

léty či mimořádnými činy, tak i funkcí, kterou zastává inspektor, komisař, rada. V našich podmínkách je slovo profesionalita používáno až nadměrně často a za vhodnější považují český ekvivalent – odbornost. Odbornost má v policii dlouhodobou tradici již od samého vzniku policie. Vždy byla, je a bude vyžadována. Odbornost lze získat jak vzděláním, tak praxí. V ideálním případě oběma způsoby současně. V praxi, a zvláště policejní, dle mého názoru není rozhodující délka jako spíše rozsah a hloubka.

Vyučující na policejní škole propagoval názor, že plnohodnotným policistou - odborně zdatným a dobře orientovaným v problematice, se stáváme po třech až pěti letech praxe, pokud ji vykonáváme ve velkém městě a máme aktivní přístup ke službě. Osobně s tímto názorem souhlasím a dodávám, že někteří policisté z venkovských oblastí potřebné profesní orientace nemohou dosáhnout ani za zmíněných pět let. Připomínám, že odlišná specifika služby ve městech a v obcích byla respektována až do poválečného období, kdy došlo ke spojení četnictva a policie v jeden celek. Jak je policie jako celek vnímána, se odráží v hodnocení občanů (viz. obrázek č.3), kteří ve svých vyjádřeních projevují spokojenost s profesionalitou policie a jednotlivých policistů.

Obrázek č.3. Graf vývoje spokojeností občanů s činností Policie České republiky
[\[http://www.nosp.cz/assets/files/nase_policie/Nase_Policie_2011_3.pdf\]](http://www.nosp.cz/assets/files/nase_policie/Nase_Policie_2011_3.pdf)

Profesionalita se i přes svou náročnost přesto může stát zdrojem pozitivních emocí. „Přijetí určitého cíle za vlastní, dosahování a zvláště pak dosažení tohoto cíle cílesměrným jednáním je charakterizováno nadějí. Ta je doprovodným projevem celého cílesměrného, účelového jednání. Dodává mu sílu zvláště tam, kde se toto jednání setkává s překážkami. Je zdrojem pozitivních emocí jak při přijetí, tak při dosažení cíle, ba i při dosahování dílčích, úsekových cílů.“ [Křivohlavý, 2006, s. 28]

Hlavní kritéria profesionála

- odborné a specializované znalosti v oboru, které aplikuje při výkonu povolání;
- vynikající dovednosti ve vztahu k profesi;
- vysoká kvalita práce spojená s vysokým úsilím;
- vysoká úroveň profesní etiky, chování a pracovní činnosti při výkonu své profese;
- přiměřená pracovní morálka a motivace (zájem a chuť vykonávat práci dobře, což má kladný vztah na zvyšování organizace profesionality;
- za odvedenou práci pobírá odměnu (zpravidla nadprůměrnou);
- přispívá k vhodným vztahům v kolektivu;
- předává své odborné znalosti;
- expert, který je mistr v určitém oboru.

Vzdělání je klíčem k profesionalitě nejen u policie. V posledních letech spjatých s tzv. velkou reformou policie vzniká i nová koncepce celoživotního vzdělávání příslušníků Policie ČR, která je postavena na níže uvedených kritériích.

Filosofie vzdělávání policistů

- policejní práce = služba občanům (zákaznický princip);
- nová image policisty (profesionalita, motivace, vysoký etický standard);
- kompetenční přístup ve vzdělávání, spoluodpovědnost policistů za odbornou připravenost k výkonu služby.

Základní principy systému vzdělávání policistů

- rovný přístup do systému pro všechny policisty;
- obsah, formy a metody přípravy vycházejí z objektivizovaných a závazně stanovených požadavků na výkon konkrétních činností stanovených pro zastávanou funkci;
- přenos požadavků policejní praxe a zainteresovaných stran do vzdělávacích programů;
- systém ověřování kvality a efektivity vzdělávacích programů;
- přenos nejnovějších poznatků z výkonu policejních činností do policejních škol MV;
- vytvoření podmínek pro vyžadování osobní odpovědnosti policisty za připravenost k výkonu služby, včetně zavedení motivačních prvků, systém vzdělávání je provázán se systémem personální práce, vzdělávání policistů s využitím resortní školské soustavy, policejních výcvikových zařízení a subjektů, mimoresortních vzdělávacích zařízení, zahraniční spolupráce, distančního vzdělávání a informačních technologií.

Systém vzdělávání zahrnuje

1) kvalifikační přípravu, která obsahuje:

A) studium k získání stupně (a oboru) vzdělání (§ 19 odst. 2 a 3 zákona);

B) studium k získání zaměření vzdělání (§ 19 odst. 4 zákona);

C) studium k získání dalšího odborného požadavku podle § 19 zákona
(jedním z kvalifikačních kursů je i základní odborná příprava);

D) studium ve specializační přípravě, která poskytuje kvalifikaci v režimu
§ 45 odst. 2 písm. b) zákona k vybraným činnostem;

2) další odbornou přípravu, která zahrnuje systém i služební přípravu;

3) přípravu na vykonání služební zkoušky;

4) systém manažerského vzdělávání.

[www.mvcr.cz/clanek/vzdelani-klic-k-profesionalite.aspx]

Policie disponuje vlastní školskou soustavou, která je úzce zaměřena na policejní činnost, ale je rovněž otázkou, zda se úzké zaměření, které je jistě nezbytné, nestává i pomyslným blokem mezi policií a občany, zda částečně nedochází k „skleníkovému efektu“, kdy vyškolíme specificky zaměřené odborníky, kteří se pohybují mezi policejní školou a policejní prací, ale uzavírají se tak od zbytku nepolicejní reality. Vzdělanost – odbornost v rámci policie nezajišťuje jen školská soustava, ale následně i výcviková a výuková pracoviště a v neposlední řadě i metodická pracoviště na všech úrovních.

3.3. Kategorie nestrannosti

„Být upřímný, to mohu slíbit. Být nestranný ne.“

Johann Wolfgang Goethe

Nestrannost je fundamentální zásadou, která je zakotvena ve většině etických kodexů bez ohledu na to, jaký okruh společenských vztahů upravují. Zakotvena je také v kodexu příslušníků Policie České republiky. Nestrannost je možná nedosažitelná idea, která se začala propagovat na pomezí moderní a postmoderní společnosti, a jako každé ideji jí nebude nikdy dosaženo. Stejně jako ideje o rovnosti, svobodě a bratrství, které jí předcházely. Pokud hledáme vhodná synonyma můžeme dospět k pojmům, jako jsou nezaujatost, anebo také neutrální úhel pohledu. Použití těchto synonym považuji za obsahově vhodnější a více lidsky srozumitelnější. Nestrannost je možné také vnímat jako nezbytnost pro spolupráci více osob. Není nestrannost jen chiméra? Jak například vypadá nestrannost mezi jednotlivými bezpečnostními složkami u nás?

„V trestním řízení proti sobě stojí veřejná obžaloba, reprezentovaná státním zástupcem, a obviněný, zpravidla zastoupený obhájcem. Jedná se o dvě strany trestního procesu, kterým Listina základních práv a svobod garantuje v řízení rovnost. Tyto teze bez problémů odřiká každý student zkoušený z trestního práva. Přesto vrcholným představitelům české justice známy nejsou. Nikdo by zřejmě v novém justičním areálu v Praze na Míčáncích nehledal kanceláře advokátů, ale to, že v jednom areálu se soudci sídlí i státní zástupci, berou všichni za samozřejmé. Přitom to samozřejmé není, neboť to znamená porušení uvedené rovnosti stran trestního procesu.

Nejde o to, že by soudci a státní zástupci sdíleli jednu kancelář, ale pracují, odpočívají, jedí... a pohybují se minimálně osm hodin denně v jedné budově a v ní se potkávají a diskutují. Nepodezírám ani jednu, ani druhou stranu, že by si za zavřenými dveřmi pro jiného nepřístupné budovy záměrně předem domlouvali výsledek řízení, ale k určitému ovlivnění dojít prostě může. Přitom zákon vylučuje soudce z projednání takové věci, u níž lze mít pochybnosti, pochybnosti, že pro poměr k jinému orgánu činnému v trestním řízení nemůže nestranně rozhodovat. Stačí pouhé podezření, není nutno nic prokazovat. Nemám pochybnosti o tom, že v civilním řízení by soudce pro svou podjatost sám odmítl rozhodovat případ, v němž by jedním z účastníků byl jeho soused z domu. Jak je tedy možné, že stát svou koncepcí výstavby společných sídel státních zastupitelství a soudů vytváří situaci, kdy se trestní soudce pravidelně stýká se

státním zástupcem? Logičtější by bylo mít pod jednou střechou policejních složky a státních zástupců. Státní zástupce policii úkoluje a sestavuje obžalobu. Tyto dvě složky tedy nutně potřebují těsně spolupracovat. Naproti tomu spojení státních zástupců a soudců žádnou logiku nemá, vyjma toho, že státní zástupce může do jednacích místností přejít ze své kanceláře v bačkorách. Nebo se taky může stát, že spolu soudce a státní zástupce poobědvají a do té jednacích místností pak přijdou takřka ruku v ruce...

Tento pohled, který trestního soudce a státního zástupce považuje za jednotnou frontu trestního řízení, přetrvává zřejmě z minulosti. Mnoha soudcům a státním zástupcům stávající praxe zřejmě vyhovuje, jak je vidět z dalšího zlozvyku, který i přes nesouhlas odborné veřejnosti stále přetrvává, totiž skutečnosti, že v době příchodu obviněného a jeho obhájce do jednacích místností tam již státní zástupce dávno sedí. To se pak obviněný těžko zbavuje pocitu, že je jen trpěným komparesem.“ [Mikysek, 2007]

O mýtu nestrannosti hovoří novinář Jakub Šmíd. Proč je nestrannost hlásána - propagována, i když je jasně patrné, že zůstává ve skutečnosti jen u vzletných slov? Kde se v naší společnosti bere tato vznešená idea? Obávám se toho, že se stává nestrannost jen výmluvou v případech, kdy morálka velí konat, a my nekonáme. „Chtěl bych tímto upozornit na fenomén, který nenápadně otravuje náš společenský prostor i akademickou rozpravu, vedenou na půdě univerzit. Ve svém vlivu postihuje nejen „lidi z ulice“, ale především studující mládež a žurnalisty. Jde o mýtus nestrannosti. Kde se vůbec v naší nevyzrálé společnosti, která se nedávno marodně vypořádala z nejhorších dětských nemocí, vzala tato žízeň po objektivitě? Je-li žurnalismus či jiná práce s informací upřímně podřízena pravdě, je službou veřejnosti a zahrnuje i jakousi vyšší zdvořilost. Nestrannost je všestrannost, orientace do všech směrů a spravedlivý zájem o všechny zúčastněné. Nestrannost je angažovanost ve prospěch všech lidí.

Bývám však svědkem jiné nestrannosti. Rozvine-li se na fakultě politologie rozprava o porušování základních lidských práv a svobod v Číně, musíme „přirozeně“ popřát sluchu „počtu těch, které režim denně nasytí“, „nárůstu ekonomiky“, „stabilitě Číny“ a konečně tomu, že „Američané dělají to samé v Guantanámu“. Když lidé, protestující před čínskou ambasádou v Praze, vyzvou přítomné rozhlasové redaktory, aby se připojili k petici proti mučení lidí, ti dají ruce pryč: „Musíme zůstat nestranní“.

Tento koncept nestrannosti je podle mého omyl. Taková nestrannost je možná užitečná v diskusi o tom, čím pohánět automobily. Když ale přijde na týrání vnímajících bytostí, mučení lidí, trýznění zvířat, a tak dále, druhá strana mince je nutně setřena. Kdo chce na realitu krutosti na lidech nahlížet z druhého břehu, může ve svém hledání

objektivitu snadno sklouznout za hranice lidské slušnosti. Kde se pak nachází? Příčinu spatřuji ve zbytcích komunistického myšlení. V dusné atmosféře totalitní klece beze zbytku platilo, že nelze nikomu a nikdy věřit, že „všechno je jinak“. Totožný rys nese pořekadlo, které zamořilo čínskou společnost v tržních 80. letech 20. století: „Jsem darebák, ale ničeho se nebojím.“ Dá se to interpretovat i takto: „Jsem darebák, ale ničemu nevěřím“. A zde už je obnažen kořen této takzvané nestrannosti. Je to sobectví a lidská lhostejnost. A jak by řekl hostinský Palivec (tedy Jaroslav Hašek, který se uměl s laskavým humorem vypořádat s lecjakým společenským neduhem):

„Taková nestrannost stojí pěkně za...“ [Šmíd, 2007]

Nestrannost je částečně policistům specifikována v zákoně o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Jedná se především o to, aby zdrželi určitého jednání, které by mohlo poškodit policii, jako je:

- zdržet se jednání, které může vést ke střetu zájmu služby se zájmy osobními;
- ohrozit důvěru v nestranný výkon služby;
- nezneužívat informace nabyté v souvislosti s výkonem služby;
- nepřijímat dary nebo jiné výhody;
- nebýt ovlivňován politickým, náboženským nebo jiným přesvědčením;
- chovat se a jednat i v době mimo službu tak, aby neohrozil dobrou pověst bezpečnostního sboru;
- nesmí být členem politické strany nebo politického hnutí ani vykonávat činnost v jejich prospěch;
- nesmí být členem řídicích nebo kontrolních orgánů;
- nesmí vykonávat jinou výdělečnou činnost.

Myslím si, že nestrannost nelze vynutit ani předeepsat, a už vůbec ne různými omezeními, které jsou v rozporu se samotnou podstatou principu nestrannosti. Dokud se nestrannost nestane ceněnou hodnotou a příkladem hodným následování, zůstane ve skutečnosti jen u prázdných slov než u reálných skutků. A zde vidím přímý vliv na formování důvěry.

4. Empirická část

Cíl práce

Cílem práce je vyhledat faktory zvyšující důvěru občanů k policii v jednotlivých kategoriích (oblastech vztahů), které spoluurčují, jak je důvěra v policii vnímána. Stanovil jsem si proto níže uvedené jednotlivé cíle ke zkoumání faktorů působících na důvěru občanů k policii:

- zjistit a zaznamenat, co je vnímáno pod pojmy bezpečnost, jak je charakterizována a zjistit, zda se bezpečnostní šetření mají zaměřit na pocity bezpečí nebo nebezpečí;
- zjistit a zaznamenat, co je vnímáno jako bezpečnostní problém a jaké okolnosti se intenzivně podílí na vnímání pocitu bezpečnosti;
- zjistit a zaznamenat vlastnosti těch osob, které nazýváme profesionály – policejními profesionály, tak odhalit i vztahy důvěry, která je jim z tohoto označení přisuzována a v této souvislosti ohodnotit širší vzdělávací systém u policie;
- zjistit a zaznamenat, co je vnímáno pod pojmem nestrannost, jak je charakterizována, jaká jednání a okolnosti mají podíl při jejím posuzování, v jakých oblastech je vnímána nestrannost jako problémová nebo zanedbávána v přístupu policie;
- vyhledat souvislosti s oborem sociální pedagogika a využít těchto znalostí k zvyšování důvěry občanů k policii.

Prezentace využitých metod

Soubor poznatků empirické části diplomové práce vychází z výsledků rozhovoru (polostandardizovaného) vztahujícího se k otázkám důvěry občanů k policii. Vzhledem k tomu, že je důvěra často specifikována jako víra spojená s očekáváním „v někoho a v něco“, považoval jsem za nezbytné tyto dvě podmínky konkretizovat. Ze zadání práce podmínce „v někoho“ odpovídá policie. Za podmínku „v něco“ jsem určil tři kategorie, ve kterých vztah důvěry k policii zkoumám:

1. Bezpečnost je ve vztahu důvěry občanů k policii dominující kategorií. Pokud občané hodnotí policii, je to vždy úzce provázáno s hodnocením bezpečnosti. Proto je kategorie bezpečnosti členěna na dvě samostatné kapitoly.
2. Profesionalita je dalším měřítkem hodnocení policie, kde se přes neurčitá kritéria profesionality odkrývá vztah důvěry k policii.
3. Nestrannost není často zmiňovaným měřítkem při prvotním posuzování policie, ale stává se hodnotícím kritériem v konečném důsledku, který může na vztah důvěry působit velmi negativně.

Šetření bylo prováděno formou otevřených rozhovorů vztahujících se na výše uvedené kategorie se zaměřením na popisy jednotlivého očekávaného jednání, které v jednotlivých kategoriích charakterizují důvěru. Charakteristiky popisující obdobné jednání jsem sdružil. Vyhledal a pojmenoval jsem společné znaky popisovaných jednání, které vystihují jejich podstatu. Společnými znaky jsou tak činitelé působící na formování důvěry. Usuzoval jsem tedy z jednotlivého na obecné.

Otevřené rozhovory byly zužovány a následně byl vyhotoven zápis odpovědí uvedený v této práci. Jednotlivé rozhovory byly podrobně písemně zaznamenávány do pracovního zápisníku. V rozhovorech jsem se zaměřil na to významné (intenzivní), co vytváří vztah důvěry v jednotlivých kategoriích. Takto se odkrývají faktory, které mají vliv na vytváření důvěry.

V úvodech jednotlivých kapitol je prezentována podstata jednotlivých otázek. Zaznamenané odpovědi jsou chronologicky řazeny za sebou, tak jsou řazeny i dílčí závěry. Za zapsanými odpověďmi jsou zaznamenány poznámky autora diplomové práce k předešlému citovanému vyjádření. Za nejpřínosnější v této diplomové práci považuji názory šesti osob, se kterými jsem vedl rozhovory. Ty jsem členil do kategorií (bezpečnost, nestrannost, profesionalita) se zaměřením na odkrytí činitelů ovlivňujících důvěru. Osoby jsem vytypoval a oslovil po úvaze především proto, že jsou širším okolím považovány za přirozené autority ve svém oboru a v jejich jednání je zájem o člověka na prvním místě. Svým okolím jsou oceňovány pro své prosociální jednání. Své názory vysvětlují srozumitelnou formou a právě z toho pramení jejich přirozená autorita, kterou mají. Zvláště cenné jsou jejich zkušenosti a názory v otázkách kategorie profesionality vzhledem k tomu, že jsou svým okolím považovány za profesionály. Považuji za vhodné jednotlivé osoby, které nevystupují anonymně (viz. příloha č. 1), ve stručnosti představit.

Plk. Mgr. Aleš Benedikt, 38 let - vedoucí odboru cizinecké policie Praha, který prošel všemi pozicemi u policie, u policie 18 let.

Pprap. Zdeněk Buřič, 29 let - policista z přímého výkonu služby sloužící u jednoho z nejvytíženějších a nejrizikovějších útvarů, odborový předseda Unie bezpečnostních složek sdružujících asi 6500 osob, u policie 8 let.

Mgr. Petr Dlouhý, 40 let - policista působící v kanceláři policejního ombudsmana, u policie 18 let.

PhDr. Alica Kubovská, 56 let - historička se širokým rozhledem, která se pohybuje ve vztahovém prostředí občan - policie, má tak možnost nezávislého pohledu.

Josef Podavka, 62 let - soudní tlumočnick z rumunského jazyka, který z pozice své profese má možnost nezávislého porovnání ve vztahu občan - policie.

Stanislav Šíp, 35 let - bývalý policista, který po svém odchodu založil bezpečnostní agenturu a realizuje se v dopravní problematice. Z pozice, kterou zastává úspěšně, inicioval řadu změn týkajících se dopravní problematiky, u policie odsloužil 14 let.

4.1. Bezpečnost – bezpečí – měřitelnost

„ ... z Česka udělat nejbezpečnější místo v Evropě..“

Petr Lessy, policejní prezident

Vnímání bezpečnosti a měřitelnosti bezpečí

V rozhovorech jsem se zaměřil na to, jak a co je vnímáno pod pojmem bezpečnost - bezpečí ve vztazích důvěry k policii a to z důvodu, že bezpečnost je spojována automaticky s hlavními úkoly policie. Doplňující otázkou bylo, jak jsou vnímány v otázkách bezpečnosti různě prezentovaná šetření v této oblasti, a zda se mají zaměřit na stav prožitého nebezpečí nebo na hodnocení bezpečnosti. Otázky byly konstruovány obsáhleji, ale pro názornost níže uvádím jejich podstatu:

Otázka 1: Co je bezpečnost – bezpečí (jaké vlastnosti abstrahuje tento pojem).

Otázka 2: Jak jsou vnímána různá šetření v oblasti bezpečnosti a zda se zaměřit na pocity bezpečí nebo nebezpečí.

Zápis odpovědí, poznámky autora

Benedikt: *„Bezpečnost je ve své podstatě eliminace hrozeb.“*

Poznámka autora: Na jakém základě bude určeno, co je a není hrozba. Na označení hrozeb bude mít vliv především subjektivní žebříček hodnot spojen nejen s morální vyspělostí. Právo je minimum morálky a chrání jen před nejzávažnějšími hrozbami. Hrozby, které jsou v právu označeny jako chráněný zájem, určují zákonodárci, ale to je jen minimum hrozeb, kterým jsme vystaveni. Hrozby se ve společnosti dynamicky vyvíjejí a právo na ně reaguje se zpožděním. Otázkou je, jaký postoj (aktivní – pasivní) k hrozbám, které není možné právně postihnout, zaujme policie.

Benedikt: *„Mě by spíš zajímal pocit z vymahatelnosti práva, tam to všechno začíná a končí. Sebelepší právní normy (pravidla) jsou k ničemu, když není síla je vymáhat.“*

Poznámka autora: Jednotlivá šetření v oblasti bezpečnosti považuje za orientační a zdůrazňuje komplexnost posuzování takových problémů. Průlomové by bylo, kdyby se šetření v oblasti bezpečnosti začala posuzovat náhledem „vymahatelnosti práva“, tj. komplexně.

Buřič: „Bezpečnost vnímám jako subjektivní pocit jistoty vztahující se k ochraně nebo obraně, který mi zaručuje možnost mého fungování ve společnosti.“

Poznámka autora: Pocit jistoty je spjatý se stabilním prostředím, ve kterém se mohou spolehnout, že v případě ohrožení se budou moci bránit anebo budou chráněni. Jen v takovém prostředí mohou fungovat, tedy jednat a konat relativně svobodně. Bez jistoty bezpečí není svobody ani v jednání, ani v konání.

Buřič: „Ve vztahu občan – policie je a měla by být rozhodující realita. To je dle mě nápad a objasněnost. Zkoumat pocit nebezpečí nám může částečně poodhalit latentní kriminalitu. Průzkumy týkající se pocitu bezpečí jsou subjektivní a těžko měřitelné - považují je spíše za orientační než za reálný základ. Zlepšení ve vztahu důvěry občanů k PČR k otázkám bezpečnosti vidím především v pevném řízení policie směrem k hodnotám, které má prosazovat, a ty jsou dány zákonem, a v odolnosti tlaku zájmových skupin směrem k policii. Ve zlepšení a vytvoření firemní kultury postavené na vzájemné spolupráci a dobrých vztahů uvnitř policie – znovu návratu k tzv. stavovské cti. Přenesení personálních pravomocí směrem k velitelům základních útvarů a s tím spojené odpovědnosti. Otevření vnitřního trhu práce, vytváření dobrých vztahů na pracovišti, které považují za důležitější než materiální podmínky. Vyváženém toku odpovědnosti: to je nejen shora dolů, ale i naopak. Velitel musí být odvolatelný v případě, že nevytváří dobré zázemí pro výkon policejní práce a disciplína policistů by se měla aspoň částečně vrátit k „pevné vojenské“. Změna vnitřních podmínek by se odrazila také na vztahu policie – občan nejen ve vztahu k bezpečnosti, ale celkové prestiže vnímání policejní služby.“

Poznámka autora: Ve vztahu k bezpečnosti upřednostňuje tedy policejní statistiky. Šetřením ale můžeme poodhalit latentní kriminalitu. Statistiky vedené v oblasti bezpečnosti jsou jen o zjištěných protiprávních jednáních. Neodhalují nám realitu, ale jen její minimum, tedy to, co bylo zaevidováno. Maximum reality by představovala všechna protiprávní jednání, a ta se ve statistikách nikdy neobjeví. Zkoumat pocit ohrožení považuje za vhodnější a přesnější.

Dlouhý: „Bezpečnost, vyjdu-li z rozboru zmíněného výrazu, je stav, kdy jsem bez péče. Čili v bezpečí jsem, když o mě nikdo nepečuje, tedy mám-li svobodu rozhodování. Jakmile mi chce jakákoli osoba či instituce pod jakoukoli záminkou věnovat péči, necítím se v bezpečí. V širším smyslu proto bezpečí chápu jako svobodu v jednání.“

Poznámka autora: Ve vztahu vnímání bezpečí, jako stavu bez péče, je na místě otázka, zda je bezpečí přirozený stav nebo je to pouze stav požadovaný, který je podmíněný fungováním celé řady regulačních mechanismů. Přikláním se ke druhému názoru, že se jedná o stav vybudovaný na základě dlouhodobých zkušeností. Původní stav bych označil jako „válku každého s každým“.

Dlouhý: „*Určitě je to dobrá inspirace, záleží na tom, jak se problém uchopí, nebylo by to od věci.*“

Poznámka autora: Vyjádření se vztahuje ke zkoumání pocitu ohrožení a upozorňuje, že i takové měření nemusí prezentovat odraz skutečného stavu.

Kubovská: „*Pocit bezpečí - bezpečnosti abstrahuje, že mohu jít kamkoliv s kýmkoliv.*“

Poznámka autora: Opět je bezpečnost pojímána jako záruka svobody, nejen své, ale i druhých. Nelze se cítit bezpečně, pokud se jiní necítí bezpečně. Odkrývá vazbu na sdílení pocitu bezpečí – spoluúčast na bezpečí.

Kubovská: „*Myslím, že to je otázka pro psychologa, jde také o způsob hodnocení průzkumu.*“

Poznámka autora: Upozorňuje na způsoby vyhodnocení jakýchkoliv šetření. Více se nevyjadřuje.

Podávka: „*Bezpečnost lze rozdělit do několik kategorií. Jako například: národní bezpečnost, jaderná bezpečnost, počítačová bezpečnost, dopravní bezpečnost, požární bezpečnost atd., anebo občanskoprávní bezpečnost, kterou se pokusím krátce definovat. Pod tím si představuji, že v mojí každodenní činnosti nejsem nikým a ničím ohrožován. Ať se jedná o mém pohybu na ulici, stadionu, silnici, v zaměstnání anebo doma v bytě. Mám na mysli fyzické napadení jednotlivce anebo organizovaných skupin, agresivní chování vandalů, vyděračů, zlodějů, podvodníků, tunelářů anebo pirátů silnic.*“

Poznámka autora: Zdůrazňuje každodennost, tj. trvalý stav neboli stabilita, která je rozhodující společně s tím, že nejsme vystaveni hrozbám všeho druhu.

Podávka: „*Podle mého názoru různé průzkumy, ať to jsou volební anebo týkající se bezpečnosti občanů, mají nedostatečnou vypovídající schopnost. Daleko přesvědčující*

jsou statistická čísla týkající se spáchaných trestních činů (přestupků, přečinů), vražd, loupežných přepadení, krádeží, znásilnění a jejich odhalení.“

Poznámka autora: Opět upřednostňuje policejní statistiku druhově rozlišenou před šetřeními. Tedy minimum zjištěného ohlášeného protiprávního jednání vidí jako reálnější základ než provedená šetření.

Šíp: *„Já to vidím jako stav, kdy nejsme vystaveni nebezpečí. Tedy ne, že by nebezpečí neexistovalo vůbec, ale je jasně čitelné a rozpoznatelné. Pak tomu může účelně čelit jak policie, tak občan. Prostě je tam nějaká stabilita a podmínkám se můžeme přizpůsobit. Pokud tam ta stabilita není a nelze rozpoznat, co je a co není nebezpečné, tak tomu nemůžeme čelit.“*

Poznámka autora: Odstraněním nebezpečí tedy vzniká stav opačný. Ideální stav není možný, proto je nutné se zaměřit ve své podstatě na prevenci, která by nás naučila hrozby rozpoznat. Kdo má ale hrozby označit? Policie? Občanská společnost? Nebo se držet již označených zájmů chráněných zákonem? Nedovedu si přestavit, že by policista v dobré víře vystoupil například proti cílenému „vymývání mozků“ určitých prodejců nebo by vystoupil a řekl, že toto zboží, které je zde prezentováno, je stonásobně předraženo apod. Pravděpodobně by za to nesl trestněprávní důsledky.

Policie by ze své podstaty měla upozorňovat na tyto situace. Neočekávají občané právě toto od policie? Varování? A dostávají je od policie? V omezené míře ano, ale míra je jasně limitovaná. Končí tam, kde začínají zájmy organizované ekonomické kriminality. Pak je už tabu, které se zdůvodňuje tím, že policie kriminalizuje ekonomické aktivity. Názorné příklady: nekonečně dlouhé určení toho, co je a není lichva, (specifická v romských ghettech), praktická nemožnost dokázat nelegální zaměstnávání cizinců apod.

Šíp: *„Ve vztahu k policii by se měly průzkumy zabývat jen pocitem nebezpečí – počtem a hlavně druhem spáchaných činů a jejich objasněností. Mnoho protiprávního jednání ale není policii ani zaevidováno. Nenahlásím poškození, jelikož nevěřím odškodnění. Takže to skryté zůstane utajeno, je to sice špatně, ale pro statistiky dobře. Proto nejsem příznivcem těchto průzkumů. Orientačně nám mohou napovědět, ale realitu nevystihují. Také se s nimi dá účelově manipulovat.“*

Poznámka autora: Ve vyjádření se shoduje s ostatními účastníky, ale odkrývá vazbu na účelovou manipulaci. Uvádí názorný příklad, kdy a jak je možné statistické evidence

ovlivnit. Nejnázornější příklad je škoda způsobena krádeží, kde se zvýšila částka z 2000Kč na 5000Kč a tím razantně ubylo trestních činů krádeže. Osobně částečně vidím i určitou dezorientovanost v nově vzniklých kategoriích: přečin, zločin, závažný zločin, i když všechny označují trestný čin.

Dílčí závěr

Ve vztahu důvěry občanů k policii v otázkách bezpečnosti – bezpečí se odkryly níže uvedené faktory, které se ve vyjádřeních prolínají, a tak charakterizují obecně bezpečnost z níže uvedených faktorů:

- a) eliminace hrozeb nebezpečí;
- b) nebezpečí má být čitelné a rozpoznatelné;
- c) tento stav by měl být co nejvíce stabilní (stabilita tedy jako synonymum bezpečí);
- d) svoboda v jednání a rozhodování spojená s odpovědností a z toho pramenící pocit bezpečí se zpětně odráží ve vztahu bezpečnosti ke svobodě.

Ad a) Hrozby nebezpečí jsou určeny ve dvou rovinách. Jedna rovina je právní, kde je zájem chráněný zákonem definován jak obecně: život, zdraví, majetek, tak konkrétně: ohrozil, zanedbal, nesplnil. Druhá rovina je morální – mravní, kdy jsou hrozby už čitelné a stabilní, důsledky hrozeb jsou už přítomny. V první rovině je mechanismus nastaven a částečně hrozby eliminuje. V druhé rovině je mechanismus eliminace hrozeb nebezpečí značně omezen svou vynutitelností. Označení „něčeho nebo někoho“ za hrozbu je výhradně vůle politické reprezentace, respektive zvolených zákonodárců. Zatímco zákonodárci jsou staticky ukotveni, hrozby v postmoderní době se dynamicky vyvíjejí. Důležitý aspekt důvěry vidím především v rychlosti reakce legitimně označit určitou hrozbu za nebezpečí a následně nastavit mechanismy spolupráce k eliminaci hrozeb. Na jednu stranu je to čas prodlení, na druhou zda nastavený mechanismus ve svém důsledku nepřináší hrozby daleko závažnější, než které hrozily. Mechanismus je nastaven jako obchod, tj. za účelem zisku zájmových skupin. Z těchto důvodů je bezpečnost stále více vnímána jako druh obchodu než ochrana.

Ad b) Rozpoznatelnost - čitelnost nebezpečí je neméně důležitý faktor, který nám odkrývá, zda situaci vyhodnotíme jako bezpečnou, či nebezpečnou. Pokud situaci vyhodnotíme správně, máme možnost se přizpůsobit a nebezpečí se vyhnout nebo mu čelit. Zde vidím ty skryté faktory, na které už policie může působit, avšak právní rámec jí v tom omezuje. Neočekávají občané varování od policie?

Kde je systém bezpečnostních map, který by je varoval? Vize bezpečnostních map byla přece už nastíněna před mnoha léty. Není to jeden faktor, který ovlivňuje důvěru občanů k policii? Není prevence bez informací o čitelnosti nebezpečí.

Ad c) Stabilita je nejdůležitější faktor ve vnímání bezpečnosti společně s rozpoznáním, co je a co není nebezpečné, tedy čitelnosti nebezpečí. Ve stabilních poměrech, kdy vím, co je nebezpečné, mám možnost nebezpečí účinně čelit, nebo se nebezpečí vyhnout - vytvořit si svůj obranný mechanismus. Nestabilita je znakem současné postmoderní společnosti. Policie má velmi malé možnosti společenskou stabilitu ovlivnit. Může částečně ovlivnit stabilitu policie jako takové. Policie je soustavně a dlouhodobě od roku 1989 v neustálé reformě. Zde je třetí plocha očekávání občanů, jejich důvěry s reálným fungováním policie. Otázkou je, zda jakákoliv organizace, která je v permanentní reformě, může přispívat ke stabilitě. Stabilita je velmi spjata s pocitem vnímání bezpečnosti. Není bezpečnosti bez stability, stejně jako není důvěry bez naplněného očekávání.

Ad d) Svoboda v jednání a rozhodování spojená s odpovědností a z toho pramenící pocit bezpečí se zpětně odráží ve vztahu bezpečnosti ke svobodě. Zde jsem vyzoroval dvojí pojetí v takto nastaveném vztahu. Jedno ve vnímání spojuje pocit bezpečnosti se svobodou jednání a rozhodování – takové vnímání prezentují lidé, kteří svobodu spojují především s odpovědností. Druhé pojetí říká, že svoboda a bezpečnost stojí částečně proti sobě. Čím více svobody, tím méně bezpečnosti a naopak. Toto pojetí prezentují lidé, kteří vycházejí z reality, přičemž hranice mezi realitou faktickou a virtuální je dynamická a neurčitá.

Ve vztahu důvěry občanů k policii v otázkách bezpečnostních šetření a otázce, zda se tato šetření mají zabývat pocitem ohrožení bezpečnosti nebo pocitem prožitého nebezpečí, jsem vypožoroval níže uvedené faktory, které se částečně shodují a tvoří tak zajímavý náhled v dané otázce.

Šetření v otázkách bezpečnosti jsou považována za orientační, někdy až účelově zmanipulovaná. Statistiky v oblasti bezpečnosti jsou považovány za reálnější základ. Přestože je v nich evidováno jen zjištěné protiprávní jednání, tvoří tak vlastně odraz minima těchto jednání ve společnosti. Latentní kriminalitu neodráží, je jen spekulací, jak je vysoká.

Průlomové by bylo, kdyby se jak šetření, tak statistiky v této oblasti posuzovaly úhlem pohledu přes vymahatelnost práva. Vystihovalo by to lépe celistvost problémů, jelikož policie je jen jedna, i když zřejmě nejdůležitější, složka zajišťující bezpečnost. Odpovědnost za situaci v oblasti bezpečnosti je mnohdy delegována jen policií a ostatní bezpečnostní složky, včetně spoluúčasti občanů, jsou opomíjeny. V šetřeních se jeví jako přesnější a vhodnější cíleně zkoumat pocit nebezpečí.

4.2. Bezpečnostní problémy a okolnosti ovlivňující pocit bezpečnosti

Vnímání problémů v oblasti bezpečnosti a okolnosti ovlivňující pocit bezpečnosti

Ve vztahu důvěry v kategorii bezpečnosti analýzou výsledků průzkumů na toto téma, ale i názorů občanů, je zajímavý rozpor ve vztahu „bezpečí – nebezpečí“. Je zde jasně pozorovatelná tendence prezentovat pocit bezpečí v záporných hodnotách.

Navzdory tomu, že na jinak položenou otázku vztahující se k prožitému nebezpečí respondenti odpovídají výrazně méně záporně, přestože by tam měl být aspoň hypoteticky náznak přímé úměry. To znamená, že stejní respondenti, kteří vnímají pocit bezpečnosti negativně, na otázku týkající se prožitého nebezpečí, odpovídají výrazně kladně – tedy že žádné nezažili. Situaci v oblasti bezpečí hodnotí negativně, přestože žádné nebezpečí nepocítují ani nepocítovali. Z toho odvozují závěr, že ve vztahu důvěry k bezpečnosti musí výrazně působit i jiné faktory ovlivňující tento pocit na

pomyslné rovině bezpečí – nebezpečí, které je vhodnější zkoumat kvalitativními metodami šetření. Proto jsem se v tématech rozhovorů zaměřil na níže uvedené otázky související s tímto problémem. V doplňující otázce, která se týká vlivu okolností na pocit bezpečnosti, jsem záměrně požádal, aby vynechali faktory jako je pohlaví, vzdělání, věk, velikost města či obce z důvodů, že tyto okolnosti jsou známé a ve své podstatě by nepřinesly nic nového.

Otázka 1: V jaké oblasti bezpečnosti vidíte největší problémy a z jakých důvodů.

Otázka 2: Jaké okolnosti mají rozhodující vliv ve vnímání pocitu bezpečnosti.

Zápis odpovědí, poznámky autora

Benedikt: *„Největší problém je ve společnosti samotné, ve vnímání, co je správné a co ne, ...ale to bych zabíhal trochu do filozofie. Nicméně, budu-li chtít vyjádřit, co vnímám jako největší nedostatek v oblasti bezpečnosti, nemůžu se vyhnout samotné podstatě vnímání bezpečnosti resp. spravedlnosti. Jak by řekl právní filozof, nespravedlnost není automaticky nezákonnost. Bude-li mě zajímat pouze přímé ohrožení mé integrity (tedy například bezprostřední ochrana života, zdraví a majetku mých blízkých a mě) a pomínu příčiny takových hrozeb, budu řešit vždy jen nějaké důsledky.*

Tím se vracím k té společnosti. Největší problém je podle mého v tom, že řada nesprávností se bagatelizuje a v zásadě neřeší. Naše politická reprezentace mnohdy velmi promyšleně tuto společnost demoralizuje. Prezident republiky uděluje milosti korupčníkům a podvodníkům, bagatelizuje řadu projevů korupce a klientelismu (což ostatně dělá celá řada politiků), jiní představitelé moci výkonné, zákonodárné či soudní se takových deliktů přímo dopouštějí a nepokrytě dávají najevo, že jim ostatní můžou ...atd. Čím více je společnost zasažená podobnými symptomy, je pořádek a bezpečnost uvnitř ní jen otázkou subjektivního pohledu a je mnohem méně ovlivnitelná řádnými mechanismy. Uvnitř ní se tak vytváří vlastní mechanismy, tzv. elit, které za bezpečnost vydávají jen to, co se jim hodí.

Samozřejmě nelze docílit absolutně „spravedlivé společnosti“, ale je nutné vidět spíše ty příčiny nešvarů, než jejich důsledky. Nemohu tak říci konkrétní oblast bezpečnosti, kterou vnímám jako nejvíce problematickou. Problematická je sama společnost. Cesta ven vede jen přes důsledné vymáhání práva, a to i v případě tzv. elit. To se týká i méně závažných deliktů.“

Poznámka autora: Bezpečnost vnímá ve spojitosti ochrany spravedlnosti, respektive obsahu hodnot, které nám vnitřně určují, co je a co není dobré. Všímá si účelové manipulace se spravedlností, resp. s tím, co je dobré, síly názorného příkladu elit, nejen politických. Nedůslednost vnímá jako příčinu vzniku rozsáhlejších problémů, kde selže jakýkoli mechanismus k nápravě.

Benedikt: „...řekl bych, že pohlaví, vzdělání, věk, velikost města či obce, to jsou ty hlavní faktory, společně se zkušeností přímou i nepřímou.“

Poznámka autora: Okolnosti vlivů podílející se na vnímání bezpečnosti částečně začlenil do hlavní otázky, kterou zodpověděl.

Buřič: „Jednak v pouliční kriminalitě všeho druhu a kriminalitě ekonomické. Je nezměřitelné, která má horší následky. Je to na subjektivním pocitu každého z nás. S pocitem bezpečnosti se dá jednak účelově manipulovat a v širším pojetí to může být obchod. Dnes bych hovořil i o privatizaci bezpečnosti. Vyvolá se stav ohrožení a někdo nabídne řešení – samozřejmě za úplatu. Např. lék na ptačí chřipku, povinná výbava ve vozidlech apod. V užším pojetí se to může vztahovat i na policii. Činnosti, které nebude moci vykonávat, mohou být předávány za úplatu bezpečnostním agenturám.

Krátkodobě to může mít i pozitivní efekt.

Největší problém ve vztahu policie – občan vidím ve špatně nastaveném cíli. Cílem není bezpečný prostor, tj. bez protiprávního jednání, a celková připravenost policie. Cílem je zaplnit policejní statistiky, a pak dochází k vykazování tzv. pseudočinnosti. Vidím zde velký tlak společnosti, která přistupuje k policejní práci jako k hodnotě, která se dá prokázat. Prokázat můžeme ve statistikách zadržené pachatele, to ano, ale jak máme prokázat prevenci a pokud prevenci docílíme relativně bezpečného prostoru, tak ten vykazat nejde. Nikdo za tím už neuvidí každodenní mravenčí práci spočívající v místní a osobní znalosti, zkušenosti a účinnou prevenci podchycující nežádoucí jednání již v počátku.“

Poznámka autora: Hlavní problémy vnímá jak v pouliční, tak ekonomické organizované kriminalitě, ostatní oblasti bezpečnosti, jakou je například ekologická nebo sociální bezpečnost, jsou vnímány jen okrajově. Opět se objevuje faktor prolínání obchodních vztahů do bezpečnosti. Bezpečnost není jen kapitálem politickým, ale v poslední době je také především kapitálem finančním. Hrozba nebezpečí, a nejlépe virtuálního, než skutečného, je využívána k tvoření zisku. Soukromé firmy čekají na příležitosti, kdy budou moci část policejních činností vykonávat samy a stát je za to

zaplatí. Nepůjde už jen o nabízenou techniku a poradenské služby, ale o policejní činnosti jako takové. Krátkodobý efekt by se jistě dostavil, ale z dlouhodobého hlediska je vnímána taková situace za nebezpečnou.

Privatizace bezpečnosti - to je bezpečnost jako obchod s dobrým a jistým ziskem. Bezpečnost jako politický kapitál je využívána napříč politickým spektrem. Všechny strany chtějí zvýšit bezpečnost a občané na to vždy slyší. Méně se už zaměřují na konkrétní řešení. Vyjma jediného univerzálního receptu, který hlásá „více policistů do ulic“ a připomíná se status prvorepublikových četníků s jejich metodami práce. Odkrývá rozpor mezi cílem, tj. bezpečným prostorem, a výkonnostním nastavením policie, což způsobuje mnohdy nejen „pseudočinnost“ statisticky vykazatelnou, ale také to, že některé protiprávní jednání je „neúměrně dramatizováno“ policií, i když se ví dopředu, že státní zastupitelství nebo soud tuto „dramatizaci“ nepřijme. V důsledku takový mechanismus zatěžuje celý systém. Zdůrazňuje špatně nastavený cíl; dobře nastavený cíl je znakem profesionality.

Buřič: *„Je to především blízká komunita, která mě obklopuje. Fyzický a zdravotní stav, ale také psychický stav a ekonomický status. Osobní zkušenost přímá i zprostředkovaná. Rozhodující podíl vidím ale ve vlivu médií.“*

Poznámka autora: Rozhodující podíl přikládá médiím. Mediální prezentace velice ovlivňuje názory a nálady společnosti. Policie má však částečně výhodu, že mediální obraz sama o sobě může jak vytvářet, tak prezentovat. Zde vidí slabou stránku policie, která ne vždy dokáže odvedenou policejní práci dobře prezentovat navzdory, že disponuje lidmi k tomu určenými. Zajímavá byla v této souvislosti myšlenka, zda by nebylo vhodné prezentaci policie svěřit profesionální agentuře. Odkrývá nejen vazbu na blízkou komunitu, avšak i na ekonomický status. Vysoký ekonomický status nemusí reálně zakládat lepší pocit bezpečí, ale dnes paradoxně právě pocit opačný. Příklad: děti doprovázené soukromým ochráncem ne jako nadstandard, nýbrž nutnost.

Dlouhý: *„Obecně v malých počtech policistů v ulicích, v nedostatečné prevenci a zejména v ignoranci a toleranci občanů k závadovému jednání, nízké míře osobní statečnosti a občanské angažovanosti, kdy lidé přihlíží závadovému jednání, avšak nikdo nezakročí. Tím, že lidé odmítají převzít odpovědnost za stav světa, ve kterém žijí, tváří se, že nepravosti nevidí, neřeší je, a tak negativně ovlivňují celkovou úroveň bezpečnosti ve svém okolí.“*

Poznámka autora: Prevence u policie je nastavena na výkon - ten se měří statistikami, kolik bylo „spácháno a objasněno“, a ne na cíl, kterým je bezpečný prostor. Nízká míra osobní statečnosti nebo lhostejnost občanů v otázkách bezpečnosti pramení ze síly příkladů. Mnoho novinářů lhostejnými nebylo, ale stejně k nápravě věcí nedošlo. Z toho pramení pocit bezmoci. Viz. cestovní agentura, která se zaměřuje výhradně na korupční pamětihodnosti.

Dlouhý: *„Zejména možnost svobodně konat a rozhodovat se bez obav z vnějších zásahů, čili čím menší pravděpodobnost vnějších zásahů, tím větší pocit bezpečí.“*

Kubovská: *„Málo policistů na ulici, žádný kontakt místních policistů s místními obyvateli, vydaných napospas neprofesionalitě městské (obecní) policie.“*

Poznámka autora: Názor se dotýká samotné podstaty policejní práce, která spočívá v osobní a místní znalosti. Fluktuace policistů, zvláště ve velkých městech, nemůže tento základní princip naplnit. Nejen fluktuace, ale často i nedobré komunikační dovednosti vedou ke špatné osobní znalosti. Mnoho policistů se ostýchá komunikovat.

Kubovská: *„Vzhled (kdo pomůže otrhanci?), barva pleti (válí se tady nějaký „černý“).“*

Poznámka autora: Dodnes přetrvávají zakódované předsudky u policistů a ze zkušeností znám případy, kdy se toto odráželo na konkrétních situacích. Policisté „nálepkují“ a podléhají takovému jednání. Status bezdomovce je toho názorným příkladem, ale mnohdy nejde jen o předsudek, ale je to z důvodů zdravotně hygienických.

Podavka: „Největší nedostatky vidím ve spolupráci legislativy, justice a policie při schopnosti prosazovat razantnější opatření při vyřešení velké hospodářské kriminality, tunelování a korupčních kauz. Bez ochoty a podpory politických stran a vlády je snaha specializovaných složek policie rozkrývat velké hospodářské delikty značně omezena. To sama policie při vši snaze nemůže odstranit. Dále by měla existovat větší ochota občanů a medií spolupracovat s policií při odhalování trestné činnosti na všech úrovních.“

Poznámka autora: Vyjadřuje svůj komplexní pohled, kdy reálně bez spolupráce všech

angažovaných stran a politické podpory k nápravě negativního hodnocení nedojde. Poukazuje na to, že policie je limitována ve své činnosti nejen právně, ale i politicky. Opět se prolíná podpora občanů a médií.

Podavka: *„Dle mého názoru by měly mít největší vliv bezpečnosti složky, justice a média. V posledních letech se velmi zlepšila činnost policie a masmédií.“*

Poznámka autora: Kooperace mezi policií a jinými složkami je faktorem, který si občané začínají více uvědomovat. Nelze spoléhat na policii, že bude vždy a všude včas. Spolupráce je žádoucí jak na profesní úrovni zainteresovaných složek, tak především na úrovni občanské společnosti. Kooperace se tak stává ovlivňujícím činitelem vnímání pocitu bezpečí.

Šíp: *„Ekonomická kriminalita organizovaných skupin poškozuje každého z nás, tam vidím největší nedostatky. Důvěra v policii v této oblasti je mizivá, i když na druhou stranu stabilní (nevěřím, že by se něco velkého vyšetřilo). Tak jsme se tomu všichni přizpůsobili a už nám to snad ani nevadí. Co tě nepálí, nehas. V pouliční kriminalitě vidím problém do budoucna, lidé pod tlakem okolností a s mizivou nadějí, že bude lépe, se budou více snažit „urvat, co ještě mohou“- Šluknovsko, Karvinsko a jiné oblasti jsou toho jen důsledkem a příčina se neřeší.“*

Poznámka autora: Organizovaná ekonomická kriminalita v důsledku podporuje pouliční kriminalitu. Opět poukazuje na lhostejnost k takovému jednání. Ekonomická kriminalita organizovaných skupin je nejzávažnější nevojenská hrozba, které současná společnost čelí.

Šíp: *„Myslím, že zde mají rozhodující vliv média a nestabilní právní prostředí, které se odvíjejí z prostředí společensko - politického. Ta nestabilita je účelná pro spoustu zájmových skupin, které z toho ekonomicky těží, a nemusí jít jen o soukromé zájmy, těží z toho i obce a stát na různých pokutách, poplatcích a kdoví jakých platbách.“*

Poznámka autora: Opět se dotýká vztahu, který zde nazývám bezpečnost jako byznys s neadekvátními legitimními zásahy. Ty nejsou jen nápravou věcí, ale i cestou ke snižování lidské důstojnosti.

Osobní zkušenost: senior zastavil jedním kolem na stání pro invalidy z důvodu nutné potřeby spolujezdkyně vyhledat WC a byl striktně řešen policistou - ten je chválen nadřízenými, že oznámil závažný přestupek. Jiný policista nepokutoval, ale

pomohl seniorce zprovoznit vozidlo, doprovodil paní, co ztratila klíče od bytu, domů. Kdo dostal heslu Pomáhat a chránit více? Komu se dostalo většího uznání nadřízených? Samozřejmě tomu, který oznámil přestupek - ten lze vykázat!

Dílčí závěr

Ve vztahu důvěry občanů k policii v otázkách bezpečnosti jsem se zaměřil na vnímané problémy a vyhodnotil jsem soubor níže uvedených faktorů, které se podílejí na negativním hodnocení bezpečnosti. Rozdělil jsem je na vnitřní faktory – policií ovlivnitelné a vnější faktory – policií neovlivnitelné .

Vnitřní faktory:

- a) malý počet policistů v ulicích a malá osobní znalost;
- b) kooperace mezi bezpečnostními složkami;
- c) rozpor mezi nastaveným cílem (bezpečný prostor)
a výkonnostním modelem fungování policie.

Ad a) Nízký počet policistů byl a bude vnímán zřejmě vždy jako negativní faktor. Nejde jen o nízký počet, ale i ochotu navázat s občany osobní kontakt, a ne navazovat osobní znalost až u řešení určitého problému. Mnoho zejména mladších policistů se ostýchá komunikovat.

Ad b) Kooperace mezi bezpečnostními složkami a způsob komunikace mnohdy prezentovaný mediálně je vnímán jako varovný signál toho, že zainteresované složky nepostupují jednotně a celistvě. Občané očekávají od zainteresovaných složek, zabývajících se problematikou bezpečí, rychlý, účinný a celistvý postup. Výsledkem tohoto postupu by měla být obecně spravedlnost, tj. nejen náprava škody nebo újmy, ale i částečná záruka, že obdobné hrozbě nebudou opět vystaveni.

Ad c) Rozpor mezi nastaveným cílem (bezpečný prostor) a výkonnostním modelem fungování policie je dlouhodobě vnímán jako rozpor mezi cílem a cestou, která k tomuto cíli vede, anebo také rozpor mezi prevencí a represí vedoucími k bezpečnému prostoru. Výkonnostní model je nastaven na plnění statistik, byť i „pseudočinností“

nebo dramtizováním jednání, které by bylo možné řešit i jiným způsobem. Armáda, hasiči ani záchranná služba a další složky podílející se obecně na bezpečnosti nejsou výkonnostním modelem tak zatíženi jako policisté.

Vnější faktory:

- a) nízká spoluodpovědnost občanů;
- b) podpora médií a politických stran;
- c) účelová manipulace s pocitem bezpečí.

Ad a) Spoluodpovědnost občanů je ve vztahu k policii vnímána jako nezbytná. Policie bez oznamování a svědectví protiprávního jednání ze strany občanů zůstává bezmocná. Na druhou stranu kriminální jednání jsou oznámena přes média, ale nejen policie na tyto skutečnosti nereaguje. Celý systém tím dává názorný příklad občanům, u kterých se tak dostavuje pocit bezmoci. Částečně je to ovlivněno ale i zdoluhavým postupem ze strany policie. Ten mnoho oznamovatelů a svědků po osobní zkušenosti odradil ve své spoluúčasti v otázkách bezpečnosti.

Ad b) Podpora médií a politických stran je vnímána jako nedostatečná a v případě politických stran jako účelová manipulace s policií. Stimul podpory je stejně důležitý jak pro jedince, tak pro organizaci. Dochází ke zpětnému vztahu, který má přímý vliv na formování důvěry. Společnost je dlouhodobě kriticky nakloněna k policii obecně, ale stále více jedinců to vnímá jako problém, který se odráží v negativním náhledu vnímání k otázkám bezpečnosti. Lze ale konstatovat, že se situace v této oblasti zlepšuje v porovnání s dobou minulou.

Ad c) Účelová manipulace s pocitem bezpečí. Bezpečnost nejen jako politický kapitál, ale i finanční kapitál, je faktorem, který se ve vyjádřeních odráží. Názor, že politické garnitury si nepřejí, aby policie plně fungovala, byl původně názorem laickým. Dnes se stává již názorem odborným a vystihuje tak jeden z faktorů negativního hodnocení. Skrytý činitel, který se v brzké době projeví, je privatizace bezpečnosti za účelem zisku. Policie se početně podlimituje a nebude schopna plnit svěřené úkoly. Část svěřených úkolů převezmou bezpečnostní agentury, které z počátku budou nejen levnější, ale i efektivnější. Nebudou svázány Zákonem o policii, ani administrativní zátěží.

Tento činitel už není jen skrytý. První projekty jsou realizovány v podobě omezení nebo rušení policistů zabývajících se problematikou železnic a jejich nahrazením bezpečnostní agenturou.

Ve vztahu k faktorům, které mají vliv na vnímání pocitu bezpečnosti, jsem analýzou výsledků průzkumů na toto téma, ale i názorů občanů, vypožadoval zajímavý rozpor ve vztahu „bezpečí – nebezpečí“. Zjistil jsem zřetelnou tendenci prezentovat pocit bezpečí v záporných hodnotách. Navzdory tomu, že na jinak položenou otázku vztahující se k prožitému nebezpečí respondenti odpovídají výrazně méně záporně, přestože by tam měl být aspoň náznak přímé úměry. To znamená, že stejní respondenti, kteří vnímají pocit bezpečnosti negativně, na otázku týkající se prožitého nebezpečí odpovídají výrazně kladně – tedy že žádné nezažili. Situaci v oblasti bezpečí hodnotí negativně, přestože žádné nebezpečí nepocítují, ani nepocítovali. Z toho odvozuji závěr, že ve vztahu důvěry v kategorii bezpečnosti musí výrazně působit i jiné faktory ovlivňující tento pocit na pomyslné rovině bezpečí - nebezpečí, které je vhodnější zkoumat kvalitativními metodami šetření.

Z provedených rozhovorů jsem zaznamenal, že na pocit důvěry k policii ve vztahu k bezpečí mají rozhodující vlivy tyto faktory:

- a) mediální prezentace zpráv týkající se bezpečnosti spojená s objektivní nevyvážeností prezentované zprávy v širších souvislostech;
- b) trvalý psychický, fyzický, zdravotní stav;
- c) vlivy prostředí, kterými je jedinec obklopen;
- d) jiné vlivy.

Ad a) Mediální prezentace zpráv týkajících se bezpečnosti spojená s objektivní nevyvážeností prezentované zprávy v širších souvislostech je nejvýraznějším faktorem ovlivňujícím důvěru občanů k policii ve vztahu k pocitu bezpečí. Výrazný vliv má především televize, internet a rádio, které jsou nejen přenašečem negativních zpráv, ale mnohdy především u skladby televizního vysílání jsou sdělení týkající se ohrožení bezpečnosti hlavní skladbou každodenního vysílání. V prostředí, kde televize tvoří kulisu domácností nebo pracoviště, splývá informace, která je prezentována, v jeden celek bez patřičného rozlišení, zda se vnímané aktuálně stalo nebo jde o informaci z minulosti či z prostředí nám velmi vzdáleného. Dětem, a možná že nejen jim, může

podvědomě splynout rozdíl mezi aktuální zprávou, dokumentem nebo fikcí v podobě filmu. Zvukové a obrazové stopy někdy vědomě, jindy podvědomě vnímáme a tyto stopy se nám ukládají do mozku. Celková skladba programů některých televizních stanic je založena na řešení „bezpečnostních problémů“ různých druhů.

Prezentace zpráv týkajících se bezpečnosti je často spojena s objektivní nevyvážeností prezentované zprávy v širších souvislostech - často jsou tyto zprávy nejen sdělovány emotivněji, a mnohdy jsou podladěny emotivní hudbou a dramatickými scénami až drastickými, které jsou jen fikcí nebo ilustrací k doladění. Přestože je mnohdy motiv na počátku neznámý, prezentují se spekulace o tom, jak se celá událost odehrála. Tragické zprávy působí vždy negativním dojmem a stěží ve sdělení nalezneme pozitivní signál (snad jen - pachatel zadržen), ale měl by zde být, a často dnes již bývá, náznak uklidnění. Zprávy by se měly prezentovat v širších souvislostech s pozitivním signálem o zklidnění situace.

Ad b) Trvalý fyzický, zdravotní, psychický stav s emocionálním naladěním jednotlivců považují za další aspekt ovlivňující důvěru občanů k policii, nejen ve vztahu k bezpečnosti. Každý jedinec disponuje souborem psychických vlastností, které jsou vrozené nebo naučené. Ucelený soubor těchto vlastností má vliv na jeho prožívání, a tak můžeme ve vztahu důvěry k pocitu bezpečí odvodit, že lidé úzkostní, uzavřenější, emocionálně citlivější budou charakterizovat pocit bezpečí negativněji než lidé disponující opačným souborem těchto vlastností (veselí, otevření, emocionálně vyvrálí nebo až necitliví). Obdobně bude působit i fyzický a zdravotní stav. Všechny uvedené stavy se navzájem prolínají.

Ad c) Vlivy prostředí lze rozdělit na ty, které vycházejí z osobních vztahů jedince k dalším osobám, a vlivy vycházející z materiálního prostředí, kterým je jedinec obklopen. Ve vztahové rovině bude mít vliv na hodnocení aspektu bezpečnosti rodina, zájmová komunita a pracovní kolektiv - tedy všechny bezpečnostní zkušenosti a názory osob, se kterými jedinec přijde do osobního styku, a nemusí jít o zkušenosti přímé nebo přímo zprostředkované, ale i o zkušenosti zprostředkovaně vzdáleně, se kterými jsou tyto komunity seznámeny. V rovině materiální bude mít vliv na bezpečnostní aspekt kvalita bydlení a velikost sídla ve spojitosti s celkovou upraveností.

Bydlet v poloopuštěném domě vedle staré opuštěné továrny bude mít jiný vliv na vnímání bezpečnosti než bydlet na upraveném náměstí. Tyto vlivy budou vždy specifické, protože se zde bude prolínat i trvalé psychické ladění osob. Jeden se bude cítit na samotě celý život naprosto bezpečný, ale jiný tam prožije celý život v úzkosti. Oba možná bez příčiny.

Ad d) Jiné vlivy jako je zkušenost, věk, vzdělání, pohlaví, velikost sídla, noční a denní doba jsou z průzkumů jasně čitelné, ale nepodceňoval bych ještě vliv lidské konformity ve vztahu k otázce bezpečnosti – nápodoba většiny. Respondent na položenou otázku přizpůsobí svoji odpověď vzhledem k tomu, že se domnívá, že má takto odpovědět, že to okolí od něj očekává.

Negativní, ale i pozitivní bezpečnostní zkušenost ve vztahu k policii může být ovlivněna generační zkušeností. Ta je předávána stejně jako jiné zkušenosti z generace na generaci. Vzniká tak iracionální pocit, jehož příčina nám nemusí být již ani známa.

Z rozhovorů, které jsem slyšel v Českém rozhlase i televizi, vyplynulo, že lidé, kteří hodnotili důvěru k policii ve vztahu k bezpečnosti jako negativní, vycházeli ze zkušeností zprostředkovaných (pokud nebyli protiprávním jednáním osobně dotčeni). Lidé, kteří hodnotili důvěru k policii ve vztahu k bezpečnosti pozitivně, vycházeli vesměs z osobních bezprostředních zkušeností. Pokud by se tyto skutečnosti potvrdily kvantitativními metodami na dostatečně velkém vzorku respondentů, bylo by to jednoznačně pozitivní sdělení ve vztahu policista – občan.

4. 3. Profesionalita – vzdělanost

*„Zkušenost je věc, kterou získáš až potom, cos ji potřeboval.“
Neznámý autor*

Vnímání profesionality – vzdělanosti

Téma rozhovorů, které jsem provedl, se týkalo faktorů ovlivňujících to, že určitým osobám přiřazujeme status profesionála nebo profesionála policisty a jak v této souvislosti je hodnocen systém policejního vzdělávání (školy, školitelé, instruktoři, metodici) – policejní vzdělanost obecně. Označit někoho za profesionála je znakem důvěry, kterou do osoby vkládáme. Jaké okolnosti v očekávání nás k tomu vedou?

Otázka 1: Jak lze charakterizovat profesionála.

Otázka 2: Jak v této souvislosti hodnotíte vzdělávací systém u policie.

Zápis odpovědí, poznámky autora

Benedikt: *„Profesionálem je ten, kdo vykonává činnost, která jej zajišťuje mimo jiné materiálně, a vykonává ji v duchu obecně uznávaných pravidel a zásad takové činnosti a zejména podle svého nejlepšího svědomí a přesvědčení.“*

Poznámka autora: Nedomnívám se, že profesionálem je každý na základě odbornosti a zkušeností, ale souhlasím s tím, že jej práce bude uspokojovat – bavit a pokud možno sebenaplňovat. Stejně tak se nedomnívám, že obecně uznaná pravidla a zásady tvoří profesionalitu. Pravidla jsou poplatná době a situaci, ale profesionalita je stabilnější vlastností. Svědomí a přesvědčení dodává profesionalitě potřebnou energii – dynamiku.

Benedikt: *„Rozhodně bych už nezkracoval délku a obsah základního policejního vzdělání. Více bych provázal systém policejního školství s praxí. Pouze bych redukoval množství nastavbových kurzů na potřebné optimum. Výkon některých funkcí bych více vázal na daný druh vzdělání (například povinnosti základního minima odborného vzdělání – což už částečně funguje, ale opět není důslednost). Opět jsme u důslednosti. Pokud nebude metodický orgán hnán k odpovědnosti za své působení (motivace nebo v případě potřeby stimulace), nebude situace nikdy lepší. V mnoha odvětvích metodické*

podpory je situace více než tristní. Má zkušenost je taková, že čím dále je metodický či řídicí článek vzdálen výkonu služby, tím méně za něj cítí odpovědnost a podle toho vypadá i jeho působení.“

Poznámka autora: Mám osobní zkušenost s tím, kdy je metodik na útvaru a mimo útvar. Pokud je mimo útvar - dotazy zasílejte předepsanou formou, služebním postupem a přiměřeně, ať nás nezatěžujete, my vám v nedohledné době nesrozumitelnou formou písemně odpovíme, netelefonujte nám, jsme přetížení! Pokud je přítomen na útvaru, vztahy jsou zcela jiné – neformální, kolegiální, efektivní, komunikace je srozumitelná. Není tak patrné odtržení teorie od praxe (ta je dynamická), teorie ji dohání. Tento názor vztahuji na celou vzdělávací soustavu, která se podílí na tak důležité kategorii profesionality, jakým je kompetentnost.

Buřič: *„Profesionála a profesionalitu obecně bude každý vnímat jinak dle vlastních subjektivních hodnot, které preferuje. Osobně za profesionála označuji osobu, která je odborně zdatná, samostatně přemýšlí, vyniká efektivním stylem práce, jeho komunikace nad problémy, které řeší, je srozumitelná širšímu okolí, je důsledný, až detailista. Policista by měl mít částečně to, co jsme dříve označovali jako vojenské vystupování a jednání – měl by být disciplinovaný.“*

Poznámka autora: Subjektivní hodnocení bude vždy určujícím faktorem, na jehož základě budeme profesionalitu hodnotit. Profesionál je nositelem hodnot, které jsou nejen nám osobně cenné, ale kterých si vážíme obecně jako společnost. Hodnot nejen profesních, ale především hodnot lidských.

Buřič: *„Dovedu si představit, že by policejní školství bylo koncipováno jako „celoživotní a celoprofesionální“, tj. postup do každé platové třídy by byl vázán jedním semestrem kombinovaného studia, větší provázanost teorie s praxí, kde by semestry na sebe navazovaly a byly podmíněny jak odslouženými léty, tak dobrým výkonem. Co platový stupeň nebo dva vázat na jeden semestr dálkového studia, mimo základní odbornou přípravu. Předešlo by se tak tzv. rychlým odborníkům a byl by dodržován určitý hierarchický postup.“*

Poznámka autora: Školský a školicí systém, který má produkovat vzdělanost – odbornost, je v mnoha oblastech nastaven duplicitně, je roztržštěn, vzdálen problémům a není celistvý. Věřím, že právě provázanost funkce – hodnota – vzdělanost s přísným dodržováním takových principů, jakými jsou nestrannost a především principy seniority

a výkonnosti spojené s celoprofesionální životní dráhou, na které se policisté pohybují, by z policie udělala opět elitní profesionální skupinu požívající nejen velké důvěře, ale i respektu a cti. To jsou aspekty, které dávají občané mnohdy nepokrytě najevo ve svých vyjádřeních.

Dlouhý: „Profesionálem je každý, kdo rozumí své práci, kromě akademických či teoretických znalostí a vědomostí disponuje i praktickou zkušeností a dělá práci rád, baví ho to.“

Dlouhý: „Okamžitě bych zavedl systém manažerského vzdělávání, nácvik manažerských dovedností a jejich testování, zda manažer je či není na svém místě. Obecně by vzdělávat policisty měli zejména policisté nebo bývalí policisté s celoživotní praxí, aby se dělili o své znalosti a zkušenosti, přenos generačních zkušeností.“

Poznámka autora: Dodnes se ne zcela ztotožňuji s přechodem nadřízených od velitelů k manažerům. Kdo je a už není manažer, je dnes v hierarchii velení směrem dolů mnohdy nejasné. Jakékoliv vzdělávání o stylech řízení je nejen obecně prospěšné, ale mnohdy se nadřízeným pouhou změnou vztahového prostředí podařilo vytvořit jak méně vyčerpávající atmosféru na pracovišti, tak i zaktivizovat policisty.

Kubovská: „Profesionalita – to je řemeslo, rutina, zautomatizované postupy ověřené generacemi přede mnou. Když je mám, mohu se soustředit na konkrétní úkon, nový problém atd.“

Poznámka autora: Řemeslo, jako synonymum profesionality, vystihuje nejlépe podstatu. Řemeslo má v sobě obsaženo generační kontinuitu zkušeností a vyniká efektivitou.

Podavka: „Profesionál je podle mne policista, který vykonává svoji práci vysoce odborně, efektivně, samostatně, odpovědně a dovede situaci správně vyhodnotit, a i v nestandardních situacích se rychle a bez zaváhání rozhodnout. Profesionál je člověk, který pracuje precizně a nevynechá žádný detail. Ke své činnosti by ale měl mít k dispozici veškeré existující informace k dané problematice.

Být profesionálem v oblasti sportovní anebo umělecké je určitě náročné, ale být profesionálem v bezpečnostních složkách je mnohem náročnější, neboť ve většině případů se jedná o ochranu a bezpečnost občanů a jejich majetku. Profesionál je tedy člověk, který vykonává danou činnost s plným nasazením a erudicí. Musí brát vždy

v úvahu všechny myslitelné souvislosti, které mohou mít vliv na úspěšný výsledek své práce.“

Poznámka autora: Názor se dotýká specifických vlastností profesionála policisty. Pokud označujeme někoho za profesionála, bude to na základě specifických vlastností a znalostí v určitém oboru. Částečně jiné vlastnosti budeme očekávat od profesionála - sportovce, chemika a jiné od policisty, očekávání je fundamentální základ důvěry. Odkrývá i jednu z možných příčin konfliktů mezi policií a občany. Je skutečností, že mnozí policisté opravdu myslí ve všech souvislostech, a pak se mohou jevit „divní“ svému okolí svým specifickým způsobem myšlení.

Šíp: *„Předně profesionalita – profesionál je jak nadužívané slovo, tak obchodní tah. Profesionály jsme všichni, protože za to bereme peníze, jak mzdu nebo zisk, a pokud bychom práci neodváděli dobře, propustí nás, nebo si nevyděláme. Pokud někoho označuji za profesionála, kromě odbornosti vidím i jeho přesvědčení, že věci dobře dopadnou, a nemalé úsilí pro to něco udělat – jde za cílem. Pak to vidím v dobré komunikační úrovni složité věci vysvětlit a v aktivním lidském přístupu. Profesionál umí pracovat s chybou a poučit se z ní. Naopak mnoho lidí, přestože jsou považováni za profesionály, a hlásají, že práci odvádějí bez chyb, dle mne profesionály nejsou – profesionál s chybou počítá. O své dovednosti se umí podělit - zkušenosti nesobecky předává. Vidím u nich vnitřní uspokojení ze své práce motivováno ne jen ziskem, ale i společenským oceněním, které je u policie, dle mého názoru, nedostatečné. Z toho všeho pak odvozuji i další vztahy, které nazýváme profesionální a obecně profesionalita.“*

Poznámka autora: Oceňuje tedy takové faktory, jakými jsou odbornost, přesvědčení o správném cíli, cílevědomost a aktivní přístup k problémům, dobrou komunikativnost, schopnost zkušenosti předat, nesobeckost a lidskost.

Šíp: *„Obecně si o školském systému myslím, že je mimo reálné vztahy v policejním oboru. Byl mnohokrát měněn a je odtržen od faktických skutečností.“*

Poznámka autora: Všimá si časté změny policejního školství a odloučenosti teorie od reality.

Dílčí závěr

Obecné označení profesionál je, jak z rozhovorů vyplynulo, především nadměrně užívané slovo, a to díky marketingové reklamě, která na nás útočí a s kterou se částečně ztotožňujeme, a přijímáme ho za své bez zamyšlení nad jeho hlubším významem. Nejobecněji je slovo profesionál vnímáno jako protiklad amatéra. Poznatky, které jsem v této oblasti získal z provedených i sledovaných rozhovorů a ze své zkušenosti, ukazují, že do kategorie policejní profesionál jsou zařazovány osoby, které se vyznačují především těmito znaky:

- a) kompetentnost;
- b) odpovědnost, respekt;
- c) korporativnost a sebevzdělávání;
- d) vliv prvního dojmu a analytické schopnosti.

Ad a) Kompetentnost je způsobilost k řízení policejních vědomostí a dovedností, kterých dosáhneme jen dlouhodobým studiem, výcvikem a zkušenostmi při výkonu policejního povolání, zájmem o zkušenosti jiných především z policejní historie. Kompetentnost je nejdůležitějším faktorem na cestě k efektivitě. Mnoho policejních řízení je neefektivních a nereflektuje změnu podmínek. Opět se ukazuje, jak je potřebné a žádoucí propojení teorie a praxe. Policie disponuje širokou soustavou vzdělávacích institucí, nejde jen o policejní školství, ale také o jiné instituce v rámci policie k tomu určené: školicí střediska, výcviková střediska a v neposlední řadě metodická střediska. Všichni se podílejí na výcviku a výuce. Metoda formování požadované odbornosti, roztržitost, vzdálenost a celková neprovázanost se jeví jako problém. Soubor nejen právních, ale i mravních norem, které nejen dodržuje, ale je s nimi i vnitřně ztotožněn, charakterizuje vyzrálou policejního profesionála.

Ad b) Odpovědnost, respekt. Pocit odpovědnosti policejního profesionála vzniká na základě jeho osobního žebříčku hodnot k občanům, kolegům, společnosti, státu. Tyto hodnoty nejsou samoúčelné, ale jsou cestou především k ochotě podřízovat se rozkazům a spolupracovat s ostatními. Důležitou vlastností policejního profesionála je nejen respekt získávat, ale ve vhodné míře jej také prokazovat ostatním. Ze zkušenosti vím, že

pokud hovoříme o respektu, dochází k zpětnému vztahu mezi občanem a policistou: jak respektuji své okolí, tak jsem zpětně okolím respektován. Policejní profesionálové mají být vedeni k tomu, že jejich profese je přijatá povinnost, za kterou se jim má dostávat cti a důvěry občanů, že mohou svou práci v jejich prospěch realizovat. Policejní profesionál poskytuje občanům veřejnou službu, která je pro jejich bezpečný život nepostradatelná. Oceňováno je zejména to, že profesionálova odpovědnost a respekt je projevem osobní zralosti - vyzrálosti a není spojována s ideologickou, či politickou orientací. Odpovědnost nadřízených spočívá ve skutečnosti, že nesou plnou odpovědnost za veškerou činnost svých podřízených.

Ad c) Korporativnost a sebevzdělávání. Policejní profesionálové se sami zařazují do určité společenské skupiny, která je odlišuje od jiných profesí obecně. Pocit vnitřní sounáležitosti ke skupině se má projevovat respektováním hierarchického uspořádání, kde nadřízený určuje požadavky na činnost podřízeného a má přímý vliv na jeho další kariérní postup. Pěstování policejní profese vyžaduje dlouhodobé a všestranné studium spojené s vykonáváním policejních činností. Policejní profesionál zkušenosti získává a předává, a tak se podílí na spolupráci nejen s přímými kolegy, ale vytváří atmosféru spolupráce.

Ad d) Vliv prvního dojmu a analytické schopnosti. Policejní profesionál si je vědom vlivu prvního dojmu, který využívá ve prospěch policie a konkrétních cílů, které má prosadit. Síla prvního dojmu je důležitým faktorem nastavení hranic, v nichž se konkrétní situace řeší. Pro vliv prvního dojmu je rozhodující jak vzhled policisty, tak především jeho komunikační schopnosti a řekl bych až „mistrovství“ komunikace verbální i neverbální. Využívá plně svých komunikačních schopností a dovedností s vědomím, že každá situace je odlišná nejen obsahově, ale vyvíjí se i dynamicky. Policejní profesionál průběžně analyzuje situaci, kdy musí brát vždy v úvahu všechny myslitelné souvislosti, které mohou mít vliv na úspěšný výsledek, a je schopen si potřebné informace obstarat. Jednání vystihuje heslo: Kdo je připraven, není překvapen.

Profesionalizace je proces směřující ke kvalitativním změnám v policejních činnostech. Je to cílevědomé uspořádání veškerých činností tak, aby se na nich podíleli policisté s potřebnými vědomostmi, dovednostmi a zkušenostmi. Podle pozice, kterou policista v systému zastává, podle situací, které musí řešit a zvládat, a podle okolností,

kterým je vystaven, bude rozdílná specifická struktura požadavků na profesionalizaci. Profesionalizace spočívá v tom, že policisté v procesu vzdělávání, praxe a získávání žádoucích zkušeností efektivně využívají intelektuální, charakterové a volní vlastnosti, dovednosti a schopnosti, které jsou v souladu se stanovenými policejními povinnostmi. Částečně je proti smyslu snažit se záměrně sjednotit všechny faktory, na základě kterých je profesionál charakterizován, v jeden celek za účelem zjednodušit proces profesionalizace.

Profesionalizace je určena srozumitelným zadáním reálných požadavků. Musíme v této souvislosti přijmout jednu vlastnost, kterou má kvalita každého profesionála - kvalita časem koroduje. Po určité době, pokud nejsou obnovovány žádoucí charakteristiky profesionála, dochází k jejich oslabení až ztrátě. Podílejí se na tom vnitřní a vnější podmínky, které mnohdy nejdou regulovat. Ke vnitřním podmínkám patří především věk a s ním spojený nejen psychický, ale i fyzický vývoj člověka. Negativněji se ale jeví podmínky vnější, protože ty mnohdy nelze očekávat, a tak se stává, že určité jednání a vystupování, které bylo ještě „včera“ žádoucí, je „dnes“ již nežádoucí a naopak. Například dárcovství krve, neformální rozhovory ve vztahu k občanům v průběhu pracovní doby, tykání na pracovišti apod. Být policejním profesionálem je celoživotní cesta vedoucí k upevňování a rozvíjení výše uvedených získaných znalostí - dovedností. Je to především určité soupeření se sebou samým, a ne se svým okolím a kolegy, jak tomu dnes velmi často bývá.

Vzdělanost – odbornost v rámci policie nezajišťuje jen školský policejní systém, ale i další vzdělávací a výcviková pracoviště, v neposlední řadě i metodická pracoviště na různých druzích úrovně. Faktor, který negativně ovlivňuje důvěru v tento vzdělávací systém, se následně může odrážet do vztahů důvěry k policii. Především se takto nastavená vzdělanost – odbornost u krátkodobě sloužících policistů musí časem projevit jako nedostatečná. Vzdělávací systém se jeví jako roztržitý, neprovázaný a odloučen od reality. Samotnou vypovídající schopnost má délka povinné základní odborné přípravy policistů. Před dvaceti lety byla délka studia nastavena na 18 měsíců pomaturitního studia zakončeného složením dalších tří maturitních zkoušek uznaných ministerstvem školství. V této době se také reálně uvažovalo o zavedení povinného dvouletého studia - tzv. vyšší odborné školy. V době nedávno minulé byla délka studia zkrácena na šest měsíců a studium bylo zakončeno resortní zkouškou.

4.4. Nestrannost

Vnímání nestrannosti a okolnosti ovlivňující její hodnocení

V rozhovorech jsem zaměřil na to, jak je vnímána a co představuje nestrannost ve vztazích důvěry k policii a jaké okolnosti mají na vnímání nestrannosti vliv. Doplnující otázkou bylo, zda jsou v současné době nějaké oblasti v činnosti policie, kde by se tento princip nestrannosti ve větší míře systémově a dlouhodobě neuplatňoval. Nestrannost je fundamentální zásadou každého právního státu. Široký pojem se ve skutečnosti velice zúžil a často je vnímán jako bezobsažná fráze. Otázky v kategorii nestrannosti byly rovněž konstruovány obsáhleji, pro názornost uvádím níže jejich podstatu:

Otázka č. 1: Jak vnímáte nestrannost.

Otázka č. 2: Jaké okolnosti mají vliv na posuzování nestrannosti.

Otázka č. 3: Vidíte oblasti, kde je nestrannost zanedbávána.

Zápis odpovědí, poznámky autora

Benedikt: „Nestrannost - tento pojem vystihuje svou podstatu sám o sobě a není potřeba to dlouze vysvětlovat. Dobře to vystihuje povinnost každého policisty. Zdržet se jednání, které může vést ke střetu zájmu služby se zájmy osobními a ohrozit důvěru v nestranný výkon služby, zejména nezneužívat ve prospěch vlastní nebo ve prospěch jiných osob informace nabyté v souvislosti s výkonem služby a v souvislosti s výkonem služby nepřijímat dary nebo jiné výhody, ale mohou to vystihovat i jiná jednání. Myslím, že takové jednání, které označujeme jako nestranné, není jen iluzí, ale je proveditelné.“

Poznámka autora: Nestrannost vnímá především jako nutnost potřebnou k fungování společenských mechanismů. Nestrannost přímo spojuje s důvěrou. Pojem střed zájmu služby je ale ve skutečnosti pojmem, který není stabilně ukotven. Některé jednání je tolerováno, zatím co jiné je dramatinováno.

Benedikt: „Zjednodušeně je to především důvěra. Důvěra, že se občan domůže pomoci od své policie v případech, kdy se cítí ohrožen.“

Poznámka autora: Důvěra jako víra, že věci dopadnou dle očekávání. Očekávání bývá ale mnohdy spojováno se subjektivní spravedlností.

Benedikt: „Systémově je zanedbávána zejména v horních patrech managementu Policie České republiky, při ochraně zájmů různých podnikatelsko-politických elit. To je po té vnímáno občany jako problém a oprávněně. Pokud bude existovat transparentní protekcionismus v nejvyšších patrech naší politické garnitury, nelze očekávat, že to bude jinde ve společnosti lepší. Naopak chápu, že na člena společnosti (policista, státní zástupce, soudce, orgán veřejné správy), který má zákonnost dozorovat a naplňovat, je mnohem přísnější náhled stran jejího dodržování. Je ovšem důležité rozlišovat, co má legitimní propojení s ojedinělým postavením veřejného funkcionáře a co nikoliv. Vztah mezi policistou a občanem vidím jako nerovný. Policista je svým způsobem službou veřejnosti, a to si musí každý z nás uvědomovat. Policista ale není služebník, takže tyto pojmy se samozřejmě nesmí zaměňovat.“

Poznámka autora: Otevřený názor přímo pojmenovává faktory ovlivňující důvěru v policii. Nelze donekonečna tvrdit, že zvýšení důvěry záleží na postoji každého policisty. Jednotlivec může přispět ke zvýšení důvěry jen minimálně. Zdůrazňuji, že hranice toho, co se nazývá zájmy podnikatelsko - politických elit a organizovaným ekonomickým zločinem, je často nejasná a není pevně vytyčena. Viz kapitola Bezpečnost v teoretické části. Názornost příkladů je jak metodou pedagogickou, tak cestou ke zvyšování důvěry.

Buříč: „Nestrannost je ve své podstatě jen iluze. Dokud člověk vnímá, cítí a rozumí, nikdy nebude nestranný. Vždy a v jakémkoliv vztahu se to musí projevit. Nestrannost vnímám jako nedosažitelnou, kdežto přiměřenost a nezáujatost je dle mě dosažitelná.“

Poznámka autora: Nestrannost vnímá v reálném kontextu problémových situací, kterým je občan i policista vystaven. Je si vědom síly prvního dojmu a možných chyb v posuzování. Z osobní zkušenosti se s uvedeným názorem plně ztotožňuji. V mnoha případech se nelze ale ztotožnit s mírou postihu vzhledem k následkům, které byly způsobeny.

Buřič: „*Vnitřní tlaky vycházející ze špatného vztahového prostředí. Vnější tlaky vycházející z orientace na měřitelný výkon – bezpečný prostor vycházející z dobré prevence není považován za výsledný produkt. Politické tlaky, které jasně naznačují, že i nestrannost má své hranice a své tabu, kde policie nemá co dělat, omezují tak její funkčnost, důvěryhodnost v očích všech. Jak občanů, tak policistů.*“

Poznámka autora: Špatné vztahové prostředí je daleko závažnějším zásahem do subjektivního vnímání hodnot než špatné materiální prostředí, které je možné díky dobrému vztahovému prostředí dlouhodobě překonávat. Vnitřními tlaky označuje organizování samotných policejních činností. Zdůrazňuje, že i nestrannost má své hranice a své tabu, které zatím jedinec nemůže překonat. Právě odstranění tohoto tabu je faktorem, který by důvěru v policii zvýšil. Vlastně se opět vracíme k profesionalitě jako takové. Nestrannost nesmí zůstat jen formálně předepsaná, ale musí být i fakticky uskutečňována.

Buřič: „*Romové a cizinci budou obecně vždy skupina, které bude policie, respektive policisté, věnovat zvýšenou pozornost. Možná to částečně vychází z předsudků, ale především to vychází z negativních zkušeností. Stejně tak bude vždy věnován zvýšený zájem o kriminálně závadové osoby, byť žádnou trestnou činnost nepáchají – minulostí jsou poznamenáni. Změnu vidím především v jednotlivých skupinách jako takových, pokud dlouhodobě změní svůj přístup k dodržování nastavených pravidel. Může se tak časem změnit i tento přístup a předsudky se odbourají. Jako zásadní problém to ale nevidím.*“

Poznámka autora: Zásadní problém, že by na jistou skupinu byla zaměřena větší pozornost, nevnímá. Dobře připomíná, že cizincům, Rómům a kriminálně závadovým osobám je věnována zvýšená pozornost. Nelze v této souvislosti hovořit o zanedbávání principu nestrannosti. Zvýšená pozornost vychází z podstaty policejní práce. Předsudky nejsou jen zakořeněny, ale také podporovány společnostmi, tzv. protiromskou averzí.

Dlouhý: „*Nestrannost je nezaujaté prosazování zákona. Jako nedostižný cíl to ale nevnímám, vždy bude záležet na konkrétních okolnostech, a proto nelze paušalizovat.*“

Dlouhý: „*Možnost osobního prospěchu, klientelismus, kamarádčkování, podjatost apod. Důvody jsou logické.*“

Poznámka autora: Nutno nestrannost posuzovat v celkových souvislostech a ne jen z určitých situací, které se mohou jevit rozporně.

Dlouhý: „Nevidím zásadní problémy, které by neřešily i jiné profesní skupiny. Nedomnívám se, že nestrannost policie je vnímána podstatně jinak než jako u jiných profesních skupin. Nestrannost stejně jako u ostatních profesních skupin je odrazem celkové nálady a stavu ve společnosti. Vždy to bude otázka mediální interpretace. Viz. Czechtek. Jeden ročník policisté nezasáhli, bylo to špatně. Druhý ročník zasáhli, taky to bylo špatně. Zřejmě by měli zasáhnout tak nějak napůl, aby byli nestranní.“

Poznámka autora: Nestrannost je hodnotící kritérium občanů ve vztahu k policii. Policie často bývá při zákrocích pod tlakem a na místě se musí rychle rozhodnout, jak a co konat. Nelze tak ověřit všechny potřebné skutečnosti, ty se ověřují až následně mnohdy ve dlouhém a často komplikovaném soudním projednávání. Faktorem, který zde působí, je prezentovaný názor, že policie má pracovat bezchybně, ale to ze své podstaty není možné. Analýza situace před zákrokem je časově limitována v lepším případě na hodiny a minuty, někdy jen na několik sekund. Analýza po zákroku je vyhodnocována týdny až měsíce osobami daleko právně kvalifikovanějšími.

Kubovská: „Nestrannost je proklamace, protože policie ze své podstaty byla, je a zůstane represivním nástrojem státu a tuto skutečnost nezmění ani hesla typu Pomáhat a chránit.“

Poznámka autora: Názor vystihuje skutečný stav. Ve vnímání tak dochází k vnitřnímu rozkolu. Chráníme zájmy občanů, nebo zájmy státu? Ideální stav je, že zájmy občanů a státu jsou totožné. Ale co když nejsou? Nastává morální dilema a vnitřní tlak, kterému jsou policisté vystaveni.

Podavka: „Nestrannost pro mne znamená, že by měly být pro všechny občany stejné podmínky, stejná hodnotící kritéria nezaujatosti, lidově řečeno, že by mělo být všem měřeno stejným metrem bez ohledu na politickou příslušnost, barvu pleti, společenské postavení, atd. Jako opak nestrannosti vidím protekcionismus a zvýhodňování mezi jednotlivci anebo vyššími zájmy. Je velmi složité být někdy nestranný. Vyžaduje to mimo jiné velkou dávku profesionality a osobní statečnosti.“

Poznámka autora: Otázkou zůstává, jak je metr nastaven. Měřit všem stejně, přestože dopad je pro každého jiný. Jedna věc je nastavení rovných sankcí a druhá věc jsou diametrálně odlišné důsledky z toho plynoucí. Nestrannost se tak stává opakem toho, co by měla představovat.

Podávka: „*Jsou to především přátelské, stranické, ekonomické, náboženské a jiné vztahy anebo postavení.*“

Podávka: „*Nepozoruji žádnou větší diskriminaci v naší společnosti. Také si nemyslím, že nestrannost policie je vnímána jako problém, i když u některých jednotlivců to nelze vyloučit. Historicky vzato - policie vždycky byla jako celek závislá na vládnoucích politických stranách, ale nemělo by tomu tak být.*“

Poznámka autora: Opět vymezuje hranice nestrannosti, které končí tam, kde začíná závislost na politických stranách. Ty určují rozsah toho, co policie může a nemůže činit. Nemusí jít ani o případ tzv. velké kriminality. Neurčité právní postavení cizinců na území České republiky je následek politické vůle.

Šíp: „*Nestrannost je ze své podstaty neuskutečnitelná. Na té osobní rovině vidím okolnosti v sympatii, společenském postavení, okolnostech, kdy se co řeší apod. Na té neosobní rovině nemůžeme mluvit o nestrannosti, pokud nejsme dostatečně finančně nezávislí, nebo jsme pod tlakem okolností. Raději bych volil slova jako neutrální přístup nebo nezaujatost, a hlavně přiměřenost, tu v jednání policistů nevidím. Nestrannost vidím jako výmluvu k nečinnosti a zbavení se odpovědnosti, aspoň té morální. Proto říkám, policie na straně zákona vždy a všude - nenechat se zaplést do her pochybných vykladačů, ať to jsou advokáti nebo vlastní metodici či nadřizení.*“

Poznámka autora: Místo nestrannosti preferuje přiměřenost situaci a okolnostem. Rozhodující vidí situaci, a ne právní kvalifikaci a přiklání se k diferencovanému přístupu. Vychází z tzv. syndromu uniformy, který má za následek částečnou „ztrátu lidskosti“, je založen na pocitu moci. Syndrom uniformy je spojen s nevyspělostí a je vázán převážně na začínající policisty. Připomínám, že po masivním náboru vzrostl počet krátkodobě sloužících policistů.

Šíp: „*Především politická vůle co si může a nemůže policie dovolit. Jasným příkladem vrtkavosti je případ policisty Černého a Kateřiny Jacques.*“

Poznámka autora: Případ policisty Černého, který byl propuštěn z politické vůle mocných, je nesmazatelným signálem ve vnímání policistů i občanů. Tento signál jasně říká, že i pokud budeme dělat to, k čemu jsme vyškoleni a vycvičeni, a v souladu s pokyny nadřizených, i přestože soudní jednání dopadne dle očekávání, tj. nevinou, jsme obětováni. Nezaznamenal jsem v uplynulých 20 letech horšího signálu.

Pocit bezmoci byl vyslán a dotkl se přehodnocení postojů velkého počtu policistů ne zrovna žádoucím směrem. Tento případ zřejmě nebude ojedinělý, je všeobecně známým. Přinesl varování, že princip nestrannosti je lepší proměnit v princip nečinnosti jako účinnou obranu před presumpcí vinny, která začala být rozšířena.

Šíp: *„Vidím vliv politiků na práci policie obecně. Policie jako celek nevystupuje apoliticky, je příliš závislá na politické vůli, a ta je vrtkavá, a pokud by se chtěla vymanit, bude odštěpena od zdrojů (menší rozpočet). Změna by přišla s ekonomickou a politickou nezávislostí policie. Myslím si, že nestrannost bude problém vždy. Lidé očekávají od policie nejen ochranu a pomoc, ale i spravedlnost a obecně dobro, ale toho se nedočkají, proto bývají zklamáni. Přeceňují také moc jednotlivých policistů, ti jsou mnohdy bezmocnější než občan (svázání předpisy). Je to nerovný vztah, vždy záleží na okolnostech, ale mnohdy občan, popř. bezpečnostní agentura, dokáže daleko více než policista. Občan pravomoce nepřekročí a na bezpečnostní agenturu inspekce nepřijde.“*

Poznámka autora: Změnu vidí především v dodržení principu, který je v zákoně vysloveně uveden, tj. apolitičnost policie. Pozor, pokud by k tomu opravdu došlo, je zde přece ještě nástroj účinnější - omezit zdroje na provoz. Energie lidského potenciálu se tak zaměří „žádoucím“ směrem k zachování organizace a ne směrem k policejním činnostem. Hodnocení nestrannosti vychází z všeobecně špatné znalosti o pravomocech policie. Mnoho občanů si dodnes myslí, že policie rozhoduje o vazbě. Novináři si pletou podezřelé s obviněnými a obžalovanými, a tak vzniká změt' očekávání, které nemůže být z principu naplněno. Potom slyšíme laické hodnocení o tom, že „policisté stáli na straně pachatele“. Neinformovanost veřejnosti o pravomocech policie je tak samostatným faktorem působícím na důvěru občanů.

Dílčí závěr

Nestrannost se ve vztazích důvěry k policii bude vždy do určité míry jevit jako problematická. Samotný pojem nestrannost je spojován s individuálním vnitřním vnímáním obecné spravedlnosti, která bývá od policie neoprávněně očekávána. Nestrannost se pak jeví spíše jako proklamace než skutečnost - neuskutečnitelný ideál. Nejde ani tak o popření principu, který představuje, spíše jako o popření významu slova nestrannost. Vhodnějším označením se jeví nezaujatost a přiměřenost v souvislosti

s konkrétní situací a osobou. Faktorem, který negativně působí na vztah důvěry, je jistá přeměna nestrannosti v neosobně striktní a odměřené jednání policistů, které může být vnímáno až jako „útok“ na lidskou důstojnost. Faktory, které působí na nestrannost, lze rozdělit na vnější a vnitřní.

Vnější faktor je citelná závislost policie na politické vůli, která je nestabilní.

Je to soustavné a dlouhodobé ovlivňování policie politickými tlaky. Ovlivňování je prováděno především dosazováním politicky vhodných kandidátů na významné řídicí funkce - viz. teoretická část, kapitola Bezpečnost. Policie je tak vnímána jako mocenský nástroj státu, respektive politiků, kteří jsou právě u moci. Cestou ke zvýšení důvěry občanů k policii je její skutečná nezávislost na politice a ne jen ta proklamovaná. Častá výměna policejních prezidentů je názorným příkladem politické závislosti policie.

Vnitřní faktory ovlivňující důvěru vycházejí ze špatného vztahového prostředí, které je orientováno na výkon. V realitě se to odráží tak, že i jednání, která je možné vyřešit jinak, jsou dramatizována a sankciována.

Sankce v dopravě za propadlou trvanlivost lékárničky je toho příkladem. Nejsilnějším faktorem, který působí na vnímání nestrannosti, je jednoznačně názornost příkladu transparentního protekcionalizmu, jakým jsou různé klientistické a nepotické vazby uvnitř i vně policie.

Jednoznačně pozitivním signálem ve vztahu ovlivňujícím důvěru k policii je skutečnost, že policie není kritizovaná za to, že by měla k jednotlivým skupinám občanů systémově a dlouhodobě jiný přístup.

Závěr

Vytyčených cílů diplomové práce jsem dosáhl jen částečně. V jednotlivých kategoriích jsem odkryl faktory - činitele, kteří působí na formování důvěry v policii. Ve stanovení faktorů podílejících se na důvěře občanů jsem vystihl a popsal, z jakých jednání vycházejí, proč a jak jsou vnímány. Vystihl jsem jejich celistvost v jednotlivých kategoriích. Pokud jde o zvyšování důvěry, považuji za nutné zdůraznit, že jsou činitelé vnímání komplexně a navzájem se podmiňují. Provázání na obor sociální pedagogika je vzhledem ke stanovému výkonnostnímu modelu policie problematické. Pokud by došlo ke skutečnému nastavení prevence jako hlavního úkolu velké části policie, sociální pedagogika získala své široké pole působnosti. Bakošová vymezuje okruh společných zájmů sociální pedagogiky a policejních, respektive policejně preventivních, opatření v případě pomoci sociálně odloučeným skupinám, jakými jsou Rómové, děti ulice a nejen drogově závislá mládež. [Bakošová, 2008, s. 173-181] Do okruhu tohoto zájmu budou spadat jak cizinci žijící u nás, kteří bývají až otrokářsky využíváni, tak násilí v rodinách.

Pevné zakotvení sociálního pedagoga v policejním preventivistovi se jeví do budoucna víc než potřebné. Společné rysy se nejlépe odrážejí v hesle Pomáhat a chránit. „Člověk díky své aktivitě může a dokáže prostředí měnit. Toto člověkem vědomě formované prostředí však dále působí na jeho osobnost, ovlivňuje jeho způsob života. Prostředí není seskupením statických prvků. Může se měnit, přičemž člověk určuje rozsah a směr těchto změn. Aktivní lidská činnost se stala nejen základní podmínkou lidské existence, ale i podstatnou vlastností člověka. Strukturu životního prostředí je možné přiblížit jako určité sféry vztahů.“ [Kraus, 2001, s. 99]

Z těchto vztahů považují za dominující vztah lidé – lidé. Ze zkušenosti víme, že dobré vztahové prostředí, slušné mezilidské vztahy převažují nad prostředím materiálním. „Největším problémem se samozřejmě stávají prostředí již svou podstatou a skladbou podnětů závadová, deviační. Taková prostředí neskýtají vůbec záruku žádoucího rozvoje osobnosti a přímo jej často ohrožují.“ [Kraus, 2001, s. 100] Prostředí, kde jsou silně vnímány různé klientistické a nepotické vazby, nepřispívá k formování sebedůvěry a z ní se odvíjející důvěry.

V kategorii bezpečnosti jsou pro formování vztahu důvěry k policii nejsilněji vnímány faktory: eliminace hrozeb nebezpečí, čitelnost a rozpoznatelnost nebezpečí, stabilita systému, svoboda v jednání a rozhodování spojená s odpovědností. Tito činitelé působí nejintenzivněji v posuzování důvěry (očekávání) v policii. V případě eliminace hrozeb nebezpečí je vztah důvěry posuzován rychlostí a účinností provedených opatření. Reálně nelze očekávat, že by se rychlost a účinnost opatření zvýšila. Stejně tak nelze očekávat, že by došlo ke stabilizaci systému nebo policie. Pozitivní signál je snaha zastavit permanentní reformu policie. Faktory, jakými jsou čitelnost a rozpoznatelnost nebezpečí, jsou úzce spojeny se sociální pedagogikou a jejím úkolem - prevencí. Včasné varování pramenící z čitelnosti a rozpoznatelnosti nebezpečí není od policie jen očekáváno, ale je to činitel, který se přímo podílí na formování důvěry. Konkrétní opatření ke zvýšení důvěry v policii by mohl být avizovaný systém bezpečnostních map a aktuálních hrozeb. Vhodným opatřením je aktivní seznamování všech organizací spojených společenskými, politickými i zájmovými aktivitami, které v regionu působí, s aktuální bezpečnostní situací. Primárním cílem by bylo poskytnout včasné varování. Sekundárním cílem by mělo být nepřímé působení na formování postojů k otázkám bezpečnosti žádoucím směrem, tedy ke spoluodpovědnosti všech za bezpečnost.

Bezpečný prostor by zřejmě byl více vnímán jako společný zájem a názory na jeho vytvoření nemusí vycházet nutně jen z policie. Ve své podstatě nejde ani tak o to, že by občané zasahovali do řízení policie, jako o to, že jejich názory jsou a budou vyslyšeny, a policie není vnímána „mimo“ společnost, ale jako její pevná součást, na kterou se mohou spolehnout vždy a všude. Prevence se nesmí zúžit jen na prezentaci výstroje a výzbroje ve školách a školkách, případné besedy s dobrovolníky, ale na aktivní společensky žádoucí činnost využívající moderní metody. Vzdělání v oboru sociální pedagogika poskytuje vzhledem k širšímu pojetí nejen kvalifikovaný teoretický základ, ale i dlouholeté zkušenosti jak s prevencí, tak s vlivy prostředí. V případě zvyšování důvěry občanů k policii by bylo ideálním stavem, kdyby na každém policejním oddělení byl policista zaměřující se výhradně na aktivní styk s veřejností, vztahové prostředí mezi policisty a průběžnou analýzu bezpečnostní situace v daném teritoriu. Nejlépe pokud by byl preventista vzdělán v oboru sociální pedagogika.

Měřitelnost ve vztazích důvěry k bezpečnosti je vnímána jako nepřesná, až účelová orientační informace. Policejní statistiky jsou považovány za reálný odraz skutečného stavu. Nejde o stav skutečný, ale o stav zjištěného minima toho, co bylo zaevidováno. Skutečný stav bude v mnoha oblastech daleko vyšší.

Sociální pedagogika by mohla poskytnout v tomto případě širší, ale hlavně hlubší teoretickou základnu potřebných poznatků. Vnímané problémy v oblasti bezpečnosti lze rozčlenit na vnitřní (policíí ovlivnitelné) a vnější (policíí neovlivnitelné).

Vnitřní faktory: malý počet policistů v ulicích bez osobní znalosti, nízká kooperace mezi bezpečnostními složkami, rozpor mezi nastaveným cílem (bezpečný prostor) a výkonnostním modelem fungování policie. Nízký počet policistů je vnímán jako negativní faktor. Nejde jen o počet, ale také o komunikační úroveň policistů a jejich ochotu zdokonalovat svou osobní znalost. Sociální pedagogika může přispět znalostmi a dovednostmi v oblasti sociální komunikace. „Komunikací můžeme nazvat důležitou součástí socializace, kterou se člověk postupně a systematicky začleňuje do lidské společnosti. Komunikace tak představuje hlavní aspekt v mezilidské vztahové složce společensko kulturního systému daného prostředí společnosti.“ [Laca, 2011, s. 170] Komunikační dovednosti se částečně mohou projevit také v lépe vnímané kooperaci mezi jednotlivými bezpečnostními složkami. K výraznějšímu ovlivnění faktoru kooperace by muselo dojít jiným direktivním zásahem. Rozpor mezi nastaveným cílem (bezpečným prostorem) a výkonnostním modelem fungování policie je v podstatě rozporem mezi prevencí a represí. Současný obojetný přístup v rámci policie je i odborníky těžce vysvětlitelný. Dokud nebude prevence hlavní náplní, nelze očekávat využití znalostí sociální pedagogiky na cestě k formování důvěry občanů k policii.

Vnější faktory, které působí na důvěru, jsou: nízká spoluodpovědnost občanů, podpora médií a politických stran, účelová manipulace s pocitem bezpečí. Spoluodpovědnost občanů je ve vztahu důvěry k policii nezbytná. Pozitivním signálem je, že tuto skutečnost si uvědomuje stále více občanů, ti mají hlavní podíl na vytváření bezpečného prostoru. Policie musí být připravena vždy a všude k pomoci a převzetí odpovědnosti za dořešení. Podpora médií a politických stran je vnímána jako nedostatečná. Lze konstatovat, že se situace v této oblasti v porovnání s minulostí zlepšuje. Stimul podpory je důležitý jak pro jedince, tak pro organizaci. Ve zpětném vztahu tak dochází k formování důvěry. „Důvěra je záležitostí reciproční. Půdou, z níž vyrůstá, je živý vztah. Emocionální bezpečí od druhých získáme tím pravděpodobněji, čím více ho dokážeme sami poskytnout. S důvěrou proto úzce souvisí schopnost empatie a dále pak schopnost konstruktivně zacházet s rozdílnostmi či s nesouhlasem.“ [Lábusová, 2008]

Účelová manipulace s pocitem bezpečí, kdy je bezpečnost považována za politický i finanční kapitál, je faktorem, který se ve vyjádřeních odráží. V rozhovorech to nejlépe vystihuje pojem jako „privatizace policie“, kdy před privatizací dojde k destabilizaci. Následkem bude zprivatizování policejních činností. První projekty jsou již realizovány. Ve vztahu k faktorům důvěry, které mají vliv na vnímání pocitu bezpečnosti, je zajímavý rozpor ve vztahu „bezpečí – nebezpečí“. Je zde zřetelná tendence hodnotit pocit bezpečí v záporných hodnotách, i přestože hodnotitelé žádné nebezpečí nezažili a nepocitovali.

Na pocit formování důvěry k policii ve vztahu k bezpečnosti mají vlivy tyto faktory: mediální prezentace zpráv týkajících se bezpečnosti, trvalý psychický, fyzický, zdravotní stav, vlivy prostředí, kterými je jedinec obklopen a jiné vlivy. Mediální prezentace zpráv o bezpečnosti je nejvýraznějším činitelem ovlivňujícím důvěru občanů k policii. Výrazný vliv má především televize, internet a rádio. Celková skladba programů některých televizních stanic je založena na řešení „bezpečnostních problémů“ různých druhů. Ve vnímání tak může docházet nejen k záměně fikce s realitou, ale i naopak reality s fikcí. Mediální obraz ale vytváří i policie sama o sobě. Policie je, stejně jako řada jiných organizací, také nositelkou určitých hodnot všeobecně přijatých, ale už méně dobře prezentovaných. Zdařilý, avšak ojedinělý, byl projekt televizních šotů zacílených na dopravní bezpečnost a na fašizující tendence ve společnosti.

Trvalý fyzický, zdravotní, psychický stav s emocionálním naladěním jednotlivců je faktor ovlivňující důvěru občanů k policii nejen ve vztahu k bezpečnosti. Ucelený soubor těchto vlastností má vliv na prožívání a chování. Lze odvodit, že lidé úzkostní, uzavřenější, emocionálně citlivější budou charakterizovat pocit bezpečí negativněji než lidé disponující opačným souborem těchto vlastností.

Vlivy prostředí můžeme rozčlenit na vlivy vycházející z osobních vztahů a vlivy vycházející z materiálního prostředí, kterým je jedinec obklopen. Ve vztahové rovině bude mít vliv na hodnocení důvěry k policii v kategorii bezpečnosti komunita, kterou jsme obklopeni. V rovině materiální formuje důvěru kvalita bydlení, velikost sídla ve spojitosti s celkovou upraveností. Vlivy prostředí se také zabývá sociální pedagogika, která může poskytnout užitečnou „informační základnu“.

Jiné vlivy jako je zkušenost, věk, vzdělání, pohlaví, velikost sídla, noční a denní doba jsou z mnoha výzkumů známá. Nepodceňoval bych vliv lidské konformity ve vztahu k otázce bezpečnosti – nápodoba většiny; negativní i pozitivní bezpečnostní zkušenost ve vztahu k policii je ovlivněna generační zkušeností. Z rozhovorů a vlastní

zkušenosti se odкрыla zajímavá souvislost, že lidé, kteří hodnotili důvěru k policii ve vztahu k bezpečnosti negativně, vycházeli ze zkušeností zprostředkovaných (pokud nebyli protiprávním jednáním osobně dotčeni) a ti, co hodnotili důvěru k policii ve vztahu k bezpečnosti pozitivně, vycházeli především z osobních bezprostředních zkušeností. Pokud by se tato souvislost potvrdila kvantitativními metodami, byl by to pozitivní signál ve vztazích důvěry k policii.

Označujeme-li někoho za profesionála, nebo organizaci za profesionální, je to na základě vnitřní důvěry a přesvědčení, že naše očekávání bude naplněno. Samotné označení někoho za profesionála je projevem důvěry. V mnoha případech panuje „obecná shoda“, že takové označení je na místě. Profesionál, jako nositel důvěry, je vnímán na základě těchto faktorů: kompetentnost, odpovědnost, respekt, korporativnost, sebevzdělávání, a rovněž vlivem prvního dojmu a dobrých analytických schopností.

Kompetentnost je způsobilost k řízení policejních vědomostí a dovedností získaných studiem, výcvikem, zkušenostmi z výkonu policejního povolání a zájmem o zkušenosti druhých. Je to cesta k efektivitě. Odpovědnost i respekt policejního profesionála vzniká na základě osobního žebříčku hodnot. Vlastností policejního profesionála je mít, ale především i prokazovat respekt. Jak respektuje okolí, tak je okolím respektován. Profesi vnímá jako povinnost. Odpovědnost a respekt je projevem osobní zralosti. Ceněno je, že není spojována s politickou orientací. Odpovědnost se projevuje v důslednosti. Korporativnost a sebevzdělávání pramení z pocitu vnitřní sounáležitosti ke skupině. Projevuje se respektováním hierarchického a společenského uspořádání, ale i dodržováním vnitřních zvyků a tradic v rámci pracovní komunity. Policejní profese vyžaduje dlouhodobé a všestranné studium spojené s vykonáváním policejních činností.

Policejní profesionál zkušenosti získává, předává a vytváří atmosféru spolupráce. Vlivu prvního dojmu a analytických schopností si je policejní profesionál vědom a využívá je ve prospěch policie a konkrétních cílů. Využívá jak vzhledu (výstroje, výzbroje), tak svých dobrých komunikačních dovedností. Síla prvního dojmu je důležitým faktorem nastavení hranic, v nichž se konkrétní situace řeší. Policejní profesionál průběžně analyzuje situaci, kdy musí brát v úvahu všechny myslitelné souvislosti. Souhrn výše uvedených faktorů tvoří celek, na jehož základě je profesionál charakterizován. Jedná se jak o charakteristické vlastnosti profesionála, tak o jednotlivé činitele důležité ve vztazích důvěry k policii a policistům.

V kategorii profesionál výrazně nepřevažují jednotlivé faktory. Svůj význam pro formování důvěry je v propojenosti tvořící celistvost, která tak zvyšuje důvěru občanů k policii. Stejně tak velký význam má aktivnost přístupu policie i policistů ke způsobu policejní práce. Celistvost s aktivním přístupem se pak výrazně odráží ve formování důvěry. Profesionalizace spočívá v tom, že policisté umějí efektivněji využívat svůj intelektuální potenciál, charakterové a volní vlastnosti, dovednosti a schopnosti v souladu se stanoveným obsahem požadovaných úkolů. Profesionalizace je především dána srozumitelným a jasně zřetelným zadáním reálných požadavků. [Nový, 2001]

K osvojení souboru výše uvedených faktorů je třeba dojít určitými metodami: názornost, důslednost, permanentnost a především vědeckost, které je možno převzít nejen ze sociální pedagogiky. Za důležité považují působení na mravní přesvědčení. „O mravním přesvědčení mluvíme, nejsou-li mravní pojmy a hodnocení jen holými poznatky, a stanou-li se motivy, tj. hybnými silami každého jednání a chování člověka. Nejzákladnější podmínkou je úzký vztah a neustálé spolužití.“ [Pardel, 1963, s. 90]

Vzdělanost – odbornost v rámci policie zajišťuje řada subjektů; ty jsou vnímány jako roztržité, neprovázané a odtržené od reality. Faktor, který negativně ovlivňuje důvěru v tento vzdělávací systém, se následně může v budoucnu odrážet ve vztahu důvěry k policii. Samotnou vypovídající schopnost má doba povinné základní odborné přípravy policistů. Před dvaceti lety byla doba stanovena na 18 měsíců pomaturitního studia, zakončeného složením tří maturitních zkoušek uznaných ministerstvem školství. V době minulé bylo studium zkráceno na šest měsíců a je ukončeno resortní zkouškou.

Nestrannost se jeví jako příliš široký a nadnesený pojem, který je částečně vnímán jako pouhá proklamace. Vhodnější význam mají v této souvislosti slova, jako jsou nezájatost nebo přiměřenost. Nestrannost ve vztazích důvěry k policii bude zřejmě vždy problematická a je spojená s individuálním žebříčkem hodnot, které zastáváme. Okolnost, která negativně působí na vztah důvěry, je přeměna nestrannosti v neosobně striktně odměřené chování, které lze vnímat až jako arogantní.

Faktory zde působící lze rozdělit na vnější a vnitřní. Vnější faktor je především citelná závislost policie na nestabilní politické vůli. Soustavné a dlouhodobé politické tlaky jsou vnímány velmi intenzivně. K zvýšení důvěry je nutná skutečná apolitičnost a cestou k jejímu prosazení je důslednost. Policie je tak stále vnímána jako mocenský nástroj státu a ne jako služba občanům. Vnitřní faktory negativně ovlivňující důvěru jsou jak špatné vztahové prostředí, tak orientace na výkon.

Nejsilnějším faktorem, který působí na vnímání nestrannosti, je jednoznačně názornost příkladů vnímaných klientistických a nepotických vazeb. Pozitivním signálem ve vztahu je skutečnost, že policie není kritizována za to, že by měla k jednotlivým skupinám občanů systémově a dlouhodobě jiný přístup. Je třeba si uvědomit, že jednotlivé faktory se navzájem prolínají a doplňují, že ke zvýšení je třeba zaujmout celistvější způsob než pouhé ovlivnění několika vybraných činitelů působících na vztah důvěry a že tato cesta musí jít především shora dolů a ne naopak, jak je mnohokrát prezentováno.

Policie jako organizace by měla být především pevně řízena a měla by vynikat vysokou firemní kulturou a posilovat sebedůvěru svých zaměstnanců. Nejefektivnější cestou ke zvýšení důvěry je především soulad slov s činy a eliminace faktorů, které jsou výrazně vnímány jako negativní. Sociální pedagogika svým zaměřením může přispět k vytvoření dobrého vztahového prostředí. Může pomoci k vytvoření takového vztahového prostředí, ve kterém by především policisté nabyli znovu svou ztracenou sebedůvěru, stavovskou čest, hrdost a byli by tak opět považováni za vybranou aktivní elitní profesní skupinu, budící důvěru, čest a respekt.

Resumé: Důvěra české policie je dlouhodobě sledována a přeměřována. Nadpoloviční důvěry dosáhla na konci roku 2000 a od počátku roku 2009 se drží nad padesáti procenty. Policie je represivní složka státu, určená k udržování pořádku uvnitř státu a jeho vnitřní bezpečnosti. Etický kodex policie reguluje vztahy jak uvnitř policie, tak vztahy s občany a veřejností. Z principů etického kodexu policisty vychází projekt Community policing, který má být cestou ke zvyšování důvěry.

Důvěra je označována jako víra spojená s očekáváním. Projevuje se v určitých oblastech vztahů k policii jako je bezpečnost, profesionalita, nestrannost. Diplomová práce „Faktory zvyšující důvěru občanů k policii“ seznamuje s uvedenými oblastmi vztahů, kde se důvěra k policii formuje.

První kapitola seznamuje se vznikem, vývojem a charakterem policie, etickým kodexem a projektem Community policing, který má být cestou ke zvýšení důvěry.

Druhá kapitola definuje sociální důvěru, popisuje teorie důvěry a důvěru k policii.

Třetí kapitola se zabývá jednotlivými kategoriemi vztahů k policii: bezpečností, profesionalitou, nestranností.

Čtvrtá kapitola je část empirická, ve které bylo použito šetření formou rozhovoru s šesti osobami se zaměřením na faktory ovlivňující důvěru k policii v jednotlivých kategoriích vztahů.

Anotace: Diplomová práce se zabývá faktory ovlivňujícími zvyšování důvěry občanů k Policii České republiky. V teoretické části v jednotlivých kapitolách pojednává o policii, důvěře a oblastech – kategoriích, kde se projevuje. Jsou to oblasti: bezpečnost, profesionalita, nestrannost. Empirická část v úvodní kapitole prezentuje cíl výzkumu: faktory důvěry a metody (rozhovor). V dalších kapitolách jsou zaznamenány zápisy odpovědí s poznámkami autora, dílčí závěry. Závěr je věnován faktorům, které působí na vytváření vztahu důvěry.

Klíčová slova: Policie České republiky, důvěra, bezpečnost, profesionalita, nestrannost, faktory důvěry, sociální pedagogika.

Annotation: This extended essay deals with the factors which determine increase in public trust towards the police in the Czech Republic. The extended essay is divided into two parts: theoretical and empirical. In the first - theoretical – part I am concerned with public confidence in the police and with different areas in which it occurs such as safety, professionalism and impartiality. The second - empirical - part refers to the aim of my survey, which were determining factors of public confidence in the police. It also refers to the method - which was an interview - and to the data from my survey such as my questions, the people's answers and my comments. The conclusion summarizes the factors which help people to create public confidence in the police.

Key words: Police of the Czech Republic, confidence, safety, professionalism, impartiality, factors of public confidence, social pedagogy.

Zákony

1. Ústavní zákon č. 110 ze dne 22. dubna 1998 o bezpečnosti České republiky. In Sběrka zákonů České republiky. 1998, částka 39, s. 5386-5387. Dostupný také z <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1992/sb039-92.pdf>
2. Zákon č. 273 ze dne 17. července 2008 o Policii České republiky. In Sběrka zákonů České republiky. 2008, částka 91, s. 4086-4115. Dostupný také z www.mvcr.cz/soubor/sb091-08-pdf.aspx
3. Zákon č. 186 ze dne 19. března 1992 o služebním poměru příslušníků Policie České republiky. In Sběrka zákonů České republiky. 1992, částka 39, s. 1002-1027. Dostupný také z <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1992/sb039-92.pdf>
4. Zákon č. 361 ze dne 23. září 2003 o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. In Sběrka zákonů České republiky. 2003, částka 121, s. 5850-5928. Dostupný také z <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2003/sb121-03.pdf>

Použitá literatura

5. BAKOŠOVÁ, Zlatica. *Sociálna pedagogika ako životná pomoc*. Vyd. 3. Bratislava: Univerzita Komenského: public promotion, s.r.o, 2008, 251 stran. ISBN 978-80-969944-0-3.
6. BÍLEK, Jiří. *Vojenské dějiny Československa 1945-1955*, Vyd. 1. Praha: Naše Vojsko, 1989, ISBN 80-206-0056-6
7. GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Vyd. 1. Praha: Argo, 1999, 594 s. ISBN 8072031244.
8. GIDDENS, Anthony. *Důsledky modernity*. Praha: Sociologické nakladatelství - Slon, 1998, 158 s. ISBN 978-807-4190-353.
9. KELLER, Jan. *Nejistota a důvěra, aneb, K čemu je modernitě dobrá tradice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, 173 s. Studie (Sociologické nakladatelství), sv. 54. ISBN 978-807-4190-025.
10. KELLER, Jan. *Sociologie byrokracie a organizace*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1996, 191 s. ISBN 80-858-5015-X.
11. KRAUS, Blahoslav... [et]. *Člověk - prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2001, 199 s. ISBN 80-731-5004-2
12. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie smysluplnosti existence: otázky na vrcholu života*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006, 204 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1370-5.
13. LACA, Slavomír. *Sociální pedagogika*. 1. vydanie. Brno : Institut mezioborových studií, 2011. 211 s. ISBN nemá.

14. MACEK, Pavel a Lubomír UHLÍR. *Dejiny policie a cetnictva*. Vyd. 1. Praha: Themis, 2001. ISBN 80-858-2152-4.
15. MARES, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v CR*. Vyd. 1. Brno: Centrum strategických studií, 2003, ISBN 80-865-9845-4.
16. MATES, Pavel... [et]. *Policejní právo: právní předpisy s komentářem*. 4. vyd. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-807-2016-723.
17. NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 2009, 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9 (BROŽ.).
18. NAKONEČNÝ, Milan. *Úvod do psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 2003, 507 s. ISBN 80-200-0993-0.
19. PARDEL, Tomáš. *Pedagogická psychologie*. 1. vyd. Žižna: Státní pedagogické nakladatelství, 1963. Učebnice vysokých škol, 14-61-01. ISBN nemá.
20. PETRÁČKOVÁ, Věra... [et]. *Akademický slovník cizích slov: [A-Ž]*. 1. vyd. Praha: Academia, 1997, 834 s. ISBN 80-200-0607-9
21. TOŠOVSKÝ, Michal ... [et]. *Čtení o Community policing*. Praha: Otevřená společnost, 2010. ISBN 978-80-87110-20-1.
22. VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2004, 356 s. ISBN 80-246-0841-3.
23. ZEMAN, Petr... [et]. *Perspektivy vývoje bezpečnostní situace: česká bezpečnostní terminologie*. Brno, 11.2002. ÚSS/2002-S-1-031. Studie. Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně

Jiné zdroje

24. KOUBSKÁ, Libuše. *Sanquis*. Praha: Audabiac, o. s., 2010, roč. 2010, č. 76. ISSN 1212-6535. Dostupné z: <http://www.sanquis.cz/index1.php?linkID=art2922>
25. LÁBUSOVÁ, Eva. *Rodiče: rodinný měsíčník*. Praha: Floren Capital, a. s., 2008, roč. 2008, 3. ISSN 1211-880X. Dostupné z: <http://www.evalabusova.cz/clanky.php>
26. NAKONEČNÝ, Milan. *Sanquis*. Praha: Audabiac, o. s., 2010, roč. 2010, č. 76. ISSN 1212-6535. Dostupné z: <http://www.sanquis.cz/index1.php?linkID=art2922>
27. NOVÝ Jindřich a SIČAK Pavol. *Vojenské rozhledy = Czech Military Review: Kdo je to vlastně vojenský profesionál?: (K základním kategoriím profesionalizace armády)*. Praha: Ministerstvo obrany, 2001. ISSN 1210-3292. Dostupné z: http://www.army.cz/avis/vojenske_rozhledy/8.htm
28. POSPÍŠIL, Michael W. *Sanquis*. Praha: Audabiac, o. s., 2010, roč. 2010, č. 76. ISSN 1212-6535. Dostupné z: <http://www.sanquis.cz/index1.php?linkID=art2922>

29. PROTIVINSKÝ, Miroslav. *Kriminalistika: časopis pro kriminalistickou teorii a praxi*. Praha: Odbor vydavatelství a tisku MV ČR, 2001, roč. 2001, č. 3. ISSN 1210-9150. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2001/01_03/protiv1.html
30. SEDLÁČKOVÁ, Markéta...[et]. *Zdroje sociální důvěry v české společnosti Socioweb: sociologický? Webzin Zdroje sociální důvěry v české společnosti*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2009, roč. 2009, č. 5. ISSN 1214-1720. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=401&lst=108>
31. TOŠOVSKÝ, Michal. Činnost police hodnotí kladně polovina občanů: Pocit bezpečí, Spokojenost s činností policie. *Naše policie*. 2011, roč. 18, 3/2011, s. 4. Dostupné z: http://www.nosp.cz/assets/files/nase_policie/Nase_Policie_2011_3.pdf
32. VESELÁ, Michaela. *měsíčník Policista: Community policing*. Praha: Themis, 2003, roč. 2003, č. 4. ISSN 1211-7943. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/2003/casopisy/pol/0504/cp_info.html

Použité elektronické zdroje

33. KOPP, Milan. *Primátor ocenil policisty zraněné při* [online]. *MMF* 30.11.2000 [cit. 2012-03-29]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/domaci/_zprava/primator-ocenil-policisty-zranene-pri-mmf—1960
34. MIKYSEK, Petr. Nestrannost je jen chiméra. *HN.IHNED.CZ* [online]. 30. 4. 2007 [cit. 2012-03-29]. Dostupné z: www.velkaepocha.sk/200701011768/O-mytu-nestrannosti.html
35. PAVLÍČEK, Tomáš. *Mafie prorostla do státní správy, policie i justice, varuje ve zprávě vnitro* [online]. 12.8.2011 [cit. 2012-03-29]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/spolecnost/_zprava/933951
36. ŠMÍD, Jakub. O mýtu nestrannosti. *Velká epocha* [online]. 1.1.2007 [cit. 2012-03-29]. Dostupné z: www.velkaepocha.sk/200701011768/O-mytu-nestrannosti.html
37. VESELÁ, Michaela. *Bezpečnost a prevence: Community policing*, [online]. [cit. 2012-03-29]. Dostupné z: <http://www.cz.clanek/prevence-519728.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3D>
38. WEISS, Jaroslav. *Ranní zamyšlení* [online]. 18.1.2011 [cit. 2012-03-29]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/fejton/_zprava/jaroslav-veis-kostlivecek-v-krabici--838426
39. Community policing. In: *Společně k bezpečí* [online]. Kladno, 2009 [cit. 2012-03-29]. Dostupné z: spolecnekbezpeci.cz/index. Společně k bezpečí: *Community policing*
40. Důvěra v policii [online]. 27.6.2011 [cit. 2012-03-29]. Dostupné z: http://www.pressweb.cz/files/stem_duvera_policie_soudy_1106.pdf

41. *Etický kodex Policie České republiky* [online]. Praha: Policie České republiky, 2010 [cit. 2012-03-29]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/eticky-kodex-policie-ceske-republiky.aspx>
42. *Historie policie a četnictva: Zrod četnictva: Poválečné období*. In: *Historie policie a četnictva* [online]. Praha: Muzeum policie, 2010 [cit. 2012-03-29]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/historie-policie-a-cetnictva.aspx>
43. Máte slovo s M. Jílkovou: *Snižování stavů u policie* [Česká televize]. 9. 1. 2012 [cit. 29.3.2012]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10175540660-mate-slovo-s-m>
44. *Pojmy bezpečnosti* [online]. MVČR, 2003 [cit. 2012-03-29]. Dostupné z: www.mvcr.cz/clanek/pojmy-bezpecnost.aspx
45. *Policista.cz: Bezpečnostní situace* [online]. 22.2.2011 [cit. 2012-03-29]. Dostupné z: <http://www.policista.cz/clanky/reportaz/cinnost-policie-hodnoti-kladne-polovina-obcanu-773/>

**Souhlas účastníků rozhovorů se zveřejněním a prezentací
vyslovených názorů**

Prohlášení

Prohlašuji, že souhlasím s prezentací mého vyjádření shrnující provedený rozhovor v diplomové práci na téma: Faktory zvyšující důvěru občanů k Policii České republiky, kterou zpracoval Bc. Erik Chlopčík. S uvedenou diplomovou prací jsem byl seznámen.

Plk. Mgr. Aleš Benedikt

Prohlášení

Prohlašuji, že souhlasím s prezentací mého vyjádření shrnující provedený rozhovor v diplomové práci na téma: Faktory zvyšující důvěru občanů k Policii České republiky, kterou zpracoval Bc. Erik Chlopčík. S uvedenou diplomovou prací jsem byl seznámen.

Zdeněk Buřič

Prohlášení

Prohlašuji, že souhlasím s prezentací mého vyjádření shrnující provedený rozhovor v diplomové práci na téma: Faktory zvyšující důvěru občanů k Policii České republiky, kterou zpracoval Bc. Erik Chlopčík. S uvedenou diplomovou prací jsem byl seznámen.

Mgr. David Dlouhý

Prohlášení

Prohlašuji, že souhlasím s prezentací mého vyjádření shrnující provedený rozhovor v diplomové práci na téma: Faktory zvyšující důvěru občanů k Policii České republiky, kterou zpracoval Bc. Erik Chlopčík. S uvedenou diplomovou prací jsem byl seznámen.

PhDr. Alica Kubovská

Prohlášení

Prohlašuji, že souhlasím s prezentací mého vyjádření shrnující provedený rozhovor v diplomové práci na téma: Faktory zvyšující důvěru občanů k Policii České republiky, kterou zpracoval Bc. Erik Chlopčík. S uvedenou diplomovou prací jsem byl seznámen.

Josef Podavka

Prohlášení

Prohlašuji, že souhlasím s prezentací mého vyjádření shrnující provedený rozhovor v diplomové práci na téma: Faktory zvyšující důvěru občanů k Policii České republiky, kterou zpracoval Bc. Erik Chlopčík. S uvedenou diplomovou prací jsem byl seznámen.

Stanislav Šíp